37/5

E TOXICOLOGIE VETERINARĂ
SUB AUSPICIILE MINISTERULUI AGRICULTURII ŞI DOMENIILOR

INTOXICĂRILE SAU OTRĂVIRILE LA ANIMALE

Nr. 20

DE

DR. G. RADULESCU-CALAFAT
MEDIC VETERINAR ŞEF AL CAPITALEI
MEMBRU AL SOCIETĂŢII DE PATOLOGIE COMPARATĂ ŞI DE IGIENĂ GENERALĂ DIN PARIS

Scanned with OKEN Scanner

În cursul Anului 1946
VA APARE:

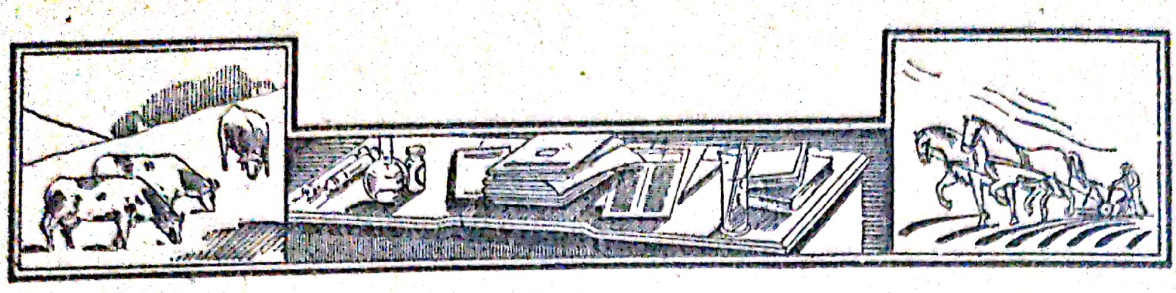

BOLILE ANIMALELOR ŞI TRATAMENTUL LOR

TRATAT ENCICLOPEDIC-ÎNTOCMIT ALFABETIC

DE

Dr. G. RADULESCU-CALAFAT
Medic Veterinar Consilier
Directorul Serviciului Sanitar Veterinar al Capitalei
Membru al Soc. de Patologie Comparată şi de Igienă Generală din Paris

Importanţa acestui tratat va fi desigur înţeleasă, în primul rând, de către:

MEDICII ŞI STUDENŢII VETERINARI,
INGINERII ŞI STUDENŢII AGRONOMI,
FARMACIŞTII ŞI MEDICII UMANI, CARI SE OCUPĂ CU BOLILE INTERTRANSMISIBILE,
ADMINISTRATORII ŞI AGENŢII AGRICOLI,
AGENŢII ŞI SUBOFIŢERII VETERINARI, ca şi de
TOŢI CRESCĂTORII ŞI IUBITORII DE ANIMALE,

din a căror bibliotecă nu trebue să lipsească.

Prin publicarea acestui tratat, care este fructul unei munci de peste 30 de ani, autorul intenţionează ca — învingând prejudecăţile şi empirismul —, să pună la îndemâna celor cari se interesează de sănătatea animalelor, o lucrare completă, pusă la punct după ultimele date ştiinţifice şi care fiind întocmită sub forma practică de CĂLĂUZĂ ALFABETICĂ, să poată fi folosită în orice împrejurări, pentru toate bolile, accidentele sau cazurile ce se pot ivi la animale.

Folosirea unui asemenea tratat ştiinţifico-practic va fi apreciată mai ales în vremurile actuale, când orice animal reprezintă o valoare şi când orice pierdere contează, atât pentru crescător, cât şi pentru economia noastră naţională.

Numărul exemplarelor din prima ediţie fiind limitat, cei ce doresc a avea acest tratat se vor înscri din timp, printr'o carte postală, adresată autorului, strada Buzeşti Nr. 65; Bucureşti II.

Scanned with OKEN Scanner

DR. G. RADULESCU-CALAFAT
Medic Veterinar Şef al Capitalei
Membru al Soc. de Patologie Comparată şi de Igienă Generală din Paris

INTOXICĂRILE
SAU
OTRĂVIRILE
LA
ANIMALE

MANUAL ALFABETIC DE TOXICOLOGIE VETERINARĂ

PUBLICAT SUB AUSPICIILE
MINISTERULUI AGRICULTURII
ŞI DOMENIILOR

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI
1945

Scanned with OKEN Scanner

INTRODUCERE

Bolile cele mai dese și care ne prăpădesc de cele mai multe ori animalele sunt provocate de 3 mari dușmani : microbii *bolilor molipsitoare,* paraziții *interni și externi și* otrăvurile *pe care animalele le pot consuma sub diferite forme.*

Otrăvurile sunt deci Inamicul Nr. 3 al animalelor, adică dușmanul necruțător, despre care vom vorbi în acest manual, care apare într'o vreme când acest dușman este mai primejdios decât oricând.

De aproape 50 de ani, țara noastră nu a mai fost bântuită de o secetă și de o lipsă de nutreturi, cu urmări atât de grele ca în acest an, 1945-46. Ori, este îndeobște cunoscut că tocmai în astfel de vremuri și otrăvirile sunt mai dese și mai primejdioase. Animalele flămânzite, ne mai fiind călăuzite de instinctul lor obișnuit de apărare, pot fi ispitite de a consuma plante ori buruieni otrăvitoare sau alimente alterate ori falsificate, adică substanțele vătămătoare ce le pot prilejui intoxicări sau otrăviri *din cele mai grave, de multe ori mortale, dacă nu li se dă un ajutor priceput și cât mai neîntârziat.*

Pentru ca atât profesioniștii, cât și crescătorii, să poată fi oricând în măsură de a da animalelor otrăvite un ajutor grabnic și de folos, am întocmit și dăm publicității acest manual.

In partea I-a a acestui manual, *facem o privire generală asupra Otrăvurilor și Otrăvirilor, dând toate noțiunile ce*

trebue să fie cunoscute (cauze, simptome, diagnostic, tratament în general), pentru ca să putem apoi, în partea a II-a, să arătăm, — într'un îndrumător întocmit în ordine alfabetică, *pentru a fi cât mai uşor de consultat,* — *toate substanţele otrăvitoare sau care, în anumite împrejurări, pot deveni toxice.*

In acest îndrumător au fost adunate toate plantele otrăvitoare, cât şi alimentele, care, prin alterare, falsificare sau printr'o greşită administrare, pot deveni vătămătoare, precum şi toate substanţele chimice sau medicamentoase, care, fie întâmplător, fie în scop de tămăduire greşit aplicată, pot da loc la otrăviri sau intoxicări.

Totdeodată, pentru ca sfaturile noastre să fie cât mai bine înţelese şi de crescători, ca şi de toţi acei cari nu au obişnuinţa termenilor medicali, ce suntem obligaţi să întrebuinţăm de cele mai multe ori, am adăugat la sfârşitul manualului şi un tălmăcitor de cuvinte *(partea a III-a), care să uşureze înţelegerea tuturor cuvintelor sau denumirilor tehnice.*

La fiecare otravă, fie vegetală sau animală, fie chimică sau medicamentoasă, am căutat ca să arătăm cât mai simplu şi cât mai pe scurt, toate simptomele prin care se poate recunoaşte otrăvirea, precum şi toate mijloacele de tratament prin care s'ar putea obţine tămăduirea. Iar fiecare plantă otrăvitoare se va găsi înfăţişată printr'o figură în text, care s'o facă cât mai uşor de deosebit, — *scutindu-ne astfel şi de o descriere botanică amănunţită, poate uneori greu de înţeles şi care, lungind textul, ar fi îngreunat sau scumpit tipăritul, atât de dificil azi, când trebue economisită hârtia.*

Publicând acest manual românesc de toxicologie veterinară, *am căutat să completăm şi un gol, pe care îl resimţeau atât medicii veterinari, inginerii agronomi, administratorii agricoli, farmaciştii, unii medici umani, precum şi crescătorii noştri, cari ne-au cerut de mult timp şi de nenumărate ori această publicaţie,* — *astfel că, împlinindu-le azi acest*

Scanned with OKEN Scanner

deziderat, nădăjduim ca prin modestul nostru tratat de față, să putem corespunde așteptărilor cu care ne-au onorat.

De altfel, marea frecvență actuală, ca și variabilitatea otrăvirilor, — de multe ori mortale, dacă nu se dă un ajutor imediat, — sfătuesc și pe gospodari, ca și pe toți acei cari iubesc animalele, ca să aibă totdeauna la îndemână o astfel de lucrare, întocmită trudnic după ultimele date științifico-practice și care le dă posibilitatea de a cunoaște din primul moment otrăvirea și ajutoarele grabnice ce trebuesc date, precum și de a putea aprecia cazurile grave, când trebue chemat medicul veterinar cel mai apropiat.

Fără a avea pretențiunea de a fi realizat o operă didactică, (această sarcină îndeplinind-o zilnic profesorii noștri, dela catedră și în modul cel mai lăudabil), — noi avem conștiința de a fi prezentat aici, în puține pagini, cât mai pe scurt (poate chiar prea scurt, fiind nevoiți), aproape toate cunoștințele actuale asupra otrăvurilor, ca și asupra substanțelor sau alimentelor, care, în anumite împrejurări, pot fi vătămătoare pentru animale, iar uneori și pentru om.

Dacă totuși, în acest scurt tratat, cu un subiect atât de vast, unele otrăvuri, buruieni sau substanțe de mai mică importanță sau mai rare, au putut rămâne nedescrise și s'ar putea constata pe alocuri, rugăm pe toți acei cari ar întâlni astfel de cazuri, ca să ni le facă cunoscut, pentru ca, într'o nouă ediție viitoare, să le putem prevedea și pe acestea, — mulțumindu-le anticipat pentru colaborarea ce ne aduc cu acest prilej.

Datorăm domnului Profesor Traian Săvulescu sentimente de recunoștință, pentru indicațiunile și materialul ce ne-a pus la dispoziție, la Institutul de Cercetări Agronomice al României, în legătură cu plantele toxice din acest manual.

Exprimăm Domniei-Sale Domnului C. Agiu, Ministru subsecretar de Stat al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, sentimentele noastre de adâncă gratitudine, pentru sprijinul

Scanned with OKEN Scanner

moral și material ce a înțeles să ne acorde cu prilejul apariției acestei lucrări, de interes obștesc, destinată a contribui în primul rând la apărarea și la propășirea economiei noastre naționale.

Dr. G. Radulescu-Calafat

București, 2 Ianuarie 1946.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA I-a

GENERALITĂȚI

(Noțiuni generale, necesar a fi cunoscute)

Definiție. Prin *otravă*, *toxic* sau *toxină*, se înțelege orice substanță care, introdusă și absorbită în organism, poate provoca modificarea sau oprirea funcțiunilor normale ale acestuia, dând loc la turburări patologice grave, uneori mortale, cunoscute sub denumirea de *otrăvire* sau *intoxicare*.

Deci, prin otravă, se înțelege orice substanță care, absorbită de organism, poate prilejui vătămarea-otrăvirea acestuia. Iar prin intoxicare sau otrăvire, se înțelege, în vorbirea curentă, efectul produs asupra organismului de către substanțele chimice vătămătoare venite din afara organismului.

Diferențiere. Otrava poate fi: *minerală* (arsenic, cupru, iod, plumb, etc.), sau *vegetală* (ciuperci veninoase, cucute, mătrăgună, tutun, etc.), sau *animală* (veninuri, cantaride, ptomaine, bacteriotoxine, etc.), otrava fiind cuprinsă, în majoritatea cazurilor, în hrana animalului sau a omului, fie accidental sau involuntar, fie intenționat sau din răzbunare.

Se poate spune că în natură *nu există otrăvuri absolute :* Toxicul cel mai puternic, dat în mică cantitate, poate fi un medicament binefăcător; după cum cele mai bune alimente sau cele mai nevătămătoare medicamente pot deveni substanțe otrăvitoare, dacă sunt date în mare cantitate.

Scanned with OKEN Scanner

Substanțele otrăvitoare pentru organism pot fi deci dintre cele mai diferite. Și numai prin cunoașterea și diferențierea lor, vom ști să apreciem și să tratăm la timp otrăvirea.

Dar, pe lângă otrăvurile din afară-*exogene*, pot să existe și altele dinăuntru-*endogene*. Astfel că, actualmente, definiția de otravă sau toxină este cu mult mai vastă, de când se știe că substanța otrăvitoare se poate găsi chiar înlăuntrul organismului, în mod natural-nevătămătoare, dar putând deveni toxică-vătămătoare în anumite împrejurări. Astfel, *auto-intoxicarea* este tot o otrăvire, datorită substanțelor normale produse de organism, dar anormal reținute și absorbite de acesta, ori datorită materiilor toxice produse de organism sau de paraziții sau microbii diferiți din acest organism, (*endotoxine :* otrăvuri digestive, uree, ptomaine, toxine verminoase; toxemie, surmenaj, hemoglobinurie, febră vitulară, ș. a.).

După doctrina actuală, despre *toxicitate*, se poate spune că *orice substanță poate deveni otrăvitoare, în anumite împrejurări sau condițiuni :* de cantitate, de concentrare, de durată, de acțiune. Astfel, apa, sarea, indispensabile vieții și nevătămătoare, pot deveni toxice, dacă le modificăm cantitatea, proporțiile, din sânge. După cum, alteori, lipsa — deficiența prelungită din organism a unuia sau mai multora dintre elementele sale constitutive (deficiență cantitativă sau calitativă), îi poate prilejui turburări, accidente, boli, — dintre care cele mai cunoscute sunt avitaminozele, carențele, hipocalcemiile, inaniția, ș. a. Iar alte turburări sau boli, cum sunt așa zisele « *boli ale civilizației animale* », nu înseamnă de fapt decât intoxicări sau auto-intoxicări, prin exces alimentar și surmenaj funcțional, la animale dintre cele mai alese și mai bine hrănite.

Oricare va fi otrava sau toxina provocatoare, otrăvirea se prezintă sub 3 forme: *acută*, rapidă (uneori chiar fulgerătoare), cu sfârșit mortal; *subacută*, cu evoluție mai lentă, —

cantitatea toxică fiind mică sau absorbția ei făcându-se mai încet ori treptat; *cronică*, prin intoxicări repetate, mai slabe, dar de lungă durată.

Variabilitatea acțiunii toxice. Este în funcție de mai mulți factori:

1. *Calea de introducere.* Cea mai frecventă este calea bucală-digestivă. Apoi vin căile: respiratoare (oxidul de carbon, vaporii de benzină, gazele toxice); intravenoasă (injecții cu medicamente la doze toxice); cutanată (anilină, tincturi, vezicatoare, bacteriotoxina tetanică, — în majoritatea cazurilor însă, dacă pielea nu are răni sau zgârieturi, ea este impermeabilă față de cele mai multe toxice); calea vaginală (sublimat corosiv); conjunctivală (colire toxice).

2. *Calea de absorbție.* Otrăvurile pot fi absorbite pe toate căile, totuși cele mai grave otrăviri sunt acelé produse pe căile: intravenoasă, intratracheală, intratoracică, intraperitoneală; deși, în mod obișnuit, la animale, ca și la om, cele mai dese intoxicări au loc pe cale stomacală. Acelea prin pielea rănită pot fi destul de des observate, mai ales în timp de război.

3. *Doza.* Aceeași substanță toxică, dată în *doză terapeutică* (minimală sau maximală), ce ajută sau vindecă animalul, îl poate ucide, dacă doza este întrecută, dacă devine toxică *(doză letală)*. După cum, aceeași otravă, netoxică azi, poate deveni mortală mai târziu, prin *acumulare* sau prin administrare prelungită, chiar la doze minimale (arsenic, stricnină, digitală, mercur, ș. a.).

In unele cazuri, la doze foarte mici, există dela început o oarecare *netoleranță* (idiosincrazie). Sau, organismul se sensibilizează printr'o primă doză terapeutică, ca după a doua, chiar minimă, să manifeste simptome dintre cele mai alarmante: cum este cazul accidentelor de *anafilaxie* (aceea arseno-benzoică fiind cea mai frecventă). După cum în alte cazuri, se poate observa la unele animale, ca și la om, un fel

de *deprindere* — o *mitridatizare* — a organismului față de anumite otrăvuri (arsenic, morfină, stricnină . . .).

4. *Alterarea otrăvii*, prin învechire, umezeală, căldură, etc., îi poate micșora sau mări toxicitatea. Astfel, prin învechire, cu timpul, se micșorează sau dispare toxicitatea digitalei, belladonei, morfinei, ergotinei, eserinei, fosforului, preparatelor cu plumb, cu fosfor, ș. a. După cum, prin umezeală, prin ploaie, o bună parte din plantele toxice își pierd din puterea lor vătămătoare: macul-opiul, niprala-lupinotoxina.

Alte otrăvuri însă, prin încălzire, își măresc proprietatea toxică, uneori nebănuită chiar: astfel, turtele de semințe de in pot deveni uneori otrăvitoare, și anume când, după opărire, mai sunt păstrate încă câteva ore în apă caldă, care înlesnește descompunerea linimarinei (glicosidul inului) în acid cianhidric, acetonă și glucoză. Mătrăguna crescută în bătaia soarelui este mai otrăvitoare decât aceea crescută la umbră.

5. *Starea organelor interne*, a ficatului, a rinichilor, a inimei, a sistemului nervos vegetativ chiar, are foarte mare influență asupra acțiunii toxice: un animal cu organele interne sănătoase va rezista mai bine, decât un altul bolnav de unul sau mai multe organe. Astfel, în 2 cazur recent observate de noi: în timp ce un câine bolnav se intoxică și moare, după absorbția unei jumătăți de tabletă de sulfamidă-prontosil; un alt câine, de aceeași vârste și greutate, absoarbe 10 tablete de prontosil, fără ca să se resimtă prea mult. Sau alte cazuri, din medicina umană: în timp ce un bolnav se intoxică numai cu jumătate gram de veronal (Wilcox), un altul nu pățește nimic, ba chiar se vindecă completamente, după ce absorbe 24 de grame din același hipnotic (Tardieu).

La animale, s'a putut constata că acele suferinde de boale nervoase, suportă cantități mult mai mari de morfină sau de stricnină, decât acele sănătoase.

6. *Vârsta animalului*. Animalele *bătrâne*, mai ales dacă sunt și *surmenate* (prea muncite) sau bolnave, sunt mai puțin

rezistente decât cele tinere; deşi se pot observa şi excepţiuni: astfel, animalele tinere, la aceeaşi greutate, suportă mai greu santonina decât acele bătrâne *(idiosincrazie)*.

Cauze. Etiologie. Iată care pot fi principalele cauze de otrăvire, în ordinea frecvenţei lor:

1. *Otrăvurile vegetale*, plantele sau buruienile toxice, pe care animalele le pot consuma, fie odată cu hrana lor, în care s'ar găsi întâmplător, fie atunci, când flămânzite şi nepăzite, şi le iau singure. In majoritatea cazurilor însă, animalele, conduse fiind de instinctul lor, nu se ating de plantele otrăvitoare, decât accidental sau în cazul când se dau forţat, sub formă de leacuri.

Otrăvurile ce se găsesc în plante sunt: alcaloide, glicoside, oxalide, oleuri eterice, etc.

Menţionăm că, în anumite împrejurări, chiar unele plante obişnuit-nevătămătoare, pot deveni otrăvitoare, ca: trifoiul, măturile, niprala, secara, orzul, porumbul, morcovii, sfecla, cartofii, ş. a.

Plantele sau buruienile ce pot da loc mai adeseori la intoxicări, le veţi găsi arătate în « Indrumătorul alfabetic » alăturat (Partea II-a).

2. *Otrăvurile animale*, ce pot prilejui intoxicări (caracterizate de cele mai multe ori prin simptome gastro-intestinale, iar uneori chiar tifice, mortale), se datoresc desvoltării unor specii microbiene toxigene, în diferitele cărnuri sau preparate de carne, ce servesc la hrana omului sau a animalelor. Ele pot proveni direct, dela animalele bolnave de diferite boale acute (ştiute sau neştiute, şi *tăiate de urgenţă*), precum: septicemiile, infecţiunile după fătare, mamita purulentă, metrita, avortul, meteorizarea, artritele infecţioase ale animalelor tinere, dălacul (se cunosc toxi-infecţiunile cu dălac în masă, ce au avut loc la o unitate militară din Constanţa), şi diferite alte boale infecto-contagioase. In general, toate cărnurile febrile, surmenate, parazitate, pot da loc la intoxicări.

Scanned with OKEN Scanner

Alteori, otrăvurile se desvoltă după tăierea animalului, în cărnurile lucrate insalubru, alterate, rău conservate, insuficient fierte, murdărite de diferiți microbi saprofiți, deveniți mai târziu patogeni: carne tocată, mititei, cârnați, mezeluri, conserve, etc. Speciile microbiene cele mai cunoscute, capabile să desvolte în alimentele carnate asemenea otrăvuri, sunt: Bacillus enteritidis al lui Gaertner, Bacilul Aertrycke, Bacterium coli al lui Escherich, Bacillus botulinus, unii enterococi, bacilul suipestifer, uneori Bacillus proteus, iar alteori chiar bacilul tific al lui Eberth, ș. a.

Otrăvurile animale se pot desvolta nu numai în carne și în preparatele carnate, dar chiar și în produsele animale, ca: laptele, frișca, brânzeturile, untul, ouăle.

De asemeni, peștele, racii, scoicile, stridiile, melcii, pot găzdui microbi, uneori tifici sau paratifici, ale căror toxine pot da loc la intoxicări alimentare dintre cele mai grave, uneori chiar la adevărate epidemii, perpetuate prin *purtători de germeni*, ca și în cazul toxi-infecțiunilor prin carne. Aceștia pot fi: măcelarii, mezelarii, lăptarii, bucătarii, cofetarii, pescarii, băcanii, etc.

Alte otrăvuri de natură animală: veninurile de viespe, albine, paianjeni, șerpi veninoși, cantaridele, mușteleși larvele lor, unele insecte parazite ale plantelor, etc.

Uneori, pot exista *simbioze animale cu otrăvuri vegetale* (ciuperci mai ales) *sau cu bacterii*, din care pot rezulta intoxicări pentru animale. Astfel, gărgărițele, libărcile, gândacii de bucătărie, coleopterele, larvele de muște, etc. pot contamina alimentele de origină animală sau vegetală, dând loc la intoxicări mai mult sau mai puțin grave.

3. *Alimentele alterate*, în special acele ce rezultă din *reziduriile industriale*, ce se pot ușor strica: borhoturile, tăițeii de sfeclă, turtele, făina de soia, făina de carne sau de oase, făina de pește, furajele mucigăite, și în general toate alimentele, cari, prin învechire sau rea conservare, pot suferi

fermentări, transformări chimice sau bacteriologice vătămătoare.

4. *Substanțele vătămătoare dela fabrici :* plumb, arsenic, vitriol, îngrășăminte chimice, etc., ce sunt neglijent lăsate să se scurgă, cu apele de ploaie, peste câmpiile unde pasc vitele sau în apele cu pești, — otrăvirile peștilor în masă fiind încă și astăzi, chiar în unele țări occidentale, destul de frecvente, fără să mai socotim și pe acele practicate de braconieri.

Alteori, mai ales la oi, se înregistrează otrăviri grave, uneori chiar mortale, la cele ce pasc pe livezile stropite cu sulfat de cupru și de calciu, ori acoperite de fumul sau de funinginile provenite dela fabricile de produse chimice.

5. *Greșelile, imprudențele, inadvertențele medicale sau farmaceutice :* prescrierile de medicamente toxice în doze mari (arsenic, fosfor, stricnină, veratrină, etc.), ori incompatibile (sulfamide și sulfat de sodiu, calomel și carbonați alcalini, emetic și aloes, clorați și iodure), sau aplicate empiric (arsenic, tutun, sublimat, petrol, în băile paraziticide), ori schimbările, înlocuirile nevoite, ce se pot întâmpla în farmacie, spital (stricnină în loc de chinină, sare de măcriș în loc de sare amară), etc.

6. *Raticidele*, în special acele preparate cu ceapă de mare, arsenic, fosfor, stricnină, talium; iar uneori, chiar acele preparate din culturi microbiene (muritificul, murisepticul, muritifobacilul lui Loffler sau al lui Gaertner, ori alți bacili din grupa paratificilor ce intră în compoziția raticidelor de genul « Ratin », « Fulger », ș. a.).

7. *Paraziticidele*, pentru combaterea râilor, păduchilor, libărcilor, mușteloor, ploșnițelor, paraziții plantelor, etc., mai ales acele ce au la bază arsenicul, fosforul, cianura.

8. *Materiile colorante*, ce intră în compoziția vopselelor sau chiar în aceea a unor medicamente, care, fiind linse de animale, le pot prilejui otrăviri mai mult sau mai puțin grave,

precum: vopselele cu plumb, cu zinc, crom, bariu, antimoniu; sau medicamentele în soluții prea concentrate de violet de methyl (pyoctanin), formol, creozot, rivanol sau altele din genul acridinelor (aniline). De asemeni, se citează cazuri frecvente de otrăviri la cai sau la alte animale, cărora, pentru desobișnuirea de a-și roade iesla, stănoaga sau gardurile, li se unge acestea cu țiței, păcură, gudron, creolină, ș. a.

Reamintim aici și pericolul coloranților sau ingredientelor cu care se colorează sau se conservă, — sau se falsifică —, unele alimente (anilina, acidul salicilic, a. boric, fluorurele, arsenicul, formolul, etc.).

9. *Veninurile*, introduse prin înțepături sau mușcături de: viespe, albine, musca columbacă, paianjeni, șerpii veninoși, ș. a.

10. *Gazele de luptă*, ca: fosgenul, clorul, bioxidul de sulf, cloracetonul, clorometilformiatul, cloropicrina, yperita, ș. a.

11. *Otrăvirile din răzbunare, din răutate*, destul de frecvente și azi, citându-se uneori cazuri de otrăviri în masă a tuturor vitelor dintr'un grajd sau dintr'o fermă, de către slugi îndepărtate sau de alte mâini criminale, ce se pot servi pentru aceasta de: arsenic (șoricioaică), fosfor, stricnină, carbonat de bariu, sodă caustică etc. Cât despre câini și pisici, — în Capitală mai ales, — nu este zi fără să nu se înregistreze unul sau mai multe cazuri, când vecini binevoitori le-au dat șoricioaică, fosfor, stricnină sau alte otrăvuri « pentru șoareci ».

Otrăvirea de necesitate se practică în cazurile de boale incurabile, când, pentru a se scurta suferințele animalului, se ucide, pe nesimțite sau repede, prin: cloroform, cloral hidrat, morfină, gaz aerian, acid prusic, stricnină, veronal, ș. a., ce nu se vor lăsa însă la îndemâna oricui, aplicându-se numai de către medicul veterinar. Contra animalelor vătămătoare, sălbatice, rozătoare, se întrebuințează momelile cu:

Scanned with OKEN Scanner

arsenic, stricnină, acid prusic, scilla maritima etc., iar pentru șoareci și șobolani, întrebuințându-se și culturile bacteriene.

Semne. Simptomatologie. 1. *Apariția bruscă*, ivirea pe neașteptate, coincidând de cele mai multe ori cu faptul că se produce la scurt timp după darea hranei sau după administrarea unui medicament, — atențiunea fiind atrasă și de anomalia că semnele de boală nu se aseamănă cu acele mai cunoscute ale boalelor obișnuite. Pot exista însă, unele asemănări cu: colicile, indigestiile, ocluzia intestinală, peritonita, hemoragiile interne, insuficiența suprarenală ș. a.

Semnele intoxicărilor cronice, ca și ale auto-intoxicărilor, au un mers mai încet, provenind și ele, în majoritatea cazurilor, dintr'o otrăvire de origină alimentară.

2. *Semne digestive.* Inapetență, salivație (mercur, ciuperci, cucută, muștar); stomatită, gingivită, scrâșnetul dinților (plumb, sare de bucătărie, vopsele); roșeață, arsura gurii, a limbii și gingiilor (vitriol, acid azotic, acid clorhidric); trismus, contractarea mușchilor (stricnină, brucină, toxină tetanică); vărsături, hematemeză, colici, constipație, enterită, meteorism, icter (ciuperci veninoase, toxibacterii paratifiice, botulism, arsenic, calomel, anilină, veratrină, nicotină, sulfat de cupru, talium — de când este întrebuințat ca raticid, putând fi consumat de câini, pisici, pasări etc.).

3. *Semne nervoase* (Turburări ale sistemului nervos). Amorțeală, somnolență, ameteli (cloroform, cloral, opiacee, barbiturice, sulfamide, alcool, santonină, scilla maritimă, sălbăție etc.); neliniște, agitație, simptome rabice (plumb, atropină, alcool, cucută, etc.); simptome cerebrale sau spinale, contracturi (nicotină, stricnină, tetanos); imposibilitatea mișcărilor, adinamie, tremurături, pareză (morfină, atropină, vermifugele cu tetraclorură de carbon sau cu sulfură de carbon sau cu Aspidium filix mas); sau alteori, semne oculare, amauroză, hiperestezie, anestezie, colaps (santonină,

micozele, intoxicările alimentare bacteriene, parabotulism, botulism etc.).

4. *Semne cardiace.* Puls neregu'at, slab sau însoțit de bătăi cardiace puternice, ori urmat de oprirea bătăilor inimii, de cianoză (digitală, gaz aerian, ceapă de mare, sălbăție etc.).

5. *Semne diferite.* Poliurie (ciuperci, mutătoare, digitală); anurie, uremie (cantaride, opiacee), hematurie hemoglobinurie (arsenobenzoluri, naftoluri, cianuri, sulfamide, migdal amar, brândușă, piciorul cocoșului); glicosurie (morfină, cloroform, oxid de carbon); dispnee (cucută, tisă, tutun, cianuri, gaze de luptă); urticarie (ciuperci, naganol, iod, arsenic, mercur, mucegaiuri); avort (ciuperci, ergotină, eserină, petrol, emetic, naganol, boabe de ricin, aloes și alte purgative drastice, chinină, iodură de potasiu, salicilatul de sodiu etc.).

In « Îndrumătorul alfabetic » (Partea II-a), se vor găsi specifiicate simptomele ce corespund fiecărui fel de otrăvuri, descrise în această parte a manualului.

Diagnostic. *Diagnostic clinic.* Se bazează pe ivirea bruscă, pe comemorative, pe ansamblul simptomelor, asemănătoare acelora descrise mai sus, ori la fiecare otravă aparte; de multe ori un număr mai mare de animale prezentând în același timp, aceleași semne de otrăvire, provenind de pe aceleași pășuni cu ierburi sau ciuperci otrăvitoare, ori inundate de ape cu rezidiuri industriale toxice, ori supuse la aceeași hrană mucegăită, cu borhoturi sau cu cărnuri alterate, etc. Se va examina cât mai atent toate alimentele sau elementele din care a fost compusă hrana animalului otrăvit.

Diagnostic anatomo-patologic. La autopsie, se poate constata: inflamația, hemoragia mucoaselor, perforări (otrăvuri iritante, caustice, corosive), leziunile organice (uneori invizibile cu ochiul liber), putând fi de două feluri: fie leziuni locale produse prin contactul cu substanțele iritante sau caustice, fie leziuni generalizate, consecutive absorbției otrăvii

și eliminării ei prin aparatele emunctoare ale organismului (ficat, rinichi).

Diagnostic toxicologic. De cele mai multe ori, se face numai la cerere, în cazuri litigioase, în expertize medico-legale, practicându-se — pe cât posibil — cât mai din vreme și numai de către un veritabil toxicolog (la Laboratoarele Facultății de medicină veterinară), căruia i se vor trimite viscerele *nespălate* și întregi, — dacă e posibil în 2 borcane separate, — *fără adăugirea vreunei substanțe pentru conservare*. Inchiderea borcanului nu va fi făcută absolut hermetic, putrefacția putând face să explodeze vasul; iar sigiliile vor fi aplicate pe sfoara ce menține dopul (de plută). Odată cu acestea, se vor trimite și probe din hrana animalului otrăvit, din apa ce a consumat, din produsele de vomitare, urină, fecale, ca și vasul sau recipientul ce a putut să conțină otrava bănuită că a provocat moartea.

Otrăvurile minerale sunt cel mai ușor de dovedit. Alcaloidele și alte otrăvuri vegetale sunt uneori foarte greu de pus în evidență, trebuind să fie extrase prin metode migăloase, (dintre cele mai cunoscute fiind acea a lui *Stas*, caracterizată și prin reacțiuni fizice și chimice ce trebuesc confruntate și pe animale de laborator).

Ptomainele (descoperite în 1870, de *Selmi*) sunt produse de putrefacție, ce vin să îngreuneze expertiza toxicologică, prin marea lor asemănare cu unele otrăvuri vegetale, dând loc uneori la erori destul de grave *(Minovici, Ogier)*. Iar în numeroase cazuri, în intoxicările alimentare de origină carnată (cărnurile bolnave, toxice, febrile, surmenate), dovedirea ptomainelor trebue să fie completată și prin precizarea speciei microbiene ce le-a putut produce, adică și prin *diagnosticul bacteriologic* (al salmonelelor sau paratificilor diferiți, Schottmüller, Gaertner, Aertricke; Bac. botulinus; coli; tifici-Eberth etc.). Pentru diagnosticul bacteriologic se va trimite laboratorului și un os lung, un radius de preferință.

Ceea ce este indispensabil în diagnosticul toxicologic sau în expertizele medico-legale ce se pot cere, este ca semnele clinice, leziunile anatomo-patologice și rezultatele toxicologice și bacteriologice să corespundă.

Reamintim, — în materie de toxi-infecțiuni carnate, — că unele cărnuri proaspete, de cea mai frumoasă înfățișare, pot fi dovedite ca foarte toxice, fiind foarte infectate și că alte cărnuri, mai vechi, cu aspect dubios, pot în schimb să nu conțină niciun germen vătămător. (Se cunosc astfel de cazuri, cu intoxicări în masă, ca acele ce au avut loc la unele căminuri din Cluj și București).

Tratament. *Indicațiuni generale.* 1. *Se va înlesni evacuarea-eliminarea grabnică din organism a otrăvei* introduse, dar *încă neabsorbită*, prin:

Vomitive, — animalelor ce pot vărsa (carnivore, porc): apă caldă, apomorfină, ipeca, emetic, sulfat de cupru, sulfat de zinc (câinelui, pisicii); sulfat de veratrină, de cupru sau de zinc, ori ipeca (porcului). Animalelor ce nu pot vomita, erbivorelor, li se va face cât mai din vreme *spălătura stomacală*, cu sonda lui Marek, Wirth sau Neumann (acolo unde va fi posibil).

Purgative, evacuante, ca: sulfatul de sodiu sau de magneziu, oleu de ricin (se va evita aloesul), injecții hipodermice cu arecolină, pilocarpină, eserină.

Clisme rectale, cât mai abundente și împinse cât mai departe (sărate în otrăvirile vegetale).

Substanțe protectoare, care să apere mucoasa gastro-intestinală, împiedecând totdeodată absorbția otrăvii, ca: laptele, apa albuminoasă (4 albușuri de ou la 1 litru apă), mucilagele (apa din fiertura de in, de tărâțe, de nalbă, câte 50—100 gr la litru apă), untdelemn, parafină. Laptele, grăsimile, uleiurile, nu se vor da în cazul otrăvirilor prin fosfor, cantaride, fiindcă înlesnesc disolvarea acestora și le favorizează și mărește absorbția în organism.

Se va împiedeca absorbția prin piele și prin răni, făcând spălături cu săpun de sodă și apă rece, prin aplicarea de antidote pe răni (amidon, pucioasă, hiposulfit de sodiu, în cazul iodului și mercurului; albuș de ou, camfor, în cazul cantaridelor; talc, bicarbonat, permanganat în ser fiziologic 1-4000, în cazul yperitei etc.).

2. *Se va neutraliza efectul otrăvii absorbite, prin administrarea antidotelor chimice sau a substanțelor antagoniste.* Se va da preferința antidotelor nevătămătoare, la îndemână, ce ne putem procura imediat (cărbune de tei, apă albuminoasă, apă mucilaginoasă, lapte); contra-otrava (antidotul) se va administra într'o cantitate cu mult superioară dozelor obișnuite (de ex. în intoxicarea cu stricnină, se vor da doze triple de cloral sau de morfină).

A) *Dacă otrava este cunoscută sau bănuită :* se vor administra antidotele corespunzătoare, arătate pentru fiecare fel de otravă în « Indrumătorul alfabetic »„ alăturat.

B) *Dacă otrava este necunoscută sau nesigură :* Se va folosi unul din *antidotele multiple ale lui Jeannel :*

Antidot multiplu cu hidrat feric :

a)	Soluție de sulfat de fer 40% (sau Perclorură de fer)	100 gr
b)	Cărbune animal spălat	40 »
	Magnezie hidratată	120 »
	Apă	800 »

Se păstrează separat, deoparte soluția de sulfat de fer, de altă parte cărbunele cu magnezia într'un flacon cu apă; iar în caz de nevoie, se varsă prima peste a doua, amestecându-se bine înainte de a se administra.

Indicat, în otrăvirile prin acizi, arsenicale, alcaloizi, iod, iodoform, săruri metalice.

Contra-indicat, în otrăvirile prin fosfor, sodă, potasă, hipocloriți, emetic, acid cianhidric, cianure.

Dozele : la carnivore 50—100 gr; la erbivore 100—500 gr.

Antidot multiplu cu sulfură de fer :

a)	Sulfat de fer cristalizat	140 gr
	Apă	800 »
b)	Monosulfură de sodiu	110 »
	Magnezie hidratată	40 »
	Apă	600 »

Se păstrează în sticle separate, la întunerec, amestecându-se numai în momentul întrebuințării.

Indicat, în otrăvirile cu: acid cianhidric, cianure, cu metale (plumb, cupru, mercur).

Contra-indicat, în otrăvirile cu acizi.

Dozele : la carnivore, o linguriță la fiecare oră, în apă îndulcită; la erbivore câte 100 gr la fiecare 2 ore, cât persistă simptomele acute.

3. *Se va înlesni evacuarea-eliminarea otrăvii absorbite.* Se va da animalului apă din abundență, ceaiuri diuretice; injecții cu pilocarpină; injecții subcutanate sau intravenoase, cu ser artificial, cu ser glucozat.

4. *Tratament general și simptomatic.* A) *Se va înviora animalul*, activându-i circulația sângelui prin fricțiuni revulsive, (oțet cald, spirt de muștar, spirt cu usturoi sau cu terebentină, ș. a.), sau prin fricțiuni uscate, ori prin pături încălzite, sau aplicând comprese foarte calde pe regiunea inimii; pe lângă care, se vor face injecții cu cafeină, eter, oleu, camforat, iar în unele cazuri cu adrenalină.

Se va ușura respirația, scoțând animalul la aer curat, la nevoie introducându-i în plămâni aer curat în cantitate suficientă, prin presiuni alternative pe pereții toracelui, prin tracțiuni ritmate ale limbei, prin insuflări de aer sau de oxigen (în spitale).

Se va mări activitatea organelor secretoare, prin *diuretice* și prin injecții intravenoase cu ser artificial glucozat sau clorurat; prin *colagoge*, în cazurile de otrăviri minerale.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru micşorarea cantităţii de otravă din organism, se va practica, în unele cazuri (la animalele robuste), o *sângerare*, urmată imediat de o injecţie intravenoasă cu apă fiziologică 7-1000, pentru a dilua cantitatea de otravă şi a-i uşura eliminarea prin rinichi.

Se vor da remedii sau medicamente dinamice, nevătămătoare, care să nu mărească acţiunea vătămătoare a otrăvii deja absorbite în organism: astfel, cafeaua sau cafeina vor avea efecte favorabile în intoxicările prin opiu, cloral, morfină, etc.

B) a) *In caz de iritaţie, inflamaţie, arsură, durere :* apă albuminoasă, apă mucilaginoasă, lapte, untdelemn, opiacce, cocainã.

b) *In caz de hemoragie gastro intestinală :* clorură de calciu, ergotină, apă uşor perclorată.

c) *In caz de colici, turburări gastro-intestinale, diaree :* sedative, opiacee, tinctură de opiu, injecţii intravenoase cu tinctură de opiu, sau cu 20 cc dintr'o soluţie 100% de sulfat de magneziu, clisme cu cloral; fricţiuni revulsive, derivative; cărbune, bismut, dermatol, cretă, benzonaftol (netolerat de pisici); purgative, laxative, în caz de constipaţie etc.

d) *In caz de mare depresiune nervoasă*, prostraţie, colapsus, paralizie: oleu camforat, eter, cafea, alcool, cafeină, stricnină, inhalaţii cu amoniac, cu oţet cald, fricţiuni revulsive etc.

e) *In caz de excitaţie, agitaţie :* sedative, antispasmodice — bromură, cloral hidrat, cloroform, camfor, belladonă, opiu, morfină (aceasta nu se va da la cal).

f) *In caz de turburări cardio-vasculare :* oleu camforat, cafea, cafeină, ceai, alcool, eter; sau belladonă, atropină.

g) *In caz de dispnee, asfixie :* respiraţie artificială, tracţiuţiunea limbei, inhalaţii de oxigen, insuflări de aer sau de oxigen.

Scanned with OKEN Scanner

h) *In caz de turburări renale, oligurie, anurie* (otrăvire prin sublimat, arsenic, sulfamide): se va aplica dietă hidrică, apoi lactată, practicând injecții subcutane cu oleu camforat, apoi cu ser fiziologic glucozat. Nu se vor da diuretice medicamentoase, rinichiul fiind lezat.

i) *In caz de anafilaxie:* desensibilizare, prin metodele: Besredka (injecții subintrante), Sicard (skeptofilaxie prin hiposulfit de sodiu, carbonat de sodiu, adrenalină, extract hepatic), Widal și Abrami (proteinoterapie, auto-hèmoterapie, auto-seroterapie, coloidoclasoterapie).

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA II-a

INDRUMĂTOR ALFABETIC

In acest îndrumător, întocmit în ordine alfabetică, pentru a fi cât mai ușor de consultat, vom arăta principalele *otrăvuri*, cu *otrăvirile* la care dau loc, cu *simptomele*-semnele **(S :)** prin care se pot înfățișa sau deosebi, precum și cu antidotele sau *tratamentele* **(Tr :)** ce urmează a fi aplicate pentru fiecare fel de otravă sau otrăvire (vegetală, animală, chimică sau medicamentoasă).

Pentru o cât mai bună înțelegere a celor arătate, pe scurt, la fiecare otravă, este necesar însă, ca acei care consultă acest îndrumător alfabetic, să aibă cunoștiință și de noțiunile generale, descrise în partea I-a din acest manual.

Iar, pentru ca sfaturile noastre să poată fi cât mai bine înțelese și de crescători, ca și de toți acei care nu sunt obișnuiți cu termenii medicali, am adăogat la sfârșitul acestui îndrumător și un *tălmăcitor de cuvinte* (partea III-a), prin care să poată fi înțelese și cuvintele sau expresiunile tehnice, ce au trebuit să fie folosite pentru a se putea arăta cât mai pe scurt semnele **(S :)** și tratamentele **(Tr :)** diferitelor feluri de otrăviri.

* * *

Acetanilida sau **Antifebrina.** Medicament ce se dă pentru scăderea febrei. **S :** Ca și Antipirina, Aspirina și Piramidonul,

dacă este dată peste măsură, acetanilida are o acțiune paralizantă și narcotică; determină micșorarea sensibilității generale; alterează sângele și-i transformă hemoglobina. In intoxicările ușoare: neliniște, amețeli, vărsături, diaree, erupțiuni pe piele. In otrăvirile mai grave: inapetență completă, tristețe, amețeli, diaree, încetarea secrețiunii laptelui, răcirea corpului, mers clătinat, oligurie (cafenie), anurie, respirație greoaie, cianoză, paralizie, moarte.

Tr: Vomitive sau spălătură stomacală (acolo unde e posibil); oleu de ricin; cafea, ceaiuri alcolizate, injecții cu oleu camforat; (nu se vor da medicamente diuretice, rinichiul fiind lezat); tanin, cărbune animal sau vegetal; inhalații cu oxigen, respirație artificială; fricțiuni sinapizate, pături calde.

Acetat bazic de plumb. S: Intrebuințat în diferite tratamente externe, sub formă de *apă de plumb* sau de alifie, dat accidental pe cale internă, poate provoca: Inapetență, încetarea rumegării, constipație, colici, meteorizare, scrâșnetul dinților, semne epileptiforme, paralizie.

Tr: Albuș de ou, sulfat de sodiu sau de magneziu; iodură de potasiu; opiacee; iar în faza depresivă, stimulente — cafea, cafeină, ceaiuri diuretice. (Vezi și la Intoxicările prin *Plumb*).

Acetat de cupru. S: Intrebuințat în unele boale ale copitei sau în tratamentul rănilor vechi, atunci când este lins de animale, poate da loc la: vărsături, colici foarte dureroase, diaree, gălbinare, hemoglobinurie, tremurături, convulsiuni.

Tr: Apă cu albuș de ou, apă mucilaginoasă, lapte, magnezie hidratată, antidot multiplu cu sulfură de fer; opiacee, clisme cu cloral hidrat, injecții cu oleu camforat.

Acetic (acid). Vezi *Oțet*.

Acizi. Iritanți, caustici. **S:** stomato-faringo-esofagită, cu ulcerări și perforări; sete mare, greutate la înghițit, vărsături, colici foarte dureroase; slăbirea pulsului, moarte rapidă.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Apă de var sau cu albuș de ou, apă cu clăbuc de săpun, spălături bucale și stomacale cu apă de var, lapte, bulgări de ghiață, bicarbonat de sodiu, mucilagii, *magnezie hidratată* sau calcinată; calmarea durerilor prin opiacee, injecții cu morfină (nu se vor face la cal); clisme cu cloral; combaterea șocului prin injecții cu eter; dietă absolută, apoi regim răcoritor, cu antiseptice intestinale. (Vezi și la fiecare acid, specificat alfabetic).

Aconit, Omeag, Toaie; Alcaloidul: *aconitina*. (*Aconitum Napellus*, fam. Ranunculaceelor).

S : Semnele intoxicării se ivesc în general la scurt timp după mâncarea furajelor conținând planta otrăvitoare: Salivație, scrâșnetul dinților, senzație de arsuri în gât, uneori vărsături, dispnee, cianoză, balonare, diaree, colici, moleșire sau contractură mușchiulară, prostrație, aritmie cardiacă, răcirea extremităților, moarte în câteva ore prin intoxicare bulbară.

Fig. 1. — Aconit, Omeag (*Aconitum Napellus*).

Tr : Vomitive, spălături stomacale; tinctură de iod cu apă 1%, iodură de potasiu, cărbune animal sau vegetal, tanin, digitală, stimulente, fricțiuni revulsive, injecții cu eter sau inhalații cu nitrit de amil.

Acriflavină. Vezi la *Anilină*.

Adonis. Vezi *Cocoșeii de câmp*, *Chimen câinesc*.

Aiu. Vezi *Usturoi.*

Alaun. Vezi *Alumen.*

Albastru de methylen. Vezi la *Anilină.*

Alcalii, Baze și toate substanțele a căror proprietate chimică este asemănătoare sodei sau potasei. Iritanți, caustici. **S :** Roșeața și arsura gurei, colici, diaree cu sânge, avort, hipotermie, asfixie.

Tr : Vomitive, spălătura stomacului cu soluție de acid acetic 10 la 1000, oțet cu apă (o parte la 4 părți apă); acid clorhidric sau acid tartric 10 la 1000; zeamă de lămâie, limonade acide; opiacee în caz de dureri mari; lapte, untdelemn, mucilage; stimulente; în caz de dispnee și de edem al glotei, se va practica de urgență operația de tracheotomie.

Alcool. S : Excitație tranzitorie, gastro-enterită diareică, apoi paralizie, hipotermie, respirație greoaie, asfixie.

Tr : Ipeca sau emetic, poțiune amoniacală sau cafea tare cu câteva picături de acetat de amoniac; stropire cu apă rece sau dușuri reci; fricțiuni sinapizate pentru a combate congestia organelor interne; la nevoie, nucă vomică sau injecții cu stricnină, inhalații cu nitrit de amil.

Alimente alterate. (Vezi și *otrăvuri animale, otrăvuri vegetale, botulism, mucegaiuri*).

S : Simptome gastro-intestinale, nervoase, cardiace, renale, etc.

Tr : Vomitive (carnivorelor), spălături stomacale (acolo unde sunt posibile), purgative, calmante sau stimulente, fricțiuni revulsive-derivative, băuturi din abundență (ceaiuri, lapte, fără medicamente diuretice), ser fiziologic glucozat; medicațiune simptomatică. Indepărtarea alimentelor avariate.

Alior. Vezi *Euforb.*

Aloes. Saburul. (Sucul liliaceelor exotice *Aloes vera, Al. ferox, Al. spicata*).

S : Gastro-enterită, diaree abundentă, micșorarea sau oprirea secreției laptelui, avort, depresiune nervoasă.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Tanin, tanalbină, cărbune, bismut, opiacee, apă de orez, ceai de orz, mucilage, albuș de ou; injecții cu oleu camforat; cataplasme cu făină de in sau fricțiuni cu alcool camforat pe abdomen, pături calde.

Alumen, Alaun, Piatră acră. (Sulfat de aluminiu și de potasiu).

S : Constipație, apoi diaree, micșorarea secreției laptelui, albuminurie.

Tr : Vomitive, lapte, apă cu bicabornat de sodiu, magnezie calcinată, cărbune animal, apă mucilaginoasă; ceaiuri diuretice.

Alun, alunul turcesc. (*Corylus avellana, C. Colurna*, fam. Betulaceelor). Efecte și tratament ca la *Terebentinate* (plante). Vezi la acestea.

Amoniac, Sărurile de amoniac. Iritant și chiar caustic a pielei și al mucoaselor.

S : Pe piele poate da loc la iritații, urticarie, dermatită. Intern, dacă se dă în cantități ce depășesc cu mult dozele terapeutice, poate provoca: vomitări, gastrită, enterită, sudori; iar uneori chiar turburări nervoase de excitație, urmate de paralizie și de comă.

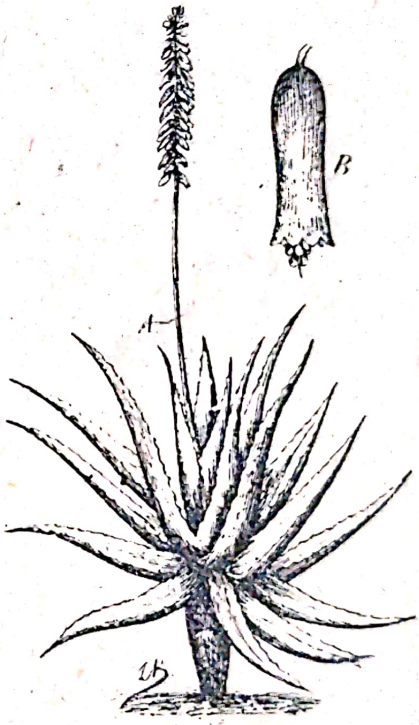

Fig. 2. — Aloes, Sabur. (*Aloes vera*).

Tr : Iritațiile pielei se vor trata cu apă cu oțet, spălături cu acid boric sol. 4% sau cu acid fenic sol. 2% și se vor pudra apoi cu talc, oxid de zinc, dermatol. Intern, se va da: apă cu oțet ($^1/_4$), limonadă citrică, tartrică; apă albuminoasă, mucilage, lapte; iar mai târziu tonice.

Anason, Anison ,Bădean. (*Pimpinella Anisum*, fam. Umbeliferelor). Frunzele și semințele, consumate în exces,

pot produce: turburări gastro-intestinale, crize nervoase.

Tr: Ceai de tei, de mușețel, de nalbă; tanin, cărbune; la nevoie opiacee-calmante.

Anemone. Vezi *Dediței*; vezi *Floarea Paștelui.*

Anilina și derivatele ei: acriflavina, pioctanina, rivanolul, violetul și albastrul de methylen, tripanblaul, tripaflavina, etc.

S: Vărsături, diaree colorată, respirație greoaie, oligurie colorată sau anurie, turburări cardiace, gălbinare; colorarea pielei și mucoaselor după felul anilinei; amețeli, moleșeală, somnolență, paralizii, fotosensibilitate.

Fig. 3. — Anason, Anison. (*Pimpinella anisum*). *D*, fruct.

Tr: Se va ține animalul la întuneric sau în umbră, dându-i-se aer proaspăt, la nevoe respirație artificială, inhalații cu oxigen; sângerare; purgative uleioase; ceaiuri abundente, stimulente, fricțiuni.

Antifebrină. Vezi *Acetanilidă.*

Antimoniu. Vezi *Emetic.*

Antipirină. Vezi la *Acetanilidă.*

Apă de lauro-cerasus. Vezi la *Cianură, Cianhidric* (acid).

Apă de plumb. Vezi la *Acetat bazic de plumb.* Vezi la *Plumb.*

Apă tare. Vezi la *Nitric* (acid).

Apomorfină (Clorhidrat de). Intrebuințat ca medicament vomitiv, peste dozele normale, poate da loc la: salivație, vomitări repetate și dureroase, fenomene de excitație; apoi de somnolență, paralizie mușchiulară și oprirea respirației.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Apă cloroformată, cloral, eter ; cafea, alcool, cafeină, stricnină, respirație artificială, fricțiuni sinapizate.

Aramă, Cocleală. Vezi *Cupru.*

Arățel. Vezi *Limba mielului.*

Arecolină (Bromhidrat de). Alcaloidul extras din Nuca de Areca.

S : Dozele toxice provoacă : Aritmie cardiacă, accelerarea pulsului prin paralizia nervului pneumogastric, sudori, dispnee, diaree, amețeli, hipotermie, contracțiuni tetanice, avort, paralizie respiratorie.

Tr : Atropină, care calmează peristaltismul intestinal, oprește secrețiunile, excită centrul respirator. Medicațiune simptomatică.

Aron. Vezi la *Rodul pământului.*

Arsenic, arsenicale. (Șoricioaică).

S : Salivație, sete foarte mare, vomitări, colici foarte dureroase, durere la apăsarea epigastrului, meteorizare, diaree mucoasă, fetidă, apoi sanghinolentă, perforarea stomacului ; puls mic și repede, respirație accelerată și întretăiată de un fel de horcăit dureros ; albuminurie ; dilatație pupilară, tremurături, paralizie, hipotermie, moarte.

Tr : Vomitive omnivorelor (nu se va da emetic), se va da apă caldă sărată din abundență, sau — dacă e posibil — se va face spălătura stomacului cu apă caldă sărată ; magnezie hidratată sau calcinată, calaican, antidot multiplu cu hidrat feric (vezi partea I-a, la Tratament General, lit. B) ; apă de var, lapte, apă albuminoasă ; purgativ energic (sulfat de sodiu), clisme ; stimulente, pături calde ; băuturi calde mucilaginoase.

In *intoxicările cronice :* diaree cronică, tuse, oprirea secrețiunii laptelui, slăbirea progresivă, caşexie.

Tr : Se vor îndepărta animalele de pe păşunele acoperite de fumul fabricilor ; se vor întrerupe tratamentele arsenicale. Vomitive (carnivorelor și omnivorelor), apă de var, apă

albuminoasă, clorură de calciu, injecții cu gluconat de calciu, apă cu calaican, antitot multiplu cu hidrat feric, magnezie hidratată sau calcinată, lapte; laxative, antiseptice gastro-intestinale, cardiotonice.

Aspirină. Vezi la *Acetanilidă.*

Atropina. Alcaloidul Mătrăgunei. *(Atropa Belladona;* fam. Solaneelor).

Fig. 4. — Mătrăgună *(Atropa Belladona).*

S : Midriază-mărirea pupilei, sete mare, gura uscată, tachicardie; vărsături, colici, gastro-enterită, meteorizare; tremurături mușchiulare; excitație, hiperstezie, alucinații, delir; stare comatoasă, paralizie senzitivo-motrice; răcirea extremităților, relaxarea sfincterelor, oprirea respirației, moarte.

Tr : Golirea stomacului prin spălături sau prin vomitive, purgative; tanin, cărbune; sudorifice (jaborandi, pilocarpină), stimulând inima prin cafeină, cafea tare, alcool, vin cald, fricțiuni sinapizate pe picioare; soluție de iodură de potasiu sau alte neutralizante: eserină sau pilocarpină în injecții subcutane; la nevoie, respirație artificială; în stadiul de excitație: cloral, morfină în doze fracționate (contraindicată în stadiul de depresiune nervoasă); ser fiziologic.

Scanned with OKEN Scanner

Avrămeasă, Veninariță, Crestăneasă *(Gratiola officinalis ;* fam. Scrofulariaceelor). Intrebuințată în popor ca leac contra frigurilor, tusei și durerilor de stomac; consumată în oarecare cantitate sau dată ca leac peste măsură, poate da loc la: salivație, vomitări, colici, diaree, moleșeală, mers clătinat.

Tr : Sulfat de sodiu, cărbune, opiacee; medicațiune simptomatică.

Azotat de argint. Vezi *Nitrat de argint.*

Azotat de potasiu. Vezi *Salpetru.*

Azotic (acid). Vezi *Nitric (acid).*

Bădean. Vezi *Anason.*

Bălur. Vezi la *Mătură.*

Bălură. Vezi *Brânduța de toamnă.*

Barba caprii, Creștușcă. Caprifoaie. *(Spiraea Ulmaria,* fam. Rozaceelor). Crește mai mult prin locuri umbroase, umede, sau poate fi cultivată în grădini pentru culoarea ei frumoasă și pentru mirosul plăcut de migdal.

S : Inapetență, nerumegare, constipație și apoi diaree fetidă, poliurie, durere la apăsarea mijlocului, micșorarea secreției laptelui, paraplegie.

Tr : purgative saline, tanin, cărbune animal, fricțiuni. ceaiuri de mușețel, de nalbă, alimente mucilaginoase, făinoase, cu lapte.

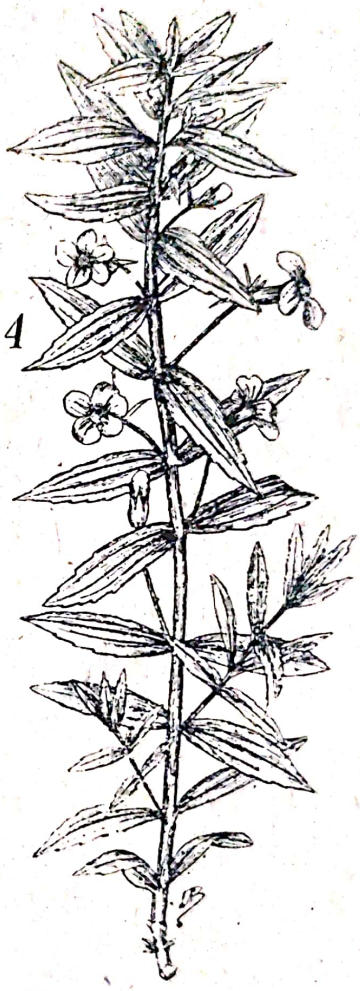

Fig. 5. — Avrămeasă, Veninariță *(Gratiola officilanis)*

Barba ursului. Vezi *Coada calului.*

Barbiturism. Intoxicare prin derivații acidului barbituric: Veronal, Somnifen, Luminal, ș. a. Simptomele și tratamentele fiind aproape asemănătoare acelora arătate la *Bromism* și la *Morfină,* vezi la acestea. Adăogăm însă, că cele mai recomandate antidote-neutralizante ale barbituricilor sunt azi

sulfatul de stricnină și coramina, în soluții injectate intravenos, (M. Paget, S. Bloch).

Bariu, barită. **S :** Simptome gastro-intestinale (vomitări, colici, diaree), dispnee, apoplexie. **Tr :** Spă'ătură stomacală, vomitive, purgative saline (sulfat de sodiu); acid sulfuric diluat, în doză de 1—5 gr, în apă. Vezi și *Carbonatul de bariu.*

Bătătărniță. Vezi *Cruciuliță.*

Fig. 6. — Barba caprii *(Spiraea Ulmaria).*

Bâz. Vezi *Piretru.*

Baze caustice. Vezi la *Alcali.*

Belladonă. Vezi la *Atropină.*

Benzină, benzoluri. **S :** Accidentele toxice au loc mai ales la animalele găzduite în garaje sau pe lângă ateliere cu motoare cu benzină. Acțiune asupra sistemului nervos și asupra sângelui: amețeli, vărsături, transpirații, agitație-neliniște, hiperestezie, dispnee, tendință la hemoragii-epistaxis, hematemeză, melenă, echimoze, peteșii, hemoragii meningiene, accidente epileptiforme, coma, moarte.

Tr : Îndepărtarea animalului din atmosfera viciată; stimulente, tonice cardiace; respirație artificială, inhalație sau injecție sub piele cu oxigen; clorură de calciu, ser hemopoetic, cura lui Wipple, ficat crud carnivorelor; aer curat, alimentație ușoară răcoritoare, întremătoare. Benzolurile trecând prea repede în sânge, nu pot fi neutralizate prin antidote, — cel mult, în caz de indigestie, se pot recurge la spălături

stomacale, la vomitive — injecție cu apomorfină, magnezie calcinată, cărbune animal, fricțiuni.

Biclorură de mercur. Vezi *Sublimat corosiv.*

Bicromat de potasiu. Se poate da, din nebăgare de seamă, în loc de bicarbonat de sodiu. **S :** Sete mare, congestia mucoaselor, colici, respirație dureroasă accelerată, înțepenire generală, hipotermie, moarte.

Tr : Lapte, apă cu albuș de ou, cărbune animal spălat, antidot multiplu cu hidrat feric.

Biiodură de mercur. Vezi la *Mercur.*

Bolgari, Boglari. Vezi *Piciorul cocoșului. (Ranunculus sceleratus).*

Borceag. Vezi la *Măzărichi.*

Borhoturile. Proaspete sau uscate, aceste rezidiuri ale fabricilor de zahăr, de bere, de spirt, de glucoză, constituesc un bun aliment, mai ales în vremurile de secetă, de lipsă de nutrețuri. Dar dacă sunt încinse, alterate, sau dacă se dau vreme prea îndelungată, în cantități prea mari și neamestecate și cu alte furaje, atunci ele pot da loc la: turburări gastro-intestinale, eczeme, exsudații; la edeme, mers greoi, șchiopături și chiar moarte prin slăbirea treptată și progresivă a animalului, dacă hrana cu borhoturi nu este oprită la timp. Boala reapare, dacă nu se face o întrerupere de cel puțin câteva săptămâni.

Tr : Tratamentul va fi acela arătat la *borhoturile de sfeclă.* Vezi la *Sfeclă.*

Boștina de struguri. Vezi *Tescovina.*

Botulismul. (Dela latinescul *botula*-cârnat). Este o otrăvire provocată de infecțiunea organismului prin *Bacillus Botulinus* (cu cele 4 varietăți ale sale: A, B, C, D, — ultimile 2 fiind cele mai toxice pentru animalele domestice). Acest bacil dă naștere în alimentele alterate de el la o otravă foarte puternică — o ptomaină, care se poate desvolta în următoarele alimente: cărnuri stricate, tocături, mezeluri, pește,

conserve de carne, de pește sau de legume, făina de carne sau de pește, unele furaje — paiele de ovăz, alterate.

S : Se observă mai ales la porc, câine, pisică, pasări, uneori la cal și la om, la 24—48 de ore după consumarea unor asemeni alimente și se prezintă cu simptomele următoare: Turburări digestive, vomitări, meteorism, constipație, arareori și diaree, retenție urinară; — semnele ce predomină însă, sunt acele nervoase, rezultând din impregnarea toxinei botulice pe nervii cranieni, dând loc la midriază, ptosis, strabism, paralizie bucală și linguală, slăbiciune mușchiulară generală, paralizii, *fără febră*, cu evoluție rapidă, — moartea putându-se produce în 3—4 zile. In general, diagnosticul este foarte greu de făcut la primele cazuri, afară dacă, bănuind botulismul, ne adresăm cât mai din timp la laboratorul veterinar cel mai apropiat.

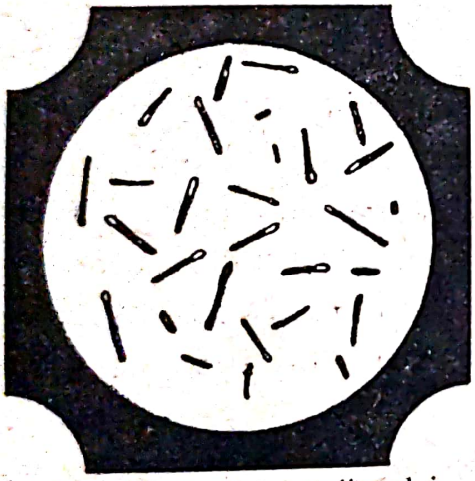

Fig. 7. — Bacilul botulismului (*Bacillus Botulinus*).

Tr : *Profilaxie*. Se va preveni otrăvirea prin păstrarea alimentelor la răcitor, prin fierberea îndelungată a alimentelor suspecte (timp de 1—2 ore la temperatura de 120°), prin îngroparea și distrugerea cu var a cadavrelor infectate.

Curativ : Vomitive, purgative, injecții cu pilocarpină, antiseptice gastro-intestinale, ser fiziologic, excitante-alcool, cafea, oleu camforat cafeinat și mai ales *ser antibotulinic*. Se va folosi noțiunea experimentală, că narcoticele și anestezicile întârziază acțiunea toxinei botulinice, făcându-se — înainte de ivirea fenomenelor paralitice — câte 1—2 injecții cu morfină sau clisme cu cloral hidrat, care să permită a se câștiga astfel timpul necesar până la aplicarea tratamentului seroterapic.

Scanned with OKEN Scanner

In mediu infectat, vaccinarea, pe cale bucală sau pe cale subcutanată, s'a dovedit că dă bune rezultate. Vezi și *Parabotulismul.*

Bozie, Boz, Boj. *(Sambucus Ebulus,* fam. Caprifoliaccelor). Frunzele, florile și fructele, pot provoca: salivație, vomitări, diaree abundentă, tenesm; moleșire, uneori paralizie. **Tr :** Ceai de orz dat rece, magnezie calcinată, cărbune animal spălat sau cărbune de tei pisat, tanin; cafea, alcool, ceaiuri diuretice, fricțiuni.

Fig. 8. — Bozie, Boj *(Sambucus Ebulus).*

Brad. Vezi la *Terebentinate* (plante).

Brâie. Vezi *Trepădătoare.*

Fig. 9. — Brândușa de toamnă *(Colchicum autumnale).*

Brândușa de toamnă, Colșica, Bălură, Ceapa ciorii, Brândușei. *(Colchicum autumnale,* fam. Liliaceelor). Plantă care crește pe câmpuri și prin pășuni și ale cărei flori apar toamna.

S : Cazurile cele mai dese de intoxicare prin brândușă de toamnă se constată mai ales la bovine și ovine și mai rareori la cabaline, arătându-se prin: Gastro-enterită cu diaree sanghinolentă, uneori fetidă, abundentă, colici, gemete, hipotermie, poliurile sau hematurie, depresiune generală, palpitații, dispnee, dilatarea pupilei, tremurături mușchiulare, oprirea secreției laptelui, uneori avort, răcirea extremităților, moartea în 24—72 ore. Otrava este mai activă la erbivorele tinere.

Tr : Apă cu albuș de ou, lapte, tinctură de iod în apă 1 la 200, sau *tanin* (5—15 gr), care formează un antidot prin

insolubilizarea principiului toxic *(colchicina)*; purgative saline; opiu sau clisme cu cloral, în caz de dureri mari; sau excitante generale în cazurile cu depresiune nervoasă (cafea, cafeină, alcool, eter); sângerare; ser fiziologic; tratamentul gastro-enteritelor. Atenţiune la administrarea medicamentelor pe gură, fiindcă — mai ales în faza depresivă — animalele nu pot înghiţi bine sau deloc.

Briona, Curcubeţea. Vezi la *Mutătoare.*

Bromism. *Bromurile* de potasiu, de sodiu, de amoniu, de stronţiu sau de camfor, date în doze mari sau prea prelungite, pot da loc la intoxicarea numită *bromism* şi care se arată prin: ameţeli, somnolenţă, moleşeală, slăbirea funcţiunilor inimei şi a respiraţiei. In cazurile subacute: erupţiuni pe piele, edeme localizate, asemănătoare acelora ce se ivesc în barbiturism.

Tr : Apă albuminoasă, oleu de ricin, cafea, alcool, injecţii cu cafeină sau cu stricnină, ceaiuri alcolizate, fricţiuni sinapizate, pături calde. Injecţii cu gluconat de calciu în cazurile subacute.

Brucină. Alcaloid stabil, de constituţie asemănătoare sau vecină stricninei, ce apare în salivă la 30 de minute după injecţia sub piele, dispărând apoi foarte repede. Doza toxică este de 0,0009 gr pe kg de greutate vie, la cal, la care se întrebuinţează în scop fraudulos pentru *doparea* (dopingul) calului de curse. Efectele toxice sunt aceleaşi ca la stricnină: Vezi capitolele *Doping* şi *Stricnină.*

Brustur, *(Lappa major).* Vezi la *Lipan.*

Bucşău. *(Spartium junceum, Sarothamnus scoparius,* fam. Leguminoaselor). Conţine un alcaloid (*cytisina* sau sparteina), care poate fi otrăvitor, dacă planta este consumată timp mai îndelungat.

S : La început constipaţie, apoi diaree abundentă, fetidă; turburări renale şi cardiace, mortale.

Tr : Magnezie hidratată, su fat de sodiu, tanin, cărbune animal, ceai de orz, fricţiuni sinapizate; se va susţine inima prin injecţii camforate.

Bujor, Rujioară. *(Paeonia officinalis, P. corallina ;* fam. Ranunculaceelor).

S : Consumat în oarecare cantitate poate produce: vărsături, colici, diaree, fenomene de excitație sau de paralizie.

Tr : Medicațiune simptomatică: purgative saline, cărbune animal sau de tei pisat, tanin sau scoarță de stejar pisată; opiacee sau clisme cu cloral; stimulente (cafea, cafeină) în faza depresivă.

Bujori de munte. Vezi *Cocăzar.*

Buruiana de Dălac. Vezi *Lăsnicior.*

Fig. 10. — Bucsău *(Spartium junceum).*

Fig. 11. — Bujor *(Paeonia officinalis).*

Buruiana de făcut copii. Vezi *Nemțișori.*

Buruiana de friguri. Vezi la *Piciorul cocoșului.*

Buxus. Vezi *Merișor.*

Cafeaua, *Cafeina.* In doze mari, provoacă fenomene de excitație, amețeli, palpitații, mărește contracțiunea inimei; iar în doze foarte mari, micșorează activitatea inimei, face să scadă tensiunea arterială, produce aritmie și apoi oprirea diastolică a inimei. Cailor dopați cu cafeină, după ce le exagerează pentru câtva timp energia și rezistența, îi moleșește apoi, făcându-i să treacă printr'o perioadă depresivă de lungă durată. Iepele dopate pot avorta.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Se va goli stomacul prin spălături (sau prin vomitive la carnivore); acetat și carbonat de amoniac; injecții de morfină cu atropină; stimulente în faza depresivă.

Calcea calului. *(Caltha palustris).* Aceleași simptome și tratament ca la *Piciorul cocoșului* (vezi la acesta).

Calomel (Protoclorură de mercur). **S :** Dacă se depășesc dozele terapeutice, poate da loc la: iritație și inflamație gastro-intestinală, hepatică și renală, caracterizată prin vomitări, colici, diaree de culoare verde-negricioasă, poliurie cu albuminurie. Intoxicările au loc mai ales când se administrează ca purgativ în cazurile de constipație veche, îndărătnică, când calomelul neputând fi la timp sau suficient evacuat, se poate absorbi și da loc la o otrăvire generală, — ceea ce se întâmplă de cele mai multe ori la erbivore, (la care ne vom feri deci de a-l da ca purgativ). Aplicat pe cale subcutană, în injecții, în tratamentul unor boale (spiriloză, tripanozomiază, ș. a.), poate provoca o otrăvire de multeori mortală.

In ceea ce privește credința sau teoria transformării calomelului în sublimat (biclorură de mercur), dacă este dat în același timp cu alimente sărate, trebue să observăm că este o exagerare, căci *nu există incompatibilitate între calomel și alimentele sărate,* — afară de cazul dacă alimentele sunt și acide și sunt date ferbinți și extrem de sărate.

Tr : Lapte, apă albuminoasă, apă cu făină, apă sulfuroasă (cu floare de pucioasă), antidot multiplu cu hidrat feric, cărbune animal spălat sau cărbune de tei pisat, tanin, ceaiuri de orz, de tei, de nalbă; injecții cu oleu camforat; alimente făinoase, emoliente, mucilaginoase.

Calomfirul, Calopăr, Caramfil. *(Chrisanthemum Balsamita, Tanacetum vulgaris ;* fam. Compositeelor). **S :** Turburări gastro-intestinale, fenomene de excitație, tremurături mușchiulare, oligurie, apoi anurie, paralizie.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Purgative saline, magnezie calcinată, ceaiuri de mușețel, de nalbă; în caz de paralizie: excitan e, cafea, cafeină, alcool, injecții cu stricnină, fricțiuni revulsive.

Camfor. Dacă este dat în doze peste măsură, poate provoca: vomitări, fază de excitație-alucinație, accese epileptiforme, contracțiuni mușchiulare, — după care urmează fenomene de depresiune, comă, moarte. Comunică miros cărnurilor.

Fig. 12. — Calomfir *(Chrisanthemum Balsamita)*.

Tr : Vomitive, apă albuminoasă, mucilaginoasă, inhalații de eter, prișnițe calde pe abdomen, băi calde animalelor mici; stimulente, cafeină, cafea, fricțiuni.

Cănăhei. Vezi *Cruciuliță.*

Cantaride, Gândăcei. *(Lytta vesicatoria;* Coleoptere). Insecte care conțin un principiu vezicant-*cantaridina ;* uscate, pisate și transformate în pulbere, ele servesc la prepararea alifiilor vezicatoare, care, fiind linse de animale, pot da loc la fenomene de intoxicare, ce se manifestă prin: salivație, vomitări, dizenterie, dispnee, congestia mucoasei genito-urinară, hematurie dureroasă, excitație genezică, contracțiuni clonice și tonice ale membrelor, oprirea respirației. Otrava cantaridelor: *cantaridina* este mult mai toxică pentru carnivore, decât pentru erbivorele mari.

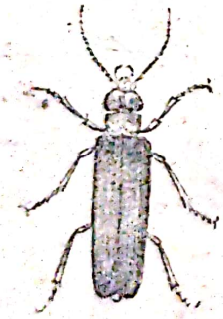

Fig. 13. — Cantaridă, Gândăcel *(Lytta vesicatoria)*.

Tr : Se vor împiedeca animalele de a-și linge alifiile vezicatorii cu bază de cantaridă. Spălarea locului vezicatoarei cu apă caldă și săpun de sodă și pudrarea cu praf de camfor.

Spălătură stomacală, vomitive (se va prefera apomorfina); apă albuminoasă, mucilaginoasă; purgative saline (interzise

cele uleioase, care, în acest caz ajută la absorbirea otrăvii); opiacee, ceaiuri diuretice (fără medicamente, rinichiul fiind grav lezat); calmante în faza de excitație (bromură de camfor, clisme cu cloral), saci calzi cu făină de in sau cu rumeguș de lemn pe mijloc; stimulente în faza de prostrație. Nu se va da lapte, care, ca și purgativele uleioase, poate ajuta la disolvarea cantaridinei și deci favorizează absorbția otrăvii în organism. Se vor trata urmările intoxicării, în primul rând nefrita.

Fig. 14. — Tratamentul cu oxigen al unui cal intoxicat cu oxid de carbon.

Caprifoaie. Vezi *Barba Caprii*.

Cărăbușii sau larvele lor. Cărăbușul de Mai și cărăbușul auriu conțin o substanță toxică, care poate da loc la otrăviri, mai ales la puii pasărilor, cari ar putea să consume o cantitate apreciabilă de cărăbuși.

S : Scurgere apoasă din cioc, greutate sau imposibilitate la înghițire, diaree apoasă sau hemoragică, dispnee, moarte prin asfixiere.

Tr : Numai preventiv. Nu se vor lăsa pasările și mai ales puii să mănânce cărăbuși. In cazurile mai ușoare, când pasărea poate înghiți, se va da magnezie hidratată sau calcinată, cărbune, apă mucilaginoasă.

Carbonic (acid) și Oxid de Carbon. (Asfixiant și otrăvitor). **S :** Amețeli, moleșeală, somnolență, vomitări, dispnee, cianoză, slăbirea respirației, palpitații, puls mic, anurie, sudori reci, tremurături, convulsiuni, paralizie, răcirea extremităților, moarte.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Măsuri profilactice, ventilație. Scoaterea la aer curat, respirație artificială, inhalații de oxigen (numai în otrăvirea cu oxid de carbon); apă rece pe cap, sângerare, apă de var, oleu camforat, eter, cafea, cafeină, fricțiuni energice pe tot corpul.

Carbonat de bariu. Otrăvirile sunt prilejuite mai ales prin funinginea toxică dela fabrici.

S : Colici, dispnee, apoplexie.

Tr : Indepărtarea animalelor de pe câmpiile otrăvite. Calmante, opiacee, bromure, cloral, cloroform, atropină.

Carbonatul de sodiu, Soda de rufe, de vase, leșia de vase. Poate prilejui, mai ales la porci, fenomene de intoxicare: vomitări, diaree, balonare, colici, iar uneori simptome nervoase cu convulsiuni și moarte în câteva ore.

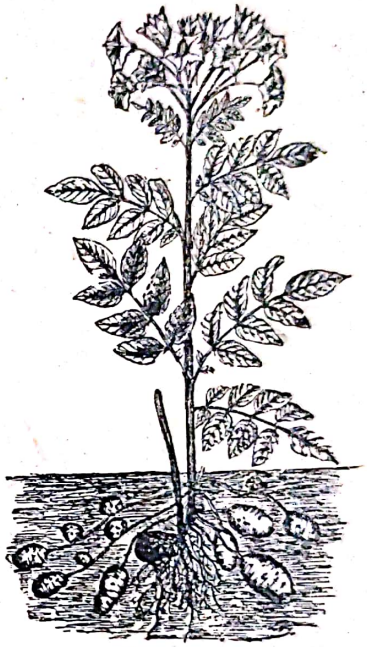

Fig. 15. — Cartof *(Solanum tuberosum)*.

Tr : Este mai mult preventiv; atenție la resturile de bucătărie, la acelea dela birturi mai ales, să nu conțină apă cu sodă, leșie de vase. Apă mucilaginoasă, opiacee, cărbune animal sau de tei, ceaiuri abundente cu acid lactic, fricțiuni sinapizate; medicațiune simptomatică.

Cârligat. Vezi la *Răculeț.*

Cărnuri, Conserve alterate. Vezi la *Otrăvuri animale,* la *Botulism, Parabotulism.*

Carpen. Vezi la *Terebentinate* (plante).

Cartofi. *(Solanum tuberosum,* fam. Solaneelor). Substanța toxică: *Solanina* se găsește în vrejul plantei tinere și mai ales în *cartofii încolțiți,* rău conservați, în pivnițe umede. Cartofii alterați, ca și rezidiurile alterate de cartofi dela fabricile de amidon, pot da loc la intoxicări asemănătoare, fie acelora provocate de solanină, fie acelora descrise la borhoturi.

Scanned with OKEN Scanner

S : Porcii sunt cei mai sensibili la intoxicările cu cartofi încolțiți, arătând primele semne de boală la câteva zile după o astfel de hrană: Tristețe, inapetență, dispnee, balonare, constipație, diaree apoasă, moleșeală, scrâșnetul dinților și salivație, tremurături, somnolență, amețeli, prostrație, paralizie (moarte în 1—10 zile).

Tr : Profilaxie. Se va combate depresiunea nervoasă prin excitante, cafea, alcol; apă mucilaginoasă, medicațiune gastro-intestinală: vomitive (porcului), purgative saline, tanin, cărbune animal sau de tei pisat, decocție sau coaje de stejar, ceaiuri de mușețel, de nalbă, fricțiuni.

Castanele sălbatece, castanele de India. (*Oesculus Hippocastanum*, fam. Hippocastanaceelor). Principiile toxice: *saponina*, *argyrescina*, *afrodescina*. Intrebuințate în hrană, mai ales în vremurile de secetă, de lipsuri, conțin substanțe amilacee, ușor de digerat și de o reală valoare alimentară. Sunt însă toxice, dacă se dau crude. Se vor da deci numai în anumite condițiuni, care să facă să dispară principiile amare-toxice. Aceasta se obține numai prin următoarele procedee: 1. Fierbere îndelungată, cel puțin câteva ore, aruncând apoi apa ce a servit la fierbere; 2. Cojire, sfărâmare și ținerea îndelungată în apă, ce se va schimba de câteva ori și apoi uscare în aer sau la căldură, — obținându-se astfel un fel de uruială puțin amară. Nu se vor da însă în cantități mai mari de 3 kg pe zi la bovine și de 1 kg pe zi la ovine și porcine, amestecate cu alte nutrețuri.

Simptomele și tratamentele fiind aceleași ca la *Ghindă*, vezi la acest cuvânt.

Castravetele amar, tărtăcuța rea. Vezi *Colochintă*.

Caustice. Vezi la *Acizi*, *Alcali*, *Baze*.

Ceapa ciorii. Vezi *Brânduța de toamnă*.

Ceapa de mare. Vezi *Scilla maritima*.

Celperit. Vezi *Cruciuliță*.

Cetenă de negi, Sabină. Vezi *Ienupăr*.

Scanned with OKEN Scanner

Chimen câinesc. Vezi *Cocoșeii de câmp.*

Chimion de apă. Vezi *Mărărașul* (Cucuțica).

Chinină ; Bromhidrat, Clorhidrat sau Sulfatul de chinină. **S :** La doze mari, toxice, poate produce: la început excitație, contracții mușchiulare *(doping)*, apoi gastro-enterită, slăbirea inimei, amețeli, avort, amauroză, paralizii diverse, prostrație, coma, moarte prin paralizie respiratorie.

Tr : In faza de început: tanin, opiacee; apoi excitante generale, în special cafeină, cafea, alcool.

Chirul. Vezi *Pirul.*

Cianure, Acid cianhidric (acid prusic). Otravă neurohematică, de foarte mare toxicitate, de cele mai multe ori otrăvirea fiind fulgerătoare sau foarte repede, încât nu mai îngădue nici timpul administrării antidotelor. **S :** In cazurile mai ușoare: Amețeli, salivație, gemete, respirație greoaie-dureroasă, sudori reci, midriază, cianoză, tremurături mușchiulare, paralizie.

Atragem atențiunea că frunzele și sâmburii următorilor arbori conțin acid cianhidric, iar dacă animalele le consumă în cantități mai mari pot prezenta simptome asemănătoare otrăvirilor prin acid cianhidric: migdalul, prunul, persicul, cireșul, vișinul, mălinul negru (prunul gogoneț).

Tr : Golirea stomacului prin spălături cu permanganat 1-1000, sau cu apă oxigenată, — dacă e posibil; hiposulfit de sodiu 2—5 gr pentru carnivore, 40—50 gr pentru ierbivorele mari; calaican; *antidot multiplu cu sulfură de fer ;* stimulente: alcool, cafea, amoniac diluat, injecții cu eter, oleu camforat-cafeinat; atropină sau tinctură de belladonă în apă; respirație artificială, saci reci pe cap; sângerare la animalele robuste. Electricitate; inhalații de oxigen (în spitale).

Cimșir. Vezi la *Merișor.*

Cireașa lupului. *Mătrăgună.* Vezi la *Atropină.*

Cireșul. Vezi la *cianhidric (acid).*

Ciuin, Rădăcină de *Săpunariță.* (Vezi la aceasta).

Scanned with OKEN Scanner

Ciumăfaie, Laur, Ciuma fetei *(Datura stramonium)*. Efecte și tratament ca la *Atropină* și ca la *Măsălariță*. (Vezi la aceastea).

Ciumărea, Iarba ciumii, Scrântitoare. *(Galega officinalis*, fam. Leguminoaselor). Principiul toxic: *Galagina* lui Tanret. Provoacă intoxicări mai ales la oi, când este amestecată întâmplător în furajele animalelor și aceasta mai cu deosebire în perioada de înflorire a plantei (Iunie, Iulie).

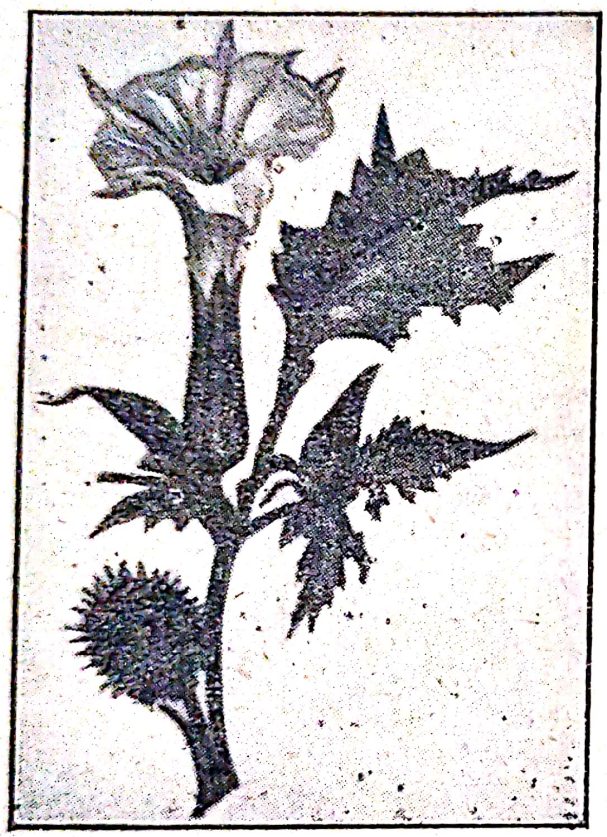

Fig. 16. — Ciumăfaie, Laur *(Datura Stramonium)*.

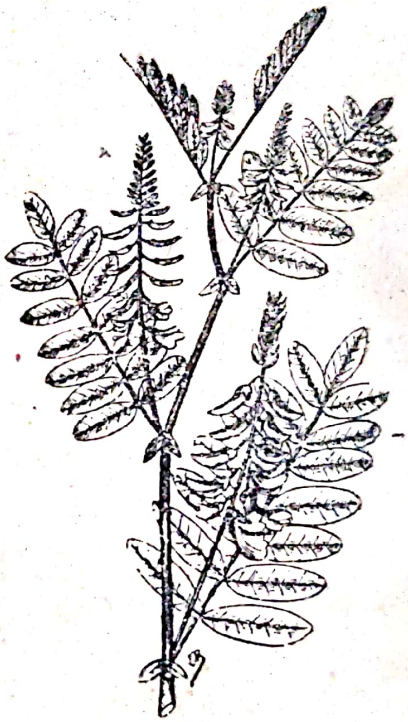

Fig. 17. — Ciumărea *(Galega officinalis)*.

S: Simptomele apar la o zi sau două după consumarea plantei toxice și se traduc prin: tristețe, inapetență, nerumegare, respirație scurtă și dureroasă, slăbirea inimei; moarte fără agonie, în câteva ceasuri, prin asfixie.

Tr: Evitarea plantei toxice. Ceaiuri multe cu alcool, cafea, injecții cu oleu camforat-cafeinat. Se va ține animalul în repaos complet, obligându-l la cât mai puțină mișcare.

Scanned with OKEN Scanner

Ciupercile veninoase. Se pot împărți în 3 mari grupe, după gradul lor de toxicitate:

1. *Ciupercile foarte otrăvitoare*, denumite *Amanitele* sau *Phalinele*, al căror principiu toxic este *phalina*, un alcaloid supratoxic, ce provoacă totdeauna o intoxicare mortală și care nu poate fi neutralizată nici preventiv, prin fierbere prelungită, nici curativ prin tanin sau cafea în doze puternice, otrava aceasta trecând foarte repede în sânge și disolvând grobulele roșii. Câteva miligrame pot ucide un câine, iar 1—3 centigrame sunt suficiente ca să determine moartea unui cal sau unui om, prin hemoliza sângelui și prin asfixiere înceată, iremediabilă.

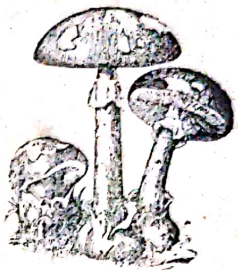

Fig. 18. — *Amanita phalloides*, Quélet.

Cele mai cunoscute sunt: *Amanita phalloides*, *A. de primăvară*, *A. virosa*, Vulvarele.

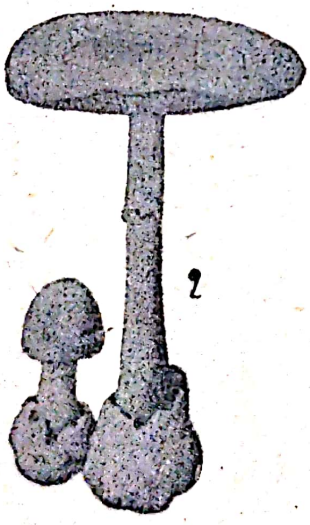

Fig. 19. — *Amanita de primăvară* (2).

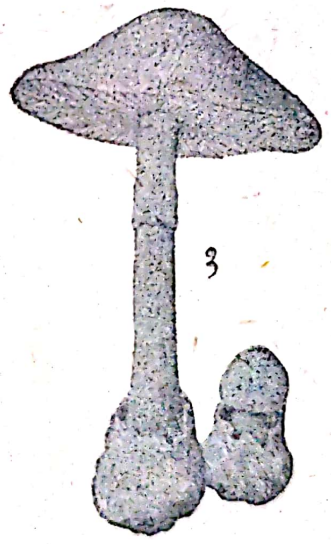

Fig. 19'. — *Amanita virosa* (3), Quelet.

2. *Ciupercile otrăvitoare*, care pot pricinui o intoxicare gravă (vindecabilă), prin otrava ce conțin, numită *muscarină* (alcaloid toxic, cristalizabil, ca morfina, apomorfina,

putând fi combătut prin antidotele acestora). Muscarina are efect vomitiv și purgativ, cu acțiune asupra inimei, tubului digestiv și asupra sistemului nervos, eliminându-se

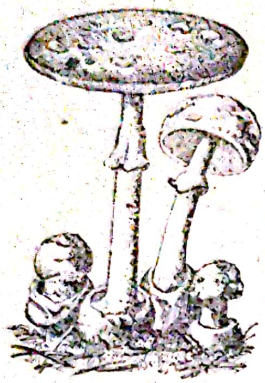

Fig. 20. — *Amanita citrina*-gălbuie, Roques.

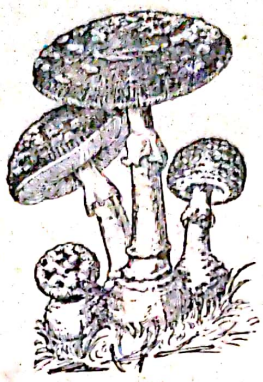

Fig. 21. — Buretele bubos *(Amanita pantherina)*, Quélet.

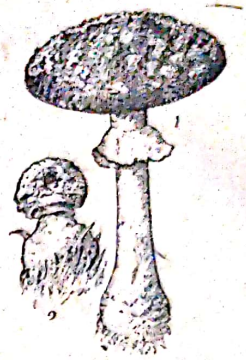

Fig. 22. — Buretele pestriț, Muscărița *(Amanita Muscaria)*, Pearson.

prin urină: 1 miligram administrat unui câine ciobănesc, îi poate provoca fenomene grave, cu contracturi tetanice.

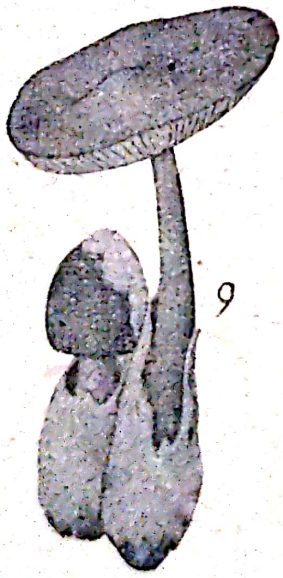

Fig. 23. — *Amanita vaginată* (9).

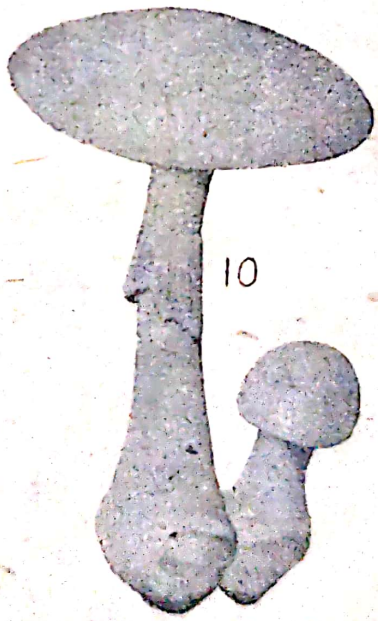

Fig. 23'. — *Amanita roșcată* (10).

Cele mai cunoscute sunt: *Amanita citrina-gălbuie, A. pantherina, A. muscaria-roșie* (« Muscărița » sau « Moartea mușteloг », ce nu se va confunda cu A. caesarea-comestibilă),

Russula amară, *Entoloma livida*-gălbuie, *A. vaginată*, *A. roșcată*, *Lepiota înaltă*, *Armillaria mellea* de coloarea mierei, *Pholiota scaroasă*, ș. a.

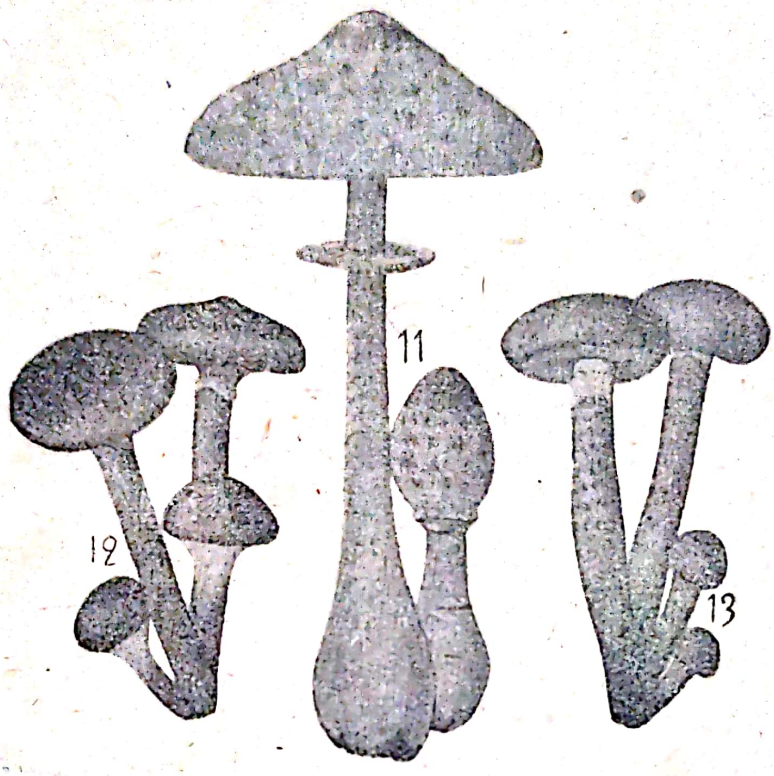

Fig. 24'.—*Armillaria mellea* (12). Fig. 24.—*Lepiota înaltă* (11). Fig. 24''.—*Pholiota scaroasă* (13).

3. *Ciupercile suspecte*, numai uneori otrăvitoare, ce pot cauza turburări gastro-intestinale, mai mult sau mai puțin grave (vindecabile), ale căror principii active sunt niște *rășine*.

Fig. 25. — Pânișoara piperată (*Russula emetica*).

Cele mai cunoscute sunt: Russulele (pânișoarele) diferite, *Russula emetica* («Pânișoara piperată», prin livezi, pășune), *Stroptera coronilla*, *Hypholoma fascicularia*, *Lactucaria tormentoza* și alte lactare: bureți vâscoși, veninoși, care

Fig. 26. — *Hipholoma fascicularia*, Quélet.

produc colici, Hribul sau Ciuperca dracului *(Boletus satanas)*, Hribul amar-galben *(Boletus amarus)*, Hribul țigănesc, Pitarca *(Boletus luridus)*, Cantarele false ce seamănă cu Gălbiorii *(Cantharellus cibarius)*, ș. a.

Fig. 27. — Hribul dracului *(Boletus satanas)*, Lenz.

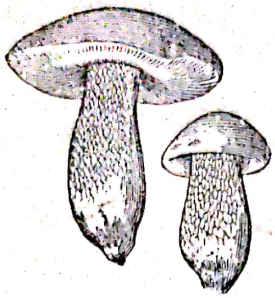

Fig. 28. — Pitarcă *(Boletus luridus)*, Schaefer.

Notă: Toate ciupercile foarte otrăvitoare și otrăvitoare se vor deosebi după următoarele semne caracteristice: Aproape toate au la bază, la capătul tulpinei, câte o *pungă* sau *vulvă*, iar pe tulpină câte un *inel*, cerc sau *guler*.

Mijloacele empirice folosite pentru deosebirea ciupercilor veninoase de acele bune de mâncat, printre care înegrirea unui obiect de argint în apa unde fierb ciupercile, sunt absolut lipsite de valoare. *Singurul mijloc de a recunoaște ciupercile otrăvitoare este studierea și cunoașterea caracterelor lor botanice*, — studiu ce nu este atât de greu de făcut pe cât s'ar părea, mai ales că actualmente există numeroase broșuri de popularizare, cu excelente lucrări elementare și ilustrate, ce ușurează mult această cunoaștere. (La noi, o asemenea lucrare folositoare, datorită d-lui Prof. universitar I. Grințescu

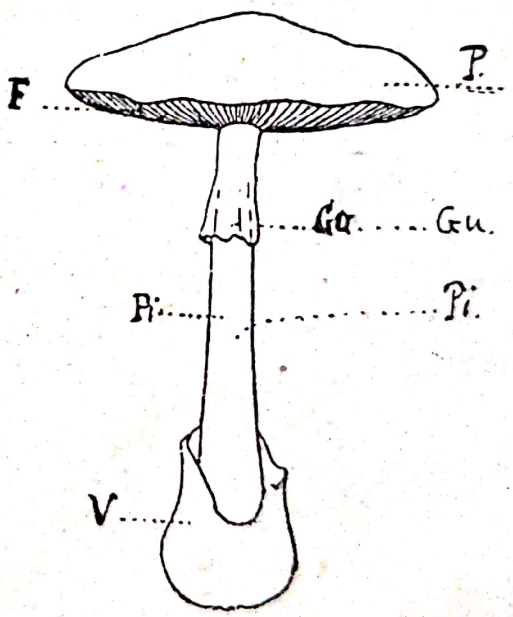

Fig. 29.— Schema unei ciuperci veninoase: *P*, pălărie; *F*, foile sau lamelele; *Gu*, guler, inel sau cerc; *Pi*, picior; *V*, volvă sau pungă.

a apărut în Nr. 96 din Biblioteca Agricolă «Universul»).

Tot ciuperci, însă microscopice, sunt și *Mucegaiurile* (din furaje, făină, cărnuri, alimente diferite), dintre care cele mai obișnuite sunt acele din genurile: *Aspergillus*, *Penicillium*, *Rhizopus*, *Mucor*, *Oidium*, ș. a.

S: In mod obișnuit, simptomele de otrăvire se ivesc la câteva ore după hrana cu ciuperci veninoase și se anunță prin: sete mare, ameteli, salivație, vomitări, colici foarte dureroase, prostrație. Uneori, după semnele gastro-intestinale, apar imediat semnele nervoase; după cum alteori, dela început apar semne grave de colici, de gălbinare, diaree cu sânge, de oligurie sau anurie, ori hematurie, dureri mușchiulare, cianoză, colapsus; moarte în 1—5 zile. In cazurile ușoare: convalescență scurtă; în cazurile grave: convalescență foarte lungă.

Tr: In primul rând, se va urmări eliminarea grabnică a otrăvii și susținerea puterilor inimei. Spălătura sau golirea stomacului prin vomitive, dacă otrava nu este încă absorbită (în majoritatea cazurilor însă, alarma este dată după absorbirea otrăvii). Purgative saline sau apă sărată, dată de mai multe ori; cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat; se va activa diureza prin apă cu lactoză, prin ceaiuri diuretice, prin lapte; se va încălzi animalul; se vor calma durerile prin opiacee, pantopon (la animalele de valoare) sau alt calmant similar, bromure, cataplaseme laudanizate pe abdomen; se va susține inima, combătându-se slăbirea ei, prin oleu-camforatcafeinat, eter, cafea, alcool, stricnină, ser fiziologic adrenalinat; atropină în injecții sau tinctură de belladonă în apă, pentru a combate oprirea inimei; la nevoie inhalații cu oxigen; injecții cu ser glucozat, ceaiuri diuretice cu puțină teobromină contra anuriei. Acolo unde este posibil, se va face injecții cu serul antifaloid al lui Dujarric Rivière, în doze de cel puțin 50 cc, cât

mai curând după otrăvire, — serul neîmpiedecând și administrarea medicamentelor simptomatice.

Claviceps purpurea, Cornul de secară, Clonții babei. Vezi la *Ergotină*.

Cleiță. Vezi *Lemn câinesc*.

Clematită, Remf, Boașele popii, Cucurbețică (*Aristolochia Clemtiatis*; fam. Aristolochiaceelor). Principiul activ toxic: *acidul aristolochiazic*. Planta este întrebuințată în popor ca leac pentru tămăduirea rănilor și tăieturilor.

S: Sete mare, urinare deasă și multă (poliure), slăbire lentă și progresivă, moleșeală, somnolență.

Fig. 30. — Clematită, Remf (*Aristolochia Clematitis*).

Tr: Magnezie hidratată, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, cafea, oleu camforat, tonice, fricțiuni revulsive.

Clonții babii, Cornul de secară. Vezi la *Ergotină*.

Clor, *Hipocloriți*. Iritant și corosiv al pielei și al mucoaselor, pe care depunându-se, provoacă: Vezicație, arsură, conjunctivită, rinită, laringită; hemoptizie, spasmul glotei, dispnee, broncho-pneumonie, hemoragie pulmonară. In soluție apoasă produce gastro-enterită; absorbit, lucrează ca un narcotic, paralizant, depresiv.

Tr: Aer proaspăt, inhalații de amoniac, de eter, de cloral, sau de hidrogen sulfurat; magnezie hidratată sau calcinată; oleu camforat; medicație simptomatică.

Cloral hidrat. Otravă neurotică. **S:** Peste doza terapeutică, provoacă continuarea somnolenței, atinge măduva, micșorează reflectivitatea, comportându-se ca un anestezic general, cu acțiune iritantă asupra inimei, atinge bulbul în centrele vaso-motor și respirator: scăderea presiunii sanghine prin vaso-dilatație, moarte prin oprirea respirației.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Aer proaspăt; golirea stomacului, — dacă este luat pe cale bucală, — apă albuminoasă, clisme cu cafea, căutând prin toate mijloacele să nu se lase animalul să adoarmă, injecții cu cafeină, cu stricnină, din timp în timp inhalații cu nitrit de amil, inhalații de amoniac; respirație artificială; fricțiuni revulsive.

Clorat de potasiu. Otravă cu acțiune asupra hemoglobinei sângelui, pe care oxidând-o, o transformă în metahemoglobină, improprie respirației.

S : Culoare cenușie, vânătă-albăstrie a pielei, dispnee, vomitări verzui, diaree abundentă, icter, anurie, uremie, amețeli, delir, comă.

Tr : Golirea stomacului, purgative, ceai de mușețel, mucilage, (alcaline în doze mari, după Mering); inhalații sau injecții subcutane cu oxigen. *Nu se va face sângerare.*

Clorhidrat de morfină. Vezi la *Morfină.*

Clorhidric (acid). Iritant, corosiv.

Tr : Apă săpunată în mare cantitate, apă cu bicarbonat de sodiu, apă de var, apă albuminoasă, magnezie calcinată, lapte, untdelemn; ceaiuri de nalbă, de mușețel; *nu se vor face spălături stomacale.*

Cloroform. Otravă neurotică.

S : *Accidente de anestezie :* 1-a perioadă: salivație, tuse, horcăit tracheal, uneori vomitări la carnivore, sincopă respiratorie primitivă-laringo reflexă și sincopă cardiacă primitivă; a 2-a perioadă: aritmie cardiacă, cu posibilitatea opririi brusce a inimei; a 3-a perioadă: sincope respiratoare și cardiace, finale sau terțiare, rezultând din intoxicarea bulbului. *Accidente tardive, după anestezie :* pneumonie, bronșită, degenerescență grăsoasă a inimei, a ficatului, a rinichilor.

Tr : *Dacă cloroformul a fost inhalat :* se va trage limba, la nevoie cu un clește învelit în cârpe ca să nu taie, debarasându-se gura de mucozități, apoi se va practica tracțiunea

Scanned with OKEN Scanner

ritmată a limbei; se va lăsa animalul culcat, fără a i se ridica capul de pe așternut, dându-i-se aer curat, prin ferestre și uși larg deschise; la nevoie inhalații cu oxigen; masaj pe regiunea inimei; injecții cu stricnină, adrenalină; inhalații de amoniac, de nitrit de amil, fricțiuni sinapizate.

Dacă cloroformul a fost luat pe cale bucală: se va goli stomacul prin spălătură cu apă bicarbonată, iar ca evacuant se va da untdelemn în mare cantitate, — după ce mai înainte se va fi dat animalului multă apă, conținând câte 10—20 gr. carbonat de sodiu, de fiecare litru; lapte tăiat cu apă de var, apă albuminoasă; stimulente: cafea turcească în mare cantitate, făcându-se și clisme cu cafea, injecții cu cafeină, inhalații de amoniac, de nitrit de amil; fricțiuni sinapizate.

Fig. 31. — Coada calului *(Equisetum palustre)*.

Clorură de sodiu. Vezi la *Sarea de bucate.*

Coada calului, Coada mânzului, Părul porcului, Barba ursului. (*Equisetum palustre* și *E. arvense;* fam. Equisetaceelor). Principiul toxic: un alcaloid — *equisetina;* planta își păstrează toxicitatea și după uscare, confundându-se adesea cu «floarea de fân».

S: Efectul toxic se arată după oarecare timp de acumulare, de zile sau săptămâni, prin: tristețe, slăbire, moliciune la lucru, extremitățile reci, mucoasele palide, marasm, complicațiuni de pneumonie hipostatică; turburări nervoase, amețeli, mers nesigur, perioade de excitații, alternând cu prostrație; uneori hemoglobinurie, paraplegie; modificarea sau micșorarea secreției laptelui; paralizie generală, coma, moarte.

Uneori, pofta de mâncare se menține aproape până la urmă.

Tr : Laxative, diuretice, regim, medicațiune simptomatică (veratrină, cafeină, camfor, alcool, atropină, stricnină în caz de paralizie). Principalul: cercetarea și îndepărtarea plantei toxice din furaje, de pe pășune.

Cocaină. Otravă cerebro-spinală. **S :** Excitație psihică, contracțiuni clonice și spasmodice foarte violente a tuturor mușchilor striați, accese epileptiforme, incoordonanță motrice, dilatare pupilară, accelerarea pulsului. La cal, înainte de a-i provoca aceste fenomene, îi mărește puterea mușchiulară și rezistența la oboseală, ceea ce a făcut ca să fie întrebuințată și ca *doping* de către unii antrenori sau proprietari de cai de curse, necinstiți. Reamintim accidentele posibile, — de fractura falangetei, în special, — la caii la cari se face anestezia pentru diagnosticul șchiopăturilor. In doze foarte mari, paralizează sistemul nervos central.

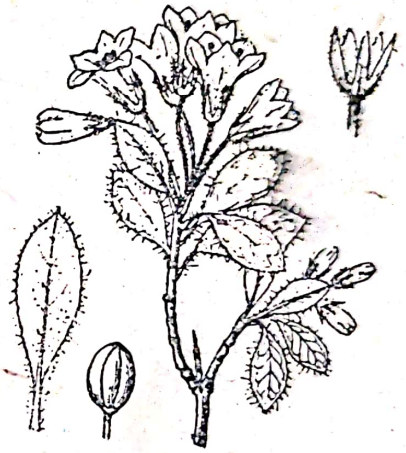

Fig. 32. — Cocăzar, Smirdar *(Rhododendron Kotschyi)*.

Tr : Calmante în perioada de excitație (opiacee, bromuri, cloral); stimulente în perioada de colapsus (cafea, cafeină, alcool, camfor, eter, fricțiuni sinapizate); respirație artificială, inhalații cu nitrit de amil și alcool de 90°, în părți egale.

Cocăzar, *Smirdar*, Bujor de munte. (*Rhododendron Kotschyi, Rh. hirsutum ;* fam. Ericaceelor). **S :** Salivație, vărsături, râgâeli, spasm diafragmatic, colici, diaree neagră sau cu sânge, excitație (animalul se ferește de a-l atinge pe cap), amauroză, mers clătinat, apoi paralizie.

Tr : Medicație simptomatică și acele povățuite la *Aconit*.

Cocleală. Vezi *Cupru*.

Cocoșeii de câmp, Chimen câinesc, Ruscuță, Adonis. (*Adonis aestivalus, A. vernalis ;* fam. Ranunculaceelor). Principiul toxic: *adonidina*.

S : Sete, gastro-enterită, colici, icter, urinare foarte multă și apoi foarte puțină, convulsii, pierderea vederii.

Tr : La început purgative, apoi tanin, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, ceaiuri diuretice; tratament simptomatic.

Codeină, (Morfină metilată). Vezi la *Morfină.*

Colilie, Năgară, Ceardaș. (*Stippa pennata ;* fam. Graminеelor). Consumată de animale în cantitate mai mare (mai ales de oi), le poate provoca: grave turburări gastro-intestinale, renale, nervoase, uneori mortale.

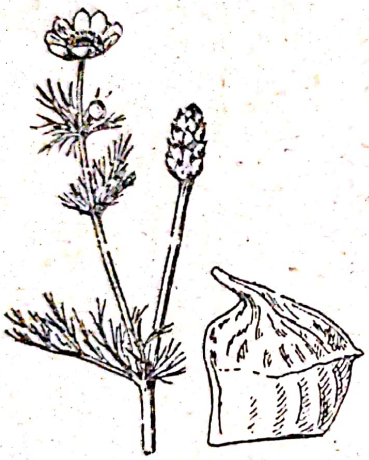

Fig. 33. — Cocoșei de câmp *(Adonis aestivalus).*

Tr : Sulfat de sodiu, cărbune, tanin, medicațiune simptomatică.

Colșică. Vezi la *Brânduța de toamnă.*

Colochinta, *Castravetele amar,* Tărtăcuța rea. *Citrullus Colocynthis ;* fam. Cucurbitaceelor). Principiile toxice: *Colocintina,* glucosid foarte amar și *Colocintilina,* o rășină, insolubilă în apă; vomitiv, iritant foarte puternic al mucoasei gastro-intestinale; disenterie, tenesm, icter; nefrită, uremie, colapsus.

Tr : Alcool camforat, câte X picături la fiecare sfert de oră în lapte, băuturi emoliente: apă albuminoasă, mucilaginoasă, lapte; opiacee, cărbune de tei sau cărbune animal; cataplasme sau prijnițe calde pe abdomen; ceaiuri calde cu rom; se va combate colapsul prin injecții cu cafeină sau cu cafea tare, cu oleu camforat-eterat.

Cornul de secară. Vezi la *Ergotină, Ergotism.*

Costrei. Vezi la *Mătură.*

Creioane colorate. S : salivație, vomitări, semne gastro-intestinale.

Tr : Golirea stomacului prin vomitive sau prin purgative; apă cu rugină de fer; antidot multiplu cu hidrat feric. Vezi și la *Anilină*.

Creozot. Ca la *Fenic (acid)*, vezi la acesta.

Creţuşcă. Vezi *Barba caprii*.

Cromic (acid). Iritant, corosiv. **S :** Ulcerații în gură, în nări, vomitări, diaree, dispnee, mișcări convulsive, colaps, moarte.

Tr : Carbonat de magnezie sau de calciu în lapte, cretă, apă de var, apă albuminoasă, apă mucilaginoasă, ceai de orz; medicațiune simptomatică.

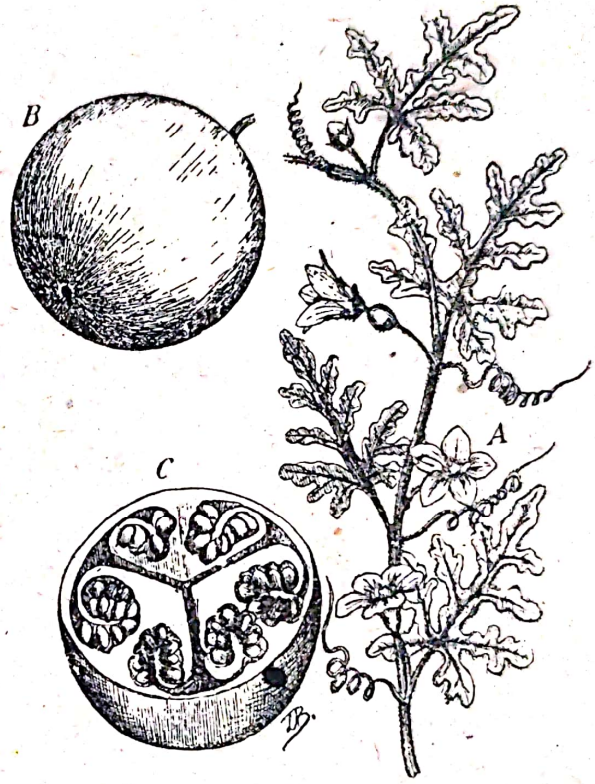

Fig. 34. — Colochintă, Tărtăcuță rea *(Citrullus Colocynthis)*. *B*, *C*, fruct întreg și secționat.

Croton. *Croton tiglium*; fam. Euforbiaceelor. **S :** Iritant, pe piele determină o iritație inflamatorie, uneori flegmonoasă; intern, produce arsuri, vomitări, oleul de croton dând naștere prin saponificare la compuși de acid crotonic și de sodă sau potasă, foarte iritanți, ce dau loc la gastro-enterite grave, hemoragice, însoțite de mari dureri abdominale, de sub-icter, de urină albuminoasă, apoi hematurică.

Tr : Golirea stomacului, băuturi mucilaginoase, albuminoase, cărbune, alcool camforat — câte X picături la fiecare $^1/_4$ oră, sau laudanum XXX picături, clisme cu cloral hidrat, injecții cu pantopon; sau stimulente, în faza depresivă.

Cruciuliță, Bătătărniță, Cănăhei, Iarbă de celperit, Spălăcioasă. (*Senecio Jacobeea, S. vulgaris, S. rupestris, S. crucifolius, S. latifolius*, ș. a.; fam. Compoziteelor). **S:** Simptomele de intoxicare apar după un consum mai îndelungat, după câteva săptămâni: slăbire, micșorarea sau încetarea secreției laptelui, colici surde, atrofia ficatului, uneori căderea părului (alopecia mieilor și iezilor). Evoluția boalei este lentă, putând dura câteva săptămâni sau luni, iar când efectele ei s'au observat, nu mai este nimic de făcut, urmările atrofiei ficatului fiind moartea, mai mult sau mai puțin apropiată.

Fig. 35. — Cruciuliță, Spălăcioasă *(Senecio vulgaris)*.

Crușân. Vezi *Lemn câinesc.*

Cucurbețică. Vezi *Clematită.*

Cucutele, Cucuta de câmpie, Cucuta mare: *Conium maculatum;* Cucuta de baltă sau înveninată: *Cicuta virosa;*

Fig. 36. — Cucuta mare *(Conium maculatum)*

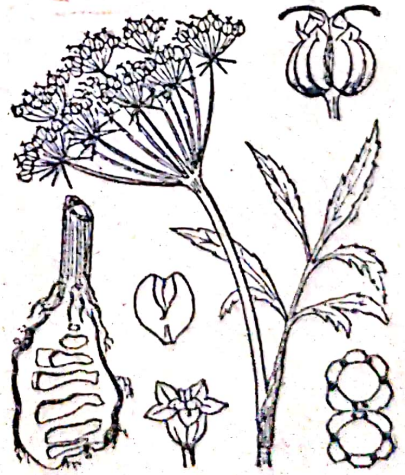

Fig. 37. — Cucuta de baltă *(Cicuta virosa).*

Cucuta mică de grădină (Pătrunjelu-câinelui): *Aethusa Cynapium;* Cucuta de pe locurile mlăștinoase, din șanțuri,

mai ales rădăcina (rădăcina de Joian): *OEnanthe crocata* și *OE. Phellandrium*; fam. Umbeliferelor. Principiul toxic este *cicutoxina*, mai activă în primul an al vegetației. Animalele nu se ating de cucute, dar ele pot fi introduse întâmplător în furaje. Florile, fructele și rădăcinile sunt mai toxice decât frunzele și tulpinele.

Accidentele toxice sunt totdeauna grave, mai ales pentru vaci, cai, porci; iar de cele mai multe ori, intoxicarea merge atât de repede încât nu se are timpul de a se mai da vreun ajutor.

Cucutele de câmpie sau de grădini pot fi confundate uneori cu pătrunjelul sau mărarul, de care se deosebesc în primul rând prin mirosul grețos, asemănător uneori cu acela al șoarecilor. Pentru a ști să facem o deosebire cât mai folositoare, dăm în tabelul ce urmează caracterele prin care pot fi deosebite:

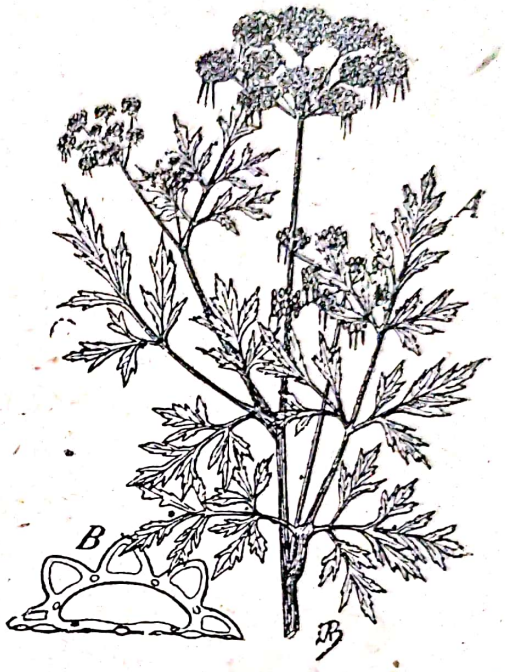

Fig. 38. — Cucuta mică, Pătrunjelu-câinelui (*Aethusa Cynapium*).

Pătrunjelul	*Cucutele*
Frunzele de două ori divizate, cu frunzișoarele late și rotunde, de culoare verde-palid.	Frunzele de 3 ori divizate, cu frunzișoarele înguste, ascuțite, de culoare verde-închis.
Tulpina rotundă, canelată, de culoare verde-palid.	Tulpina rotundă, necanelată, de culoare verde-închis, stropită cu pete de culoare violet-închis.

Foile de pătrunjel, strivite între degete, dau un miros aromatic.

Rădăcina pătrunjelului este groasă, albă și aromată.

Foile de cucută, strivite între degete, dau un miros grețos.

Rădăcina cucutelor este subțire și nu are niciun miros. (Rădăcina cucutei de mlaștini are un gust dulceag, plăcut bovinelor, cabalinelor și porcinelor, cărora le provoacă numeroase otrăviri).

S : Sete, gura și limba uscate, grețuri, salivație, dispnee, congestia mucoaselor aparente, balonare, colici, enterită hemoragică, dilatarea pupilei, amețeli, moleșeală, paralizia mușchilor respiratorii, tremurături, convulsiuni, moarte. Toxina se poate elimina prin lapte, care poate deveni astfel periculos și pentru om. Otrăvirile cele mai frecvente au loc mai ales spre sfârșitul verei.

Tr : Apă mucilaginoasă, albuminoasă, tanin sau acid tanic cu zeamă de gutui, tinctură de iod 1/200, cărbune animal; purgative saline, laxative; opiacee; în faza depresivă: cafea, atropină, fricțiuni sinapizate; respirație artificială, inhalații cu amoniac sau cu nitrit de amil. Vezi și la *Mărărașul*.

Cupru, Aramă. In majoritatea cazurilor, animalele se intoxică mâncând foi de viță sau păscând pe livezile stropite cu sulfat de cupru, cele mai dese cazuri constatându-se la oi; carnivorele, porcinele și pasările se otrăvesc mai mult prin vasele în cari s'a preparat zeama de sulfat de cupru sau uneori prin vasele de aramă coclite, în cari li se poate da mâncarea.

S : Sete, gura și limba uscate, colici, vomitări verzui, diaree, uneori verzuie sau negricioasă; tachicardie cu puls mic; uneori icter, albuminurie, hemoglobinurie sau hematurie; moleșeală, convulsiuni, moarte.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Golirea stomacului, apă cu pilitură de fer și cu floare de sulf, sau antidot multiplu cu sulfat de fer; apă albuminoasă, *lapte*, cărbune de tei sau cărbune animal, magnezie hidratată sau calcinată; contra durerei XXX-XL picături de Laudanum, sau injecții cu morfină, cu pantopon, codeină, opium.

Fig. 39. — Curpenul de pădure, Viță albă *(Clematis Vitalba)*.

Curcubețea. Vezi *Mutătoare.*

Curpenul de pădure, Luminoasă, Viță albă. (*Clematis Vitalba ;* fam. Ranunculaceelor). **S :** Iritația aparatului digestiv, salivație, colici, gastro-enterită, poliurie, micșorarea secreției laptelui.

Tr : Apă mucilaginoasă, apă albuminoasă, lapte, opiacee, tanin, cărbune, ceaiuri de nalbă, de mușețel.

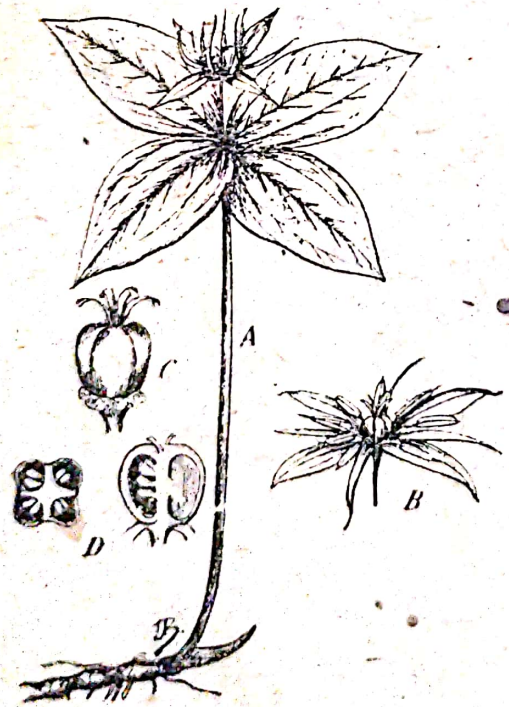

Fig. 40. — « Dălac », Aișor *(Paris quadrifolia)*. *B*, fioare; *C*, *D*, fruct.

« **Dălac** », « **Răsfug** », Aișor, Bobița sau strugurul lupului. (*Paris quadrifolia ;* fam. Liliaceelor). Frunzele au reputația în popor că « vindecă » dălacul. Toxina se găsește mai ales în fructe și în bulbi, fiind otrăvitoare, mai ales pentru pasări, uneori pentru porci. **S :** Turburări gastro-intestinale, urmate uneori de paralizie. **Tr :** Medicațiune simptomatică.

Datura stramonium, Ciumăfaie, Laurul. Simptome și tratament asemănătoare acelora arătate la *Atropină* și la *Măsălariță.* (Vezi la acestea).

Dediţeii, Adormiţele, Vânturele. (*Anemone pulsatilla ;* fam. Ranunculaceelor). **S :** Frunzele şi florile conţin o toxină iritantă, care poate provoca: salivaţie, turburări gastro-intestinale şi renale.

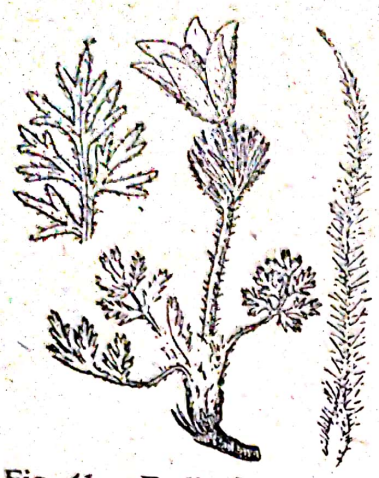

Fig. 41.—Dediţei (*Anemone pulsatilla*).

Tr : Apă mucilaginoasă sau albuminoasă, lapte, cărbune vegetal sau animal, purgative saline; în caz de colici, opiacee, fricţiuni sinapizate.

Digitală, Degetăriţă, Degetar, Degeţelul roşu. (*Digitalis ambigua, Digitalis purpureea ;* fam. Scrofulariaceelor). Alcaloidul principal: *Digitalina.*

S : In doze terapeutice, controlate, digitala este un bun medicament, care regularizează contracţiunile cardiace, ridicând presiunea sanghină scăzută sub normală. Insă, dacă este dată în doze exagerate, necontrolate, acumulate, sau dacă planta este consumată sub formă de frunze, de animale şi mai ales de pasări, digitala poate provoca: accelerarea pulsului, mărirea peste măsură a presiunii sanghine şi oprirea inimei. In intoxicările mai slabe: Anorexie, salivaţie, vomitări, gastroenterită, colici, dispnee, midriază, excitaţie la început, apoi ameţeli, moleşeală, prostraţie, hipotermie, paralizii locale.

Fig. 42. — Digitală, Degeţel roşu (*Digitalis purpurea*).

Tr : Profilactic: Precauţiune în administrarea dozelor, preferindu-se mai de grabă dozele maxime, timp de 3—4 zile, separate prin pauze lungi de câte 8—10 zile, decât doze slabe, repetate mult timp — acumulate; nu

se va da animalelor suferinde de o inflamație intestinală acută. Se vor împiedeca animalele sau pasările de a mânca frunze de degetăriță.

Tr : *curativ :* Golirea stomacului, astringente, tanin, acid tanic sau galic — în apă caldă; apă cu tinctură de iod 1/200; calmante sau stimulente, după nevoie; tinctură de aconit XXX de picături în 250 gr apă, în mai multe reprize; injecții cu aconitină $^1/_4$—$^1/_2$ de miligram, sub piele, repetate de 2—3 ori în 24 ore; injecții subcutane cu atropină în doze mici. Se va obliga animalul să stea culcat, liniștit, încă câtva timp după trecerea semnelor de intoxicare, dându-i-se cât mai multe ceaiuri diuretice.

Dintele dracului, Piperu-bălții. (*Poligonum Hidropiper ;* fam. Poligonaceelor).

S : turburări gastro-intestinale și mai ales renale: Constipație, colici, diaree, *poliurie*, dureri, la apăsarea mijlocului; uneori simptome nervoase.

Tr : purgativ salin, magnezie hidratată, cărbune; medicațiune simptomatică.

Doping. Mijloc fraudulos de a stimula și mări viteza, forța și rezistența cailor de curse, prin administrarea — de preferință sub formă de injecțiuni sub piele — a unor alcaloide toxice, cari, cu timpul, duc la epuizare, deprimare și la accidente, chiar pe câmpul de curse. Principalele alcaloide ce sunt întrebuințate în acest scop, de către antrenori sau proprietari de cai de curse, prea puțin conștiincioși, sunt: *brucina, cafeina, chinina, cocaina, heroina, stricnina*, ș. a. (vezi la aceste capitole). Aproape toate însă, eliminându-se prin secrețiuni și în special prin salivă, pot fi depistate, prin recoltarea și analiza salivei și sudoarei, prin diferitele metode de laborator, cunoscute astăzi (metodele Stas, Kaufmann, Fröhde, Bukowski, Hutschenreiter, ș. a.).

Tr : Suprimarea cauzei, odihnă îndelungată, cu dietă și regim special (verdeață, morcovi, lapte, mașuri laxative, apă

cu bicarbonat), diuretice, medicamentele arătate la alcaloizii respectivi.

Elebor, *Spânzul.* (*Helleborus niger, fetidus, viridis, purpurasceus ;* fam. Ranunculaceelor). **S :** Anorexie, salivație, burta suptă, dureroasă la pipăit, gastro-enterită cu alternanțe de constipație și de diaree neagră, tenesm, slăbire lentă, dar perzistentă.

Tr : Indepărtarea cauzei. Apă mucilaginoasă, lapte, cărbune, tanin, laxative saline, opiacee; antiseptice gastro-intestinale, stimulente, cataplasme cu făină de in, ceaiuri de nalbă, de mușețel.

Fig. 43. — Elebor, Spânz *(Helleborus viridis).*

Emetic, *Antimoniu tartro-potasic, Tartru stibiat.* Peste dozele terapeutice, devine otravă neuro-mușchiulară, iritantă, corosivă mai ales la rumegătoare, la care dozele mari, repetate, se pot acumula în rumen.

S : Extern, pe piele, provoacă iritație, vezicație pustuloasă, escarificație. Intern, provoacă: vomitări, colici (dureri esofago-gastro-intestinale), diaree, slăbirea pulsului și a respirației, cianoza mucoaselor, amețeli, spasme, paraplegie, moarte.

Tr : Nu se va da emetic la animalele prea tinere, la femelele pline, la rumegătoare. *Curativ :* tanin, acid tanic, scoarță de stejar, magnezie, floare de sulf; lapte, apă albuminoasă, mucilaginoasă, ceai de orz; se va însufleți animalul prin cafea, cafeină, eter, pături calde, fricțiuni; diuretice, vin alb, bere.

Ergotină. Alcaloidul sau substanța toxică a *Cornului de secară,* întrebuințată în medicină ca leac antihemoragic. **Ergotism :** Otrăvirea provocată de Cornul de secară, care este forma sclerotică a ciupercii numite **Claviceps purpurea,**

Scanned with OKEN Scanner

care trăește pe spicul copt al diferitelor graminee, dar mai ales pe al secarei, pe grăunțe și apoi cade și în făina acesteia; în anii ploioși, toxina ciupercii (ergotina-ergotinina) este mult mai activă. Otrăvirile au loc mai ales la pasările de curte, la porcine, bovine, iar uneori și la om, foarte rar la cal.

S: Intoxicarea obișnuită se face lent, progresiv, timp de săptămâni, până ce primele simptome să-și facă apariția: Inapetență, stomatită ulceroasă, salivație, vomitări, gastro-enterită, turburări nervoase caracterizate prin furnicături, somnolență, amețeli, dilatație pupilară, tremurături, paralizie; avort. In forma cronică, se observă: răcirea, insensibilizarea înegrirea, uscarea și căderea extremităților (crestei, ciocului, limbei, ghiarelor, urechilor, unghiilor, cozii): *forma gangrenoasă;* sau, contracțiuni clonice, accese epileptiforme, ce pot dura mai multe ore: *forma convulsivă;* slăbire progresivă, marasm, moarte.

Fig. 44. — Spic de secară parazitat cu corn de secară (*A*).

Fig. 45. — Corn de secară (*B*).

Tr: Profilaxie, prin perfecționarea procedeelor de cultură; schimbarea regimului alimentar, suprimarea grăunțelor, făinei, pâinei, ergotate. Tratament simptomatic: mucilage, lapte, purgative uleioase sau sulfat de sodiu, tanin; cloral, morfină, în cazurile cu convulsiuni și vaso-constricții; la nevoie, stimulente, alcool, cafea, eter, inhalații cu nitrit de amil.

Esență de Mirban Vezi la *Nitrobenzină*.

Eserină, *Physostigmină*. Alcaloidul boabelor și păstăilor de *Calabar*, (*Physostigma venenosum* ; fam. Leguminoaselor). Se întrebuințează în medicina veterinară ca excitant și ca evacuant în boalele aparatului digestiv și ca miotic în boalele ochiului, — putând da loc la intoxicări dintre cele grave, dacă se depășesc dozele terapeutice.

S : Excitație, salivație și transpirație suprabundente, respirație accelerată, horcăită, însoțită de izbucniri de tuse, tremurături mușchiulare generalizate, crampe; apoi, slăbiciune mușchiulară, debutând cu picioarele dinapoi, trecând apoi și la acele dinainte, determinând căderea animalului, care începe să fie prins de zguduituri convulsive, însoțite de urinare, uneori de erecție și de ejaculare; după cari, mușchii paralizează, respirația se moaie, devine neregulată, se oprește, animalul murind asfixiat.

Tr : Antidotul specific al eserinei este *atropina*, în injecții, la doze slabe la început, ce se vor repeta la nevoie; tinctură de belladonă, animalelor mici, în poțiune sau în clisme; în lipsa atropinei: cloral; stimulente în cazurile grave: cafea, cafeină, fricțiuni; în faza depresivă: injecții cu stricnină, repetate; respirație artificială.

Eter sulfuric ; eter sulfuric alcolizat — Licoarea lui Hoffmann. La doze toxice, paralizează centrele bulbare ale respirației și circulației, ucizând prin oprirea respirației și a inimei.

Tr : Aer proaspăt, fricțiuni, flagelații, amoniac sub nări, dușuri reci, respirație artificială, tracțiune ritmată a limbei, inhalații cu nitrit de amil; la nevoie, tracheotomie.

Euforb, *Laptele cucului*, *Alior*. (*Euphorbia resinifera*, *E. Cyparissias* ; fam. Euforbiaceelor).

S : Iritant, caustic, al tubului digestiv, provoacă: colici, balonare, dizenterie, edeme, amețeli, convulsiuni. Intoxicările se observă mai ales la capre, singurile ce-l pot consuma în natură, celelalte animale otrăvindu-se de cele mai multe ori

prin lingerea vezicatoarelor cu euforb, cu efecte asemănătoare acelora arătate la cantaride.

Tr : La fel ca la *Cantaride*, (vezi la acestea).

Fag. (*Fagus silvatica ;* fam. Fagaceelor). Fructul fagului este *Jirul* sau faga, care se folosește mai ales în hrana porcilor. Jirul, consumat timp îndelungat sau în cantități mari și neamestecat și cu alte nutrețuri, poate prilejul in-

Fig. 46. — Euforb, Laptele cucului *(Euphorbia Cyparissias)*.

Fig. 47. — Fag *(Fagus silvatica)*, frunză și fruct (jir).

toxicări grave la porci; iar frunzele pot provoca intoxicări, mai ales la cal, mai rareori la bovine. Uneori, jirul se poate găsi amestecat fraudulos în diferite turte oleaginoase. Substanța toxică: *fagina* (asemănătoare trimetilaminei), care se găsește mai ales în învelișul fructelor, jirului.

S : Simptome asemănătoare intoxicărilor prin eserină, nicotină sau stricnină: colici violente — foarte dureroase, însoțite de convulsiuni, de accese de furie (rabiforme), în

care timp animalul se muşcă, îşi sfâşie carnea cu dinţii; contracţiuni tetanice; ameţeli, amauroză; animalul cade jos, tetanizat. Evoluţie rapidă, cu moartea în câteva ore.

Tr: Imobilizarea, legarea animalului. Antidot: taninul. Injecţii intravenoase cu tinctură de opiu, clisme cu cloral hidrat; bromure, luminal; apoi, tratament simptomatic.

Fagopirism. Vezi la *Hrişcă.*

Făină, *Făinuri.* Făina de grâu, de orz, de secară, de ovăz, de orez, de porumb, de peşte, de carne şi de oase dela ecarisajuri, uruelile etc., administrate ca hrană animalelor, pot da loc la turburări gastro-intestinale, atunci când sunt date peste măsură, în cantitate mare sau timp prea îndelungat. Iar uneori, pot prilejui adevărate intoxicări, atunci când se întâmplă să fie şi încinse, mucegăite, stricate; iar aceea dela ecarisajuri, când poate fi infectată şi cu germenii şi toxinele ptomainice ale diferitelor boale infecţioase.

S: In majoritatea cazurilor, simptomele intoxicării se traduc prin: turburări gastro-intestinale, indigestii mai ales, colici, diaree gravă, micşorarea secreţiei laptelui, albuminurie sau hemoglobinurie; erupţii pe piele, pe mucoase, eczeme.

Tr: Suprimarea hranei cu făină, controlul acesteia; purgative, laxative, medicaţiune simptomatică.

Fasolea albă exotică. (*Phasoleus lunatus,* de Jawa, de Peru). Fasolea albă obişnuită — *Phasoleus vulgaris* — nu este plăcută animalelor, în afară de cazul dacă se dă după ce a fost bine fiartă, când poate fi consumată de unele păsări de curte, fără ca să le cauzeze vreun neajuns. Aceea exotică însă, este acceptată de cabaline şi de bovine, când li se dă amestecată şi cu alte nutreţuri, sub formă de aliment înlocuitor — de necesitate, (cum s'a dat la noi în primul războiu mondial), şi când poate da loc la intoxicări mai mult sau mai puţin grave, — în funcţiune mai ales de durata administrării acestui fel de aliment.

Scanned with OKEN Scanner

S : Turburări gastro-intestinale, însoțite de colici, diaree fetidă, sanghinolentă, febră, ameţeli, mers împleticit, paraplegie, uneori convulsiuni epileptiforme, coma, moarte.

Tr : Suprimarea hranei amestecate cu fasolea otrăvitoare. Apă cu perclorură de fer (sol. 10%), în cantitate de 3—500 gr, de mai multe ori; opiacee, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, fricțiuni; medicațiune simptomatică.

Fenic (acid), *Fenol.* Iritant, caustic. **S :** Extern, în aplicațiuni prelungite, în soluții depășind 2%, se absoarbe ușor prin piele și prin răni, provocând arsuri, pete albe, uneori gangrenă uscată. Absorbit pe cale bucală, produce: arsură, salivație, gastro-enterită violentă, dureri de cap, moleșeală, puls slab; transpirații abundente, dispnee, neliniște, tremurături mușchiulare, contracțiuni clonice, urină cafenie sau verde măslinie, cu miros fenicat, hematurie, paralizie generală, oprirea inimei.

Tr : Se va ridica și îndepărta pansamentul fenicat, ce a cauzat arsura. Dacă fenolul a fost înghițit: Spălături stomacale abundente, cu o soluție de sulfat de sodiu 10/1000, (dacă sunt posibile); iar dacă nu se pot face spălături, se va da animalului la fiecare 5 minute câte un pahar din această soluție, cel puțin 2 pahare animalelor mici (carnivore) și câte 5—15 pahare animalelor mari (erbivore); apoi, se va da un vomitiv sau un purgativ (sulfat de sodiu); apă de var, sacharat de calciu, lapte, apă cu săpun, apă mucilaginoasă de ovăz, apă cu albuș de ou, untdelemn; stimulente, cafea, alcool, cafeină, eter,; ser fiziologic glucozat; regim, continuând a se da câteva zile apă de var, îndoită cu apă cu zahăr.

Ferigile. (Polipodiacee). Cele mai multe specii de ferigi sunt consumate de animale; în timpul războiului au servit de multe ori la hrana acestora, ca succedanee; uneori însă, pot produce fenomene toxice, de fotosensibilizare. O singură ferigă, — *Feriga imperială (Pteris aquilina)*, — ce crește prin

terenurile silicioase, de care animalele nu se ating, dar pe care o pot găsi, uscată, în așternuturi și consumând-o accidental, le poate provoca grave fenomene toxice, asemănătoare dălacului (cu hemoragii interne, cu simptome grave gastro-intestinale, diaree negricioasă fetidă, febră, hematurie, moleșeală, prostrație).

In forma medicinală, vermifugul din rizomul ferigei *Aspidium Filix Mas*, preparat sub formă de pulbere sau de extract eterat, mai ales când este administrat și cu ulei de ricin (care dizolvă acidul filicinic din plantă și îi înlesnește absorbția), poate da loc în acest fel la intoxicări mai mult sau mai puțin grave, în funcție și de starea generală sau de sănătate, a animalului (cașexie, hepatite, idiosincrazii).

Fig. 48. — Feriga imperială (*Pteris aquilina*).

Astfel de intoxicări, numeroase și destul de grave, s'au observat în ultimul timp la oile bolnave de gălbează și tratate cu extract eterat de *Aspidium Filix Mas*, principalele simptome arătate fiind: iritație gastro-intestinală, diaree, gălbinare, moleșeală, crampe, dilatarea pupilei, amauroză, turburări cardiace și respiratorii, sincope, convulsiuni, paralizie.

Tr : Cercetarea și îndepărtarea din furaje sau din așternuturi a ferigelor, toxice sau suspecte. Vermifugele cu extract eterat de Aspidium Filix Mas se vor da cât mai proaspăt preparate, la nevoie evitând forma uelioasă sau făcând aplicări tatonate, la început pe un număr mai mic de animale. Tratament simptomatic: Magnezie hidratată, cărbune, mucilage, stimulente (cafea, alcool, oleu camforat-

cafeinat). Nu se vor da purgative uleioase, untdelemn sau lapte curat, care măresc puterea de absorbție a toxicului din aparatul digestiv.

Fiere de urs, Saburul. Vezi *Aloes.*

Filix Mas (Aspidium). Vezi la *Ferige.*

Floare broștească. Vezi *Piciorul cocoșului (Ranunculus acris).*

Floarea codrului, Iarba codrului. Vezi *Mătrăgună* și *Atropină.*

Floarea de leac. Vezi *Piciorul cocoșului (Ranunculus repens).*

Floarea de Sulf, *Floarea de pucioasă.* Toxică numai dacă se administrează în cantități prea mari sau prea mult timp (mai mult de 200 gr. pe zi la erbivore și mai mult de 20 gr. pe zi la carnivore).

S : Tristețe, anorexie, colici, diaree neagră cu miros de pucioasă, respirație accelerată, puls imperceptibil, hipotermie, coma, moarte.

Tr : Carbonat de fer, subnitrat de bismuth; lapte, apă albuminoasă, apă de orez; stimulente (oleu camforat-cafeinat, cafea, fricțiuni).

Floarea Paștelui, Păștiță, Floarea vântului, Oiță. (*Anemone nemorosa ;* fam. Ranunculaceelor). Foarte otrăvitoare; ntrebuințată de babe, ca leac în bolile de inimă, în ascită (dropică).

S : Inapetență, gastro-enterită, colici, diaree și urinare cu sânge, convulsiuni, paralizie.

Tr : Apă albuminoasă sau mucilaginoasă, lapte, purgative saline, (la porc injecție cu apomorfină; iar după vomitare, purgativ); cărbune animal sau cărbune de tei pisat; opiacee, clisme cu cloral; ceaiuri multe de mușețel, de nalbă, de flori de tei; fricțiuni.

Floarea Raiului. Vezi *Piretru.*

Formol, (Soluția apoasă 30—40% a Aldehidei formice). Iritant, caustic. Intrebuințat pentru desinfectarea instrumen-

telor chirurgicale, pentru păstrarea pieselor anatomice, pentru desinfectarea plăgilor, pentru desinsectizarea localurilor (sub formă de vapori), în alimente pentru întârzierea alterării și descompunerii acestora; întrebuințat în ultimul timp în injecții intravenoase, în diferite boale infecțioase, cu efecte favorabile. Aplicat uneori în cazurile de colici, injectându-se intravenos în sol. de 2/20, — dacă se depășește această doză numai cu 1 gr (3 gr), se poate asista la fenomene de intoxicare destul de serioase, ce se termină cu căderea părului de pe întreg corpul (alopecie generalizată). Ajuns pe piele, pe ochi, pe nări, pe mucoase sau în organe mai profunde, poate da loc la iritații și intoxicări gastro-intestino-pulmonare dintre cele mai grave; de asemeni, dacă este injectat intravenos, când nu se ține seama de starea ficatului și rinichilor.

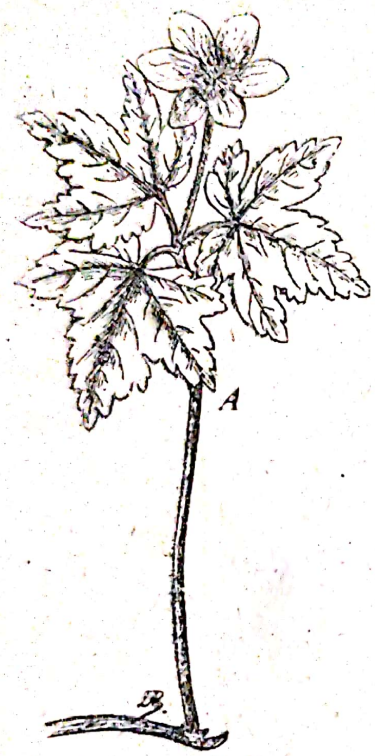

Fig. 49. — Floarea paștelui, Păștiță (*Anemone nemorosa*).

Tr : Amoniacul neutralizează vaporii de formol. Pe piele se vor face aplicațiuni de oleu calcar. Intern, apă albuminoasă, lapte, tartrat borico-potasic în sol. 10% sau acetat de amoniu lichid X—XV picături în apă, de câteva ori pe zi.

Fosfor. Dă loc adeseori la otrăviri accidentale, la animalele sau pasările care pot să apuce momelile otrăvite, destinate șobolanilor, șoarecilor sau altor animale ori insecte distrugătoare. Adăparea prelungită cu apă din regiunile fosfatate poate da loc la o intoxicare cronică, caracterizată prin stricarea dinților și prin fenomene de cașexie. Dacă în aceleași ape se găsesc și urme de flor, acesta împreună cu fosfații de calciu poate da loc la o intoxicare foarte gravă. După cum lipsa îndelungată din alimente a fosforului (*afos-*

foroza) poate da loc la boale prin carenţe, caracterizate prin rachitism şi caşexie.

Notă : Medicii veterinari străini citează numeroase cazuri (şi aceasta ne îndeamnă şi pe noi să atragem atenţiunea) asupra posibilităţilor de otrăvire cu fosfor, la animalele (porci şi oi mai ales) trimise la păscut pe terenurile pe care s'au dat lupte de război şi pe care se mai pot găsi muniţii vechi, al căror fosfor rămâne mulţi ani toxic pentru animalele care pasc pe astfel de terenuri.

S : Umflarea limbei, sete, tuse, vomitări cu miros de fosfor — ce luminează la întunerec, — colici, icter, albuminurie, tremurături, paralizie, uneori hemoragii; încetarea secretării laptelui, moarte rapidă.

Tr : Vomitive (sulfat de cupru, în doze mici), spălături stomacale cu sulfat de cupru sol. 1/1000 sau cu permanganat 1/5000 (cel puţin 10—20 litri), dându-se animalului să şi bea la fiecare oră din această ultimă soluţie (câte 200 gr. erbivorelor, câte 2 linguri carnivorelor); terebentină rectificată, câte 100 gr erbivorelor, câte 50 gr porcului, câte 5 gr câinelui, câteva picături pasărilor de curte, în apă mucilaginoasă; purgative saline (sulfat de sodiu sau de magnezie), apă cu bicarbonat de sodiu; stimulente. Făină de oase în turburările prin afosforoză. *Sunt interzise*, în intoxicările acute cu fosfor: laptele, untdelemnul, parafina, grăsimile, care măresc prin disolvare absorbţia otrăvii.

Fotosensibilizatoare, Fototoxice (Plante). Vezi *Ferigi*; Vezi *Hrişcă*-fagopirism; Vezi *Trifoi*-trifolioză.

Fowler (Licoarea lui). Vezi la *Arsenic*.

Frasin. Vezi la *Terebentinate (Plante)*.

Gândăcei. Vezi *Cantaride*.

Gaz aerian, gaz de iluminat. **S :** Ameţeli, respiraţie accelerată, cianoză, asfixie.

Tr : Aer proaspăt, amoniac sub nări, stimulente: eter, oleu camforat, cafeină, clismă cu cafea; respiraţie artificială,

inhalații de oxigen sub presiune și injecție sub piele cu oxigen (10—50 litri); cârpe reci sau saci cu ghiață pe ceafă, fricțiuni sinapizate sau muștar pe ambele coaste; sângerare.

Ghindă, de Stejar. (*Quercus Robur*; fam. Copulaceelor). Intoxicările cu ghindă se observă la cai, la bovine și mai rareori la porci, mai mult în anii răi, de secetă mare, de lipsă de nutrețuri.

S: Simptomele pot evolua în mod înșelător și sunt efectul acidului tanic, care trece în circulația sângelui, unde acționează ca un hipotensor și vaso-constrictor. Inapetență, gastro-enterită, constipație, excremente negricioase mucoase, în care se găsesc resturi de ghindă nedigerate, burta suptă, dureroasă, apoi fecale dizenterice, scrâșnetul dinților, micșorarea secreției laptelui, albuminurie, *hematurie*; moleșeală, paraplegie, moarte.

Fig. 50. — Ghindă de stejar (*Quercus Robur*).

Tr: Sângerare la animalele robuste încă; purgative (se vor prefera acele uleioase); extract lichid de belladonă (3—5 gr); tonice generale, ser artificial; regim alimentar cu mucilaginoase, lapte, morcovi fierți. Se vor preveni intoxicările, dându-se ghinda numai după ce s'a ținut 2—3 zile în apă (reînoită de câteva ori pe zi).

Gitagism. Vezi la *Neghină*.

Heroină. Derivat diacetilat al morfinei, de 10 ori mai toxic decât aceasta; hipnotic la câine, stimulent și apoi excitant până la tetanizare la celelalte animale; servește ca mijloc fraudulos în *dopingul* cailor de curse (în in-

jecție sub piele cu 2—5 centigrame, ½ oră înainte de alergare).

S : Calul dopat prezintă fenomene de excitație, de neliniște, frisoane; pulsații, respirație și sudori neobișnuite; apoi epuizare, deprimare. Iar dacă otrăvirea se repetă, dă loc la turburări cardiace (hipertrofia inimei) și nervoase, ce duc la moartea calului, ce se poate întâmpla uneori chiar în timpul alergării.

Tr : Depistarea fraudei și otrăvirii prin analiza salivei (procedeul Lenormand, Fröhde, ș. a.). Trimiterea calului la odihnă prelungită, pentru cură de desintoxicare, cu regim alimentar special, cu laxative, tonice, hemoterapie.

Hidroclorhidric (acid). Vezi la *Clorhidric (acid).*

Hidrogen sulfurat. S : Amețeli, dispnee, congestie, cianoză, convulsiuni, asfixie.

Tr : Aer proaspăt, desfăcând animalului toate legăturile (căpăstru, frâu, hamuri); se va obliga animalul să respire pe o cârpă muiată într'o soluție de clorură de calciu, peste care se toarnă și câteva picături de oțet; sângerare; respirație artificială; stimulente, cafea turcească, ceai rusesc cu alcool, injecție cu cafeină, fricțiuni revulsive; dacă este posibil, electrizarea nervilor frenici (în clinici).

Hiosciamină. Vezi la *Măsălariță.*

Hipervitaminóze. « Boale noui » sau « de trai bun », ceva mai rare în ultimii ani de lipsuri alimentare, dar totuși oricând posibile, caracterizate prin turburări organice de tip nou, toxi-anafilactice, ce se pot produce de pe urma unui regim alimentar sau unui tratament vitaminic prea îndelungat aplicate, la cantități sau la dozaje exagerate. Numai de puțin ani a început să se atragă atențiunea asupra acestor boale, ce sunt descrise de prea puțini autori (*Mouriquand, Windaus, Gerlach, Holtz, Kreitmaier* și *Moll,*

Ravina, Simmonet și *Tanret, Lesbouyriès, Lamy, Radulescu-Calafat* *), ș. a.).

Hipervitaminozele sunt deci opusul Avitaminozelor. Adică, în timp ce avitaminozele sunt rezultatul unui regim carențat, insuficient sau lipsit de vitamine, hipervitaminozele sunt — din contră — *rezultatul unui regim sau tratament prea bogat în vitamine.*

Un mare număr de turburări organice, toxi-anafilactice, au fost semnalate în ultimul timp, la animalele noastre și în special la porc și la câine, în urma unui astfel de regim alimentar sau de tratament vitaminic concentrat sau prelungit, ale căror rezultate sunt aceste boale tip de nou, Hipervitaminozele.

Prin scurta expunere de față, — ca și prin acelea făcute anterior, — intenționăm în primul rând să atragem atențiunea crescătorilor și a medicilor veterinari asupra pericolului ce reprezintă în unele cazuri tratamentul abuziv cu vitamine sau cu alimente iradiate, ca și cu nutrețurile concentrate, împinse la extrem.

S : Turburările hipervitaminice se pot înregistra la toate animalele, dar mai ales la porcii selcționați, bine îngrijiți și copios hrăniți, cari, atunci când au ajuns la maximum de îngrășare, încep — deodată — să slăbească, să piardă pofta de mâncare, să prezinte semne de gastro-enterită (vomitări sau diaree, însoțite de deshidratare, manifestată prin sete mare); somnolență, oboseală, după cel mai mic mers, animalele preferind să stea culcate în paie, de pe care nu sunt sculate decât dacă sunt îmboldite, când ne arată o mare greutate în mișcări; temperatura rectală ridicată cu 1—2

*) Rădulescu-Calafat: *Hipervitaminozele ;* în « Revista Științelor Veterinare », 1931. Idem, *Asupra accidentelor toxice sau anafilactice, ce pot provoca unele alimente hipervitaminate sau iradiate ;* în « *Rev. St. Vet.* », 1932. Idem: *Razele ultraviolete la calul de curse ;* în « Adevărul » din 31.V.1929, (articol trimis de pe Hippodromul dela New-Market). Idem: *Avitaminozele ;* în « Rev. St. Vet. », 1931. Idem: *Carențele ;* ibidem. Idem: *Hipervitaminozele ;* în « Rev. St. Vet. », 1937.

grade. Curând apoi, se pot observa și alte turburări ale nutriției, în primul rând alterările scheletului, întru câtva asemănătoare acelora ce constatăm în rachitism. Slăbiciunea, pierderea de greutate și celelalte semne clinice, merg progresiv, fiind însoțite de un semn primordial: *mărirea cantității de calciu și de fosfor din sânge*, ce depășește uneori 25—50 la 100 (Holz, Windaus).

Alteori, la unii porci copios și selecționat hrăniți, dezechilibrul nutritiv are — din contra — drept rezultat un *deficit al calciului sanghin*, iar simptomele prezentate îmbracă dela început o înfățișare aidoma celor ce constatăm în rachitism și în caşexia osoasă. Ca și în cazul precedent, și aici, dezechilibrul calcic (după Lamy, în funcțiune și de dezechilibrul simpatic și endocrin) nu este efectul unei carențe sau avitaminoze, ci al unui exces de calități ale rației alimentare, hipervitaminată.

In ambele cazuri, efectul patologic poate avea o simptomatologie clinică foarte rapidă (mai ales la purcei), sau — din contra — manifestările clinice sunt mai mult sau mai puțin întârziate, ori sunt evidențiate numai de o cauză oarecare prilejuitoare, care intervine ca factor favorizant: transport, schimbare de regim, lactație, gestație, etc. (mai ales la animalele adulte).

In alte împrejurări, se pot observa turburări aproape asemănătoare, la bovine și porcine, hrănite cu prea mulți morcovi, în timpul iernii. Abuzul cu alimente bogate în vitamină A, conținută în carotenul morcovilor, prin acumulări îndelungate, dă loc la o altă hipervitaminoză, cunoscută azi sub denumirea de *carotinemie*.

Abuzul de expunere la raze a alimentelor poate da loc uneori la turburări destul de grave, fie că expunerea se face la razele solare sau la razele lămpii de cuarț cu vapori de mercur. Multe alimente, începând cu laptele, dacă sunt expuse prea mult timp la acțiunea razelor, ultraviolete mai ales,

Scanned with OKEN Scanner

devin indigeste sau pot da loc la deranjamente, — gastro-intestinale mai cu seamă —, ce se pot agrava pe măsură ce acest fel de alimentare se prelungește. Unele din aceste deranjamente însă, se pot transforma câteodată în *adevărate accidente toxice*, asemănătoare fenomenelor anafilactice, serice ori alimentare, a căror explicație fiziologică rămâne încă destul de obscură.

Unele accidente se pot întâmpla chiar în condițiuni normale de radiație, cu anumite alimente ce va fi bine să cunoaștem mai dinainte, ca incompatibile. Aceste alimente, sub influența razelor, pot deveni vătămătoare sănătății, — alimentul iradiat devenind astfel o substanță sensibilizatoare, capabilă să declanșeze accidentul hipervitaminic-toxic-anafilactic.

Astfel, *uruiala de porumb, mălaiul, tărâțele, făinile de leguminoase, mieiul, hrișca, ș. a., iradiate, au dat loc de nenumărate ori la turburări*, mai mult sau mai puțin grave, care ne obligă să le considerăm ca făcând parte din acele primejdioase și să sfătuim ca ele să fie eliminate din hrana iradiată, înlocuindu-le cu alte alimente, recunoscute ca inofensive.

Tr : *Curativ*. Medicațiune simptomatică. Iodura de potasiu dă bune rezultate, în hipervitaminozele cu exces de calciu, dacă se dă în doze mijlocii, supraveghiate. In acele cu deficit de calciu, se obțin bune efecte prin injecțiile intramușchiulare cu gluconat de calciu.

Profilaxie. Incetarea supralimentării, a hranei prea bogată, hipervitaminată, iradiată. Vom evita atât hipervitaminozele, ca și avitaminozele, aplicând o alimentație dovedită ca profitabilă animalelor, însă controlată.

De unde rezultă, că atât crescătorii, cât și toți acei a căror profesiune se găsește în strânsă legătură cu creșterea și exploatarea animalelor, sunt obligați, astăzi, să cunoască mai amănunțit compunerea alimentelor, a rațiilor, cât și a tot ce are legătură cu hrana animalelor. De aceea, socotim

că facem un real serviciu crescătorilor și specialiștilor, recomandându-le să folosească cât mai mult importanta lucrare a Profesorului *O. Kellner*, întitulată *Principii fundamentale de alimentația animalelor*, tradusă de d-nii Prof. *Dr. Contescu* și Dr. *D. Pușcaru*, dela Institutul Național Zootehnic. De asemeni, broșura d-lui Dr. *D. Pușcaru*, întitulată *Hrana vitelor în anii de secetă*, publicată de Ministerul de Agricultură.

Hrean. (*Cochlearia Armoracia ;* fam. Cruciferelor). Aceleași simptome și tratament ca la Mușt ar. Vezi la *Mușt ar.*

Hrib. Vezi la *Ciuperci.*

Hribă. Vezi *Rodul pământului.*

Hrișcă, Hirișcă, Rișcă, Tătareă. (*Polygonum Fagopyrum ;* fam. Poligonaceelor). Administrată cu semințe, poate provoca animalelor fenomene de fotointoxicare, numite *fagopirism*, datorite unui pigment roșiu ce se găsește în această plantă (ca și în alte specii de Poligonacee) și care — sub acțiunea luminei — devine sensibilizant pentru animalul hrănit cu hrișcă și expus razelor solare. Aceste turburări sunt inexistente la animalele ținute la grajd și se ivesc numai după sau prin acțiunea razelor vii de lumină și numai asupra pielei neacoperite de păr: la cal, la bot; la bovine, pe mamele și pe părțile albe ale pielei; la ovine, la cap.

Fig. 51. — Hrișcă (*Polygonum Fagopyrum*, esculentum). *I*, fruct.

S : Mâncărime, iritația pielei, — eritem ce poate fi însoțit de edem subcutan și uneori de mortificarea și căderea unor bucăți de piele. In cazuri și mai grave, turburări gastro-intestinale, colici, diaree. Complicații: mamită, turburări nervoase, de excitație la început, apoi de prostrație; uneori moarte.

Tr : De cele mai multe ori, simptomele dispar, dacă animalul este readus imediat la grajd. Suprimarea hrișcăi din hrană, ori trimiterea animalelor la pășune, la soare, numai după câteva ore dela administrarea acestei plante; sau la orele fără soare. Tratament simptomatic.

Fig. 52. — Iarba fiarelor, Rânduniță *(Vincetoxicum officinale)*. *A*, ramură înfiorită; *B*, fioare; *D*, fruct; *E*, sămânță.

Iarba ciumei. Vezi *Ciumărea.*

Iarba cocoșului. Vezi *Cocoșeii de câmp.*

Iarba sau Floarea codrului, *Mătrăguna.* Vezi la *Atropa belladona.*

Iarba sau Floarea de celperit. Vezi *Cruciuliță.*

Iarba de toate boalele. Vezi la *Usturoi.*

Iarba fiarelor, Rânduniță. (*Vincetoxicum officinale ;* fam. Asclepiadaceelor). **S :** Atât frunzele, cât și rădăcina, conțin o substanță iritantă pentru aparatul digestiv, provocând gastro-enterită, colici, poliurie. Dacă consumarea continuă, se pot înregistra simptome nervoase, amețeli, amorțeli, convulsiuni, paralizie.

Tr : Căutarea și îndepărtarea plantei din hrana vitelor. Oleu de ricin, tanin, cărbune; medicațiune simptomatică.

Iarba sau Floarea raiului. Vezi *Piretru.*

Iarba pisicilor, Odoleanul. Vezi *Valeriană.*

Iarbă roșie, iarba-purecilor. (*Polygonum Persicaria ;* fam. Poligonaceelor). Semne și tratament asemănătoare celor arătate la *Ghindă.* (Vezi la aceasta).

Scanned with OKEN Scanner

Ienupărul, Sabină, Cetenă de negi. (*Juniperus Sabina*; fam. Coniferelor). **S:** Iritant, vezicant al pielei. Intern, la doze mari, provoacă: salivație, gastro-enterită, nefrită, avort. **Tr:** Purgative ușoare, oleu de ricin; apă albuminoasă, mucilaginoasă; regim. Vezi și la *Terebentinate* (plante).

If. Vezi *Tisă*.

Impărătească. Vezi *Mutătoare*.

In. Vezi la *Turtele de In*.

Înțepături *veninoase, otrăvitoare*. Vezi la *Veninuri*.

Intoxicări alimentare. Vezi *Otrăvuri animale; Otrăvuri vegetale*.

Iod. Iritant, caustic. **Tr:** Pe piele: apă cu scrobeală; soluție de hiposulfit de sodiu 10 la 100. Dacă a fost luat intern: Antidot multiplu cu hidrat feric, soluție de hiposulfit de sodiu 10 la 100 și apă cu scrobeală 500 la 1500 în mare cantitate; apă albuminoasă, magnezie calcinată; inhalații de nitrit de amil; regim alimentar.

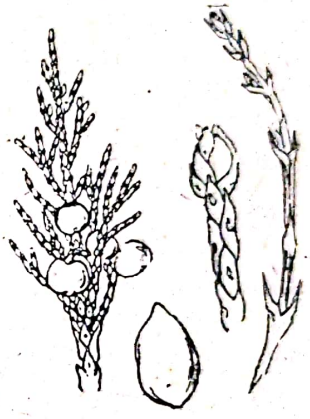

Fig. 53.—Ienupăr, Cetenă (*Juniperus Sabina*).

Iodism. Accident toxic, determinat de administrarea peste măsură sau îndelungată a iodurei de potasiu sau de sodiu la interior, sau a iodoformului pe răni, sau a tincturei de iod veche. Vezi simptomele și tratamentele arătate la *iodoform, ioduri*.

Iodoform. Iritant al pielei sănătoase, — deși este calmant, cicatrizant, al rănilor și al arsurilor. **S:** Aplicat prea mult timp pe răni, sau dacă este lins de animale, poate provoca: gastro-enterită, cu vomitări și diaree, complicate cu albuminurie și chiar hematurie, mers clătinat, somnolență, comă.

Tr: Suprimarea tratamentului iodoformat; comprese cu apă cu scrobeală sau cu o soluție de hiposulfit de sodiu 10%, pe piele. Intern: hiposulfit de sodiu sol. 10%, carbonat de potasiu sol. 7%, antidot multiplu cu hidrat feric, atropină

2—5 miligr. în 24 ore (erbivorelor), apă albuminoasă, apă cu scrobeală sau cu bicarbonat de sodiu, stimulente (cafea, oleu camforat-cafeinat), ceaiuri diuretice, băi calde.

Iodurile. Iodura de potasiu și aceea de sodiu, dacă sunt date în doze mari sau în doze terapeutice prelungite, pot da loc la accidentul toxic cunoscut sub numele de *iodism*.

S : Hipersecreție la nivelul tuturor mucoaselor externe: ochii curg, nasul zămuiește, animalul tușește; erupții pe piele cu mâncărimi și descuamări epidermice (eczema iodică).

Fig. 54. — Jaleș *(Salvia officilnalis)*.

Tr : Suprimarea tratamentului iodurat; hiposulfit de sodiu în sol. 10%, antidot multiplu cu hidrat feric, limonadă sulfurică; apă albuminoasă cu scrobeală. Pe piele, comprese cu scrobeală, amidonate, sau cu glicerolat de amidon, alifie amidonată-zincată. Intern: ceaiuri diuretice.

Irimic. Vezi la *Tărâțe*.

IrișI. Vezi *Stânjinei*.

Jalap. Rășina extrasă din tuberculii plantelor exotice *Ipomea purga* și din *Exogonium purga* (Convulvulacee). Principiul activ: un glucosid — *jalapina*. Dat sub formă de pulbere, rășină sau tinctură, ca purgativ puternic, dacă nu se ține seamă de dozele terapeutice, poate provoca: colici, în urma unei grave inflamațiuni gastro-intestinale, diaree violentă, tenesm, iar uneori chiar turburări nervoase; din această pricină, nu se va prescri niciodată la erbivore.

Tr : Apă albuminoasă; opiacee, laudanum, injecție cu morfină; la nevoe, stimulente, fricțiuni; regim.

Jaleș, Salvie sau Salbie. (Jaleș de câmp-*Salvia pratensis*, *S. officinalis*, jaleș sălbatec-*Stachy recta ;* fam. Labiatelor).

Frunzele de Jaleș pot provoca: turburări gastro-intestinale, colici, transpirații.

Tr: apă mucilaginoasă, lapte, purgative saline; opiacee, cărbune; fricțiuni revulsive; regim alimentar.

Jir sau Fagă. Vezi la *Fag*.

Joian. *Rădăcină de Joian.* Vezi la *Cucute*.

Kermes mineral. Vezi *Emetic* (antimoniu).

Lăcrămioare. Vezi *Mărgăritar*.

Lăcustele *(Lacusta migratoria)*. Conțin în glandele lor salivare, un lichid toxic. Dacă sunt consumate în oarecare cantitate de pasări și de porci, le pot provoca intoxicări destul de grave, uneori mortale (Curasson). Semnele și tratamentele fiind asemănătoare acelora arătate la *Cărăbuși*, vezi la aceștia.

Fig. 55. — Lăsnicior *(Solanum Dulcamara)*.

Laptele cucului. Vezi *Euforb*.

Lăsnicior, Loznișor, Lesnicioasă, Buruiană de dălac. (*Solanum Dulcamara*, fam. Solaneelor). Principiul toxic: *solanina*. Planta este toxică mai ales în timpul înfloririi. Simptomele sunt asemănătoare Febrei vitulare, cu hipotermie, balonare accentuată, colaps.

Tr: Injecții cu gluconat de calciu, ceai de mușețel cu clorură de calciu și tratamentele arătate la *Cartofi*.

Latirism. Vezi la *Măzăriche*.

Laudanum. Vezi la *Opiu*, opiacee.

Lauro-cerasus (apa de). Apă distilată de foi de *Prunus lauro-cerasus*, conținând 1/1000 acid cianhidric. Vezi la *Cianuri*.

Laurul, Ciumăfaie, *(Datura Stramonium)*. Efecte și tratament, ca la *Atropină* și la *Măsălariță*. (Vezi la acestea).

Scanned with OKEN Scanner

Leandru, Liandru, Oleandru. (*Nerium Oleander ;* fam. Apocinaceelor). Sucul galben conține o substanță otrăvitoare, numită *oleandrină,* care are acțiune asupra inimei, care bate foarte repede, pentru a slăbi mai târziu; animalul este foarte abătut, constipat, prezentând apoi semne de colici, diaree, poliurie, tremurături mușchiulare, excitație (congestie cerebrală).

Fig. 56. — Leandru *(Nerium Oleander). A,* ramură înfiorită.

Tr : Tanin, laxative, lapte, apă mucilaginoasă, opiacee; tratament simptomatic.

Lemn câinesc, Tulichină, Cleiță, Crușân, Liliac de pădure, Mălin sălbatic. (*Daphne Mezereum ;* fam. Thymelaeaceelor). Mic arbust veninos, a cărui scoarță și frunze pot provoca : Salivație, iritație gastro-intestinală, colici, diaree, poliurie sau chiar hematurie.

Tr : Medicațiune simptomatică.

Leșia de vase, de bucătărie. Vezi *Carbonat de sodiu.*

Lesnicioasă. Vezi la *Lăsnicior.*

Licoarea lui Fowler. Vezi la *Arsenic.*

Limba mielului, Arățel. (*Borago officinalis ;* fam. Boraginaceelor). Sunt toxice: florile, frunzele, rădăcina.

S : Moleșeală, constipație apoi diaree, sudori abundente, pareză, anurie.

Tr. : simptomatic.

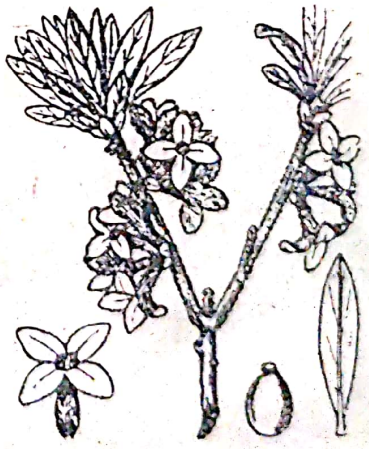

Fig. 57. — Lemn câinesc, Tulichină *(Daphne Mezereum).*

Lintea furajeră. Vezi la *Măzărichi.*

Lipan, *Lumânare,* Lumânărică *(Verbascum phlomoides) ; Lipan, Brustur (Lappa major, minor, officinalis).* Lipanul-

Verbascum conține saponine, toxice atât pentru animale, cât și pentru pești, care pot provoca, dacă este mâncat mai ales înflorit sau fructificat: moleșeală, somnolență, oligurie, micșorarea sensibilității. Lipanul-Lappa, consumat în exces, poate provoca: transpirații, poliurie și apoi anurie, mai ales dacă animalul mănâncă rădăcina plantei.

Fig. 58. — Limba mielului (*Borago officinalis*).

Tr: *Preventiv:* Cercetarea, dovedirea și îndepărtarea plantei toxice. In ceea ce privește otrăvirile la pești, d-l Prof. G. Dinulescu spune: «Ravagiile pe care le produce braconajul cu lipan trebue să atragă atențiunea autorităților de resort, datoare să ia o primă măsură practică prin distrugerea lipanului din jurul tuturor regiunilor de pescuit».

Fig. 59. — Lipan, Brustur (*Lappa major*).

Curativ: purgative saline, magnezie hidratată, apă de var, cărbune animal spălat sau de tei pisat, tanin sau scoarță de stejar pisată; cafea tare, vin negru, ceaiuri. Medicațiune simptomatică.

Lolium temulentum. Vezi *Sălbăție.*

Lumânare. Vezi *Lipan — Verbascum phlomoides.*

Luminal. Vezi la *Barbiturism.*

Luminoasă. Vezi *Curpenul de pădure.*

Lupin, *Lupinoză.* Vezi *Nipralâ.*

Macii. (*Papaver Rhoeas, P. bracteatum, P. somniferum*; fam. Papaveraceelor). Dau rareori loc la intoxicări și numai atunci când se găsesc din întâmplare în furaje, — mai ales capetele de maci; tot acestea, date

Fig. 60. — Mac (*Papaver Rhoeas*).

Fig. 61. — Capete de maci (*Papaver Rhoeas*).

în exces, sub formă de ceai de capete de maci, pot provoca: salivație, sete mare, micșorarea funcțiunilor digestive, constipație, colici, meteorism, uneori accese rabiforme, prostrație, coma, moarte prin oprirea respirației.

Tr: Cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, tanin, soluție iodo-iodurată. Injecție cu sol. de permanganat și atropină și celelalte tratamente sfătuite la *morfină* (vezi și la aceasta).

Măcriș (Sare de). Vezi *Oxalic (acid).*

Măcrișul. (*Rumex Acetosa ;* Măcrișul iepuresc, păsăresc, mărunt: *Oxalis acetosella ;* fam. Poligonaceelor). Poate provoca intoxicări, la capre mai ales: inapetență, râgăeli, diaree deasă și apoasă, moleșeală paralizie.

Tr : Purgative, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, apă de var; stimulente (cafea, cafeină), fricțiuni, pături calde.

Fig. 62. — Măcriș (*Rumex acetosa*).

Mălai. Vezi *Făină;* Vezi *Porumb.*

Mălin negru, Prunul gogoneț. Vezi la *Cianuri, Cianhidric (acid).*

Mălin sălbatic. Vezi *Lemn câinesc.*

Mălură. Grâul atacat de mălură (de ciupercile microscopice *Tilletia Tritici și T. Laevis*) este toxic atât pentru animale, cât și pentru om, când acesta consumă mălura amestecată în făină.

Fig. 63. — Spic de grâu mălurat.

Mălura atacă grâul mai ales în primăverile reci și umede, înainte ca să fi ieșit afară din pământ; cu cât germinația este mai lungă, cu atât și planta este mai expusă înbolnăvirii; în niciun caz mălura nu mai poate ataca și înbolnăvi grâul, dacă i-a dat prima frunză. Pagubile provocate de mălură, plugarilor noștri, cât și acele ce pot rezulta, întâmplător, din grâul și făinile mălurate, merită să fie mai în deaproape cunoscute, (cel puțin de specialiști, — ingineri agronomi și medici veterinari —, cărora, credem, că le facem un serviciu, sfătuindu-i să ia cunoștință și de interesanta lucrare a regretatului Ing. Agr. Dr. *Sorin Mihalescu,* întitulată

«*Mălura și Tăciunele cerealelor*», apărută în Editura Bucovina, București, 1932).

S: Intoxicările cu grâu mălurat, consumat în mică cantitate, se arată prin: inapetență, moleșire, constipație, excremente tari și urît mirositoare. Dacă intoxicația cu mică cantitate de mălură se repetă, sau dacă cantitatea se mărește, atunci se pot ivi și alte simptome mai alarmante: părul sbârlit, tristețe, inapetență completă, constipație, urmată la scurt timp de o diaree abundentă, negricioasă, fetidă, sau de colici foarte dureroase, însoțite de febră (40°—41°), cu bătăile inimei foarte puternice. Apoi, animalul cade jos, face sforțări, dar nu se mai poate scula, extremitățile i se răcesc, moare.

După cantitatea de otravă și după gradul de otrăvire, vom putea distinge deci, 2 *faze succesive de intoxicare*: 1. Perioada de început, ce se traduce prin inapetență și prin turburări gastro-intestinale, când încă se mai poate salva animalul, dacă se tratează și se îndepărtează alimentul otrăvitor din hrană; 2. Perioada finală, când otrăvirea (prin toxinele fabricate de mălură în intestine și trecute apoi în circulația sângelui), dă loc la simptome generale, mortale (turburări nervoase, nefrită, paralizie).

Tr: Cercetarea hranei și îndepărtarea imediată a mălurei, a grâului sau a făinurilor mălurate. Purgative saline, clisme sărate, antiseptice intestinale (salol, cărbune animal, benzonaftol); în caz de colici violente, opiacee, clisme cu cloral, tinctură de opiu intravenos; susținerea inimei prin injecțiuni cu oleu camforat-cafeinat; fricțiuni sinapizate; ceaiuri cu urotropină; regim alimentar: lapte, apă mucilaginoasă.

Mărărașul, Cucuțica, Chimion de apă, Pătrunjelul broaștelor. (*OEnanthe crocata, OE. Phellandrium*; fam. Umbeliferelor). Otrava se găsește mai ales în rădăcina plantei.

S: Fenomenele toxice apar la 1—2 ore după consumarea buruienii toxice și se traduc prin: colici foarte dureroase,

apoi animalul cade deodată jos, face sforţări ca să se scoale, dar nu mai poate, continuând totuşi a da din picioare, parc'ar fugi; geme, face spume la gură, respiră greu şi foarte grăbit; pupila contractată.

Tr : Purgative saline, opiacee, clisme cu cloral, fricţiuni, ceaiuri diuretice şi tratamentele arătate la *Cucute*.

Mărgăritar, Lăcrămioare. (*Convallaria majalis ;* fam. Li-

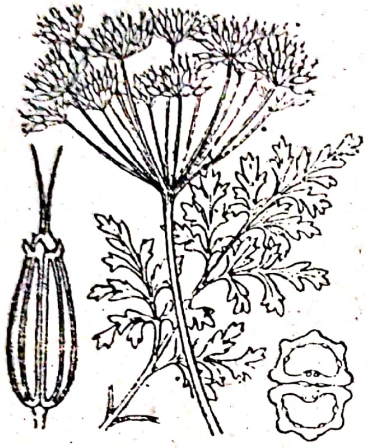

Fig. 64. — Mărăraşul, Cucuţica (*OEnanthe Phellandrium*).

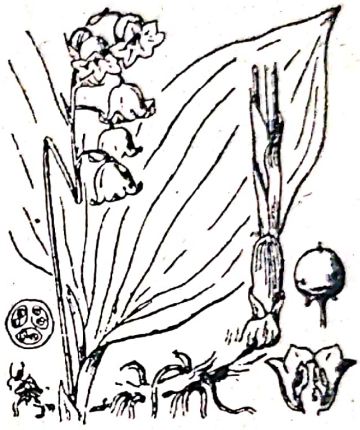

Fig. 65. — Mărgăritar (*Convallaria majalis*).

liaceelor). Partea cea mai veninoasă a plantei este tulpina subpământeană.

S : Salivaţie, gemete, colici violente, diaree, ameţeli, mers împleticit, oligurie, paraplegie.

Tr : Injecţie cu apomorfină, apoi cu pilocarpină; purgative saline, clisme sărate sau cu cloral hidrat în caz de dureri mari; ceai de orz, ceaiuri diuretice, fricţiuni; în faza depresivă, stimulente, cafea cafeină.

Măsălariţă, Nebunariţă. (*Hyoscyamus niger ;* fam. Solaneelor). Principiul toxic: *hiosciamina.*

S : Frunzele sau preparatele farmaceutice în doze depăşite, produc efecte toxice asemănătoare acelora cauzate de atropină (belladonă, mătrăgună): Nelinişte mare, salivaţie abundentă, râgâeli, greţuri, uneori colici, respiraţie greoaie şi accelerată, choree, fenomene de excitaţie, urmate de

paralizie pupilară și de amauroză, oprirea urinării și defecării; uneori moarte subită.

Tr: Purgative saline; pilocarpină; apă mucilaginoasă; în caz de excitație, morfină, cloral, în doze fracționate; în faza depresivă, stimulente, cafea, alcool, amoniac, fricțiuni; tratamentele arătate la *Atropină* se pot aplica și aci.

Fig. 66. — Măsălariță *(Hyoscyamus niger)*

Măslad. Vezi la *Picrotoxină.*

Mătrăgună, *Belladonă,* Cireașa lupului, Floarea sau Iarba codrului. Vezi la *Apropină-belladonă.*

Mătură, Meiu-tărăresc, Sorgo, Costrei, Bălur. (*Sorghum halepense, S. vulgare ;* fam. Gramineelor). O bună plantă de nutreț, care în mod obișnuit nu este toxică, dar care în anumite timpuri, mai ales *în perioadele de secetă,* poate deveni otrăvitoare, prin desvoltarea în plantă a unui glucosid: *durrhina,* care, ajunsă în organismul animalelor, se transformă într'o substanță toxică, asemănătoare ca efect acidului cianhidric. Cele mai toxice sunt frunzele tinere (în lunile Mai, Iunie) și mai ales acele ale varietăților sălbatece. (Costreiul, Bălurul).

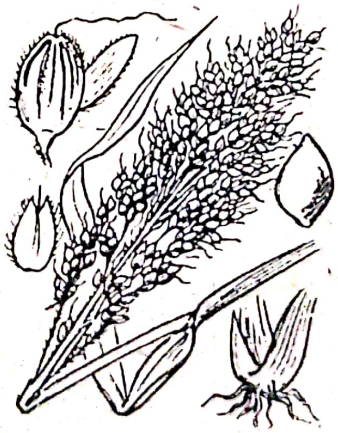

Fig. 68. — Mătură, Costrei *(Sorghum halepense).*

Fig. 67. — Mătură, Meiu tătăresc *(Sorghum vulgaris).*

S : Inapetență, salivație, tremurături, mers clătinat; animalul se căsnește să urineze, nu poate și geme; uneori paralizie, balonare, respirație dispneică, greoaie, moarte prin asfixie.

Tr : Otrăvirea are un mers foarte rapid, de cele mai multe ori neputându-se da niciun ajutor. In cazurile mai puțin rapide: se va face puncția rumenului, se va da hiposulfit de sodiu, purgative saline, floare de sulf; cafea, ceaiuri diuretice, fricțiuni revulsive sinapizate.

Măzărichiile, Bobușoarele, Borceag, Lintea furajeră, Măzărată, Sângele voinieului. (*Lathyrus cicera, L. savitus, L.*

Fig. 69. — Măzăriche (*A*), *Lathyrus cicera* ; (*B*), *Lathyrus sativus.*

tuberosus, L. pratensis, ș. a.; fam. Leguminoaselor). Măzărichiile, bobușoarele, la cal, porc și pasări, iar la bovine și ovine furajul înflorit sau verde al acestora, provoacă accidentele toxice cunoscute sub numele de *latirism,* în urma unei acumulări mai îndelungate în organism (câteva săptămâni, până la 2 luni, la cal), sau în urma consumării unei cantități mari de măzăriche, fără alte alimente.

S : *La cal,* începutul otrăvirii se arată prin semne de moleșeala membrelor posterioare sau prin contracturi ori paralizii mușchiulare locale, complicate uneori cu icter, amețeli, colici, sudori; după care se ivesc cele 2 semne mai caracteristice ale latirismului și anume: *cornajul* și *para-*

Scanned with OKEN Scanner

plegia, urmate la scurt timp de hemoptizii, congestie pulmonară și asfixierea animalului, dacă alimentul toxic nu este descoperit și eliminat din hrană cât mai de vreme.

La bovinele și ovinele hrănite cu furajul verde sau cu măzărichiile de Lathyrus cicera, sativus și clymenum, simptomele toxice apar mai de vreme decât la cal și se arată prin: somnolență, micșorarea, apoi suprimarea secreției laptelui, alternanțe de constipație și de diaree, fără febră; uneori perioade de excitație, mers clătinat, înțepenirea coloanei vertebrale, slăbire, ameteli, lenevire sau greutate la scularea de jos, oile merg în genunchi, neputându-se ține pe picioarele dinainte; ochii injectați, dispnee, apoi paraplegie, marasm, moarte în 3—5 zile în cazurile acute (hrană numai cu măzăriche) sau în 10—30 zile în forma obișnuită (hrană amestecată și cu alte nutrețuri).

La galinacee și la *porumbei*: congestie puternică a aparatului digestiv, moarte.

La toate animalele, latirismul descoperit din vreme este benign, ușor; dacă însă, principiile toxice au apucat să impregneze centrele nervoase, vindecarea este rară sau de lungă durată (câteva luni).

La om, se pot înregistra cazuri de intoxicare prin linte furajeră, cum au fost acelea ivite în unele lagăre de deportați, unde intoxicarea a fost favorizată și de un regim subalimentar și de frigul umed, caracterizându-se prin: turburări sensitive, fenomene de paralizie spasmodică, cu contracturi, care atinge membrele inferioare, lăsând intacte pe cele superioare (A. Radovici).

Tr: *Preventiv*: Distribuirea măzărichiei numai în mică cantitate și amestecată și cu alte furaje de bună calitate, sau dată fiartă sau planta dată tocată-macerată. Se va suprima măzărichea din hrană, la ivirea primelor simptome sau bănueli de latirism.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : *Curativ :* Eliminarea cât mai rapidă a toxinei din organism și din intestine prin: sângerare la animalele robuste, purgative saline, injecții cu pilocarpină, injecții cu gluconat de calciu, diuretice. Alimente apoase, hrană ușoară, dar întremătoare (verdețuri, barbotage, morcovi, mașuri); libertate la pășune, aer, soare. In caz de cornaj: tracheotomie (dacă nu a început încă paraplegia). Excitante, în fenomenele comatoase; nux vomica, stricnină, fricțiuni sinapizate, pentru a combate accidentele paralitice.

Meiu-tătăresc. Vezi *Mătură.*

Melasă. Rezidiu al fabricilor de zahăr, constituind un bun aliment de completare al celorlalte alimente (paie, coceni tocați, tărâțe), cărora le mărește coeficientul de asimilare; dar poate da loc la accidente toxice, atunci când este dată vreme îndelungată, neamestecată cu alte nutrețuri, sau la cantități ce depășesc 2 kg pe zi. Intoxicarea se datorește sărurilor de potasă și de sodă, pe care le conține melasa (10—12%).

S : Primele semne sunt acele de poliurie și de albuminurie, datorite intoxicării rinichilor prin sărurile de potasă și de sodă; apoi, la scurt timp, apar semne gastro-intestinale și mai ales diaree, care poate slăbi animalul până la marasm și caşexie.

Tr : Se va întrerupe alimentarea cu melasă, dându-se animalelor bolnave: apă mucilaginoasă, lapte, ceaiuri de orz cu acid lactic, cărbune, iar la nevoie opiacee; fricțiuni sinapizate pe abdomen.

Mercur. Dat pe cale internă sau aplicat pe piele, absorbindu-se, poate da loc la fenomene toxice, dintre care cele mai frecvente sunt acelea ce au loc după lingerea alifiilor sau vezicatoarelor cu mercur.

S : Stomatită mercurială, salivație roșie-fetidă, ulcerarea gingiilor, gastro-enterită (mai ales în urma înghițirii materiilor putride din gură), diaree fetidă, respirație dureroasă

Scanned with OKEN Scanner

dispneică, erupții sau pustule pe piele, cianoză, turburări nervoase, marasm, moarte. Bovideele și pasările sunt mai sensibile decât calul și câinele.

Tr : Antidot multiplu cu sulfură de fier, tanin, floare de sulf, magnezie hidratată, apă albuminoasă; cafea, cafeină. Se vor trata complicațiile prin clorat de potasă, iodură de potasiu. (Vezi și la *sublimat*).

Mere. Uneori, la bovidee mai ales, după consumarea îndelungată și în mare cantitate, mai cu seamă de mere putrede, fermentate sau prea coapte, se pot observa semne de intoxicare, ca: inapetență, nerumegare, ochiul stins, mers clătinat, diaree abundentă-fetidă, conținând numeroși sâmburi de mere, amețeli ce reamintesc intoxicarea cu alcool.

Tr : Profilaxie. Băuturi calde, ceaiuri, cafea; de 2 ori pe zi câte 150—200 gr de acetat de amoniu, în ceaiuri; fricțiuni sinapizate sau în lipsă bușonări cu șomoioage de paie; hrană ușoară, regim dietetic.

Merișor, Cimșir, Buxus. (*Buxus sempervirens ;* fam. Buxaceelor). Mic arbust decorativ, ale cărui frunze, flori și fructe pot provoca: Salivație, inapetență, colici, diaree, uneori avort, amețeli, mers clătinat, moleșeală, paraplegie.

Tr : Purgative saline, tanin, cărbune animal, fiertură de coajă de stejar; medicațiune simptomatică.

Metale. Sărurile de *cupru, iod, mercur, plumb*. Vezi la acestea.

Migdal amar. (*Amygdalus communis, var. amara ;* fam. Rozaceelor). Efecte și tratament asemănătoare celor descrise la *cianură, cianhidric (acid)*. Vezi la acestea.

Moleții din făină. Dați pasărilor, în mare cantitate, pot da loc la intoxicări destul de grave, uneori mortale, caracterizate prin diaree abundentă, dispnee, tremurături, convulsiuni.

Tr : Profilaxie. Lapte, apă mucilaginoasă, magnezie hidratată, cărbune, tanin sau fiertură de scoarță de stejar.

Scanned with OKEN Scanner

Morea. Vezi *Umbra nopții.*

Morfină, *Opiacee.* Otravă cerebro-spinală, hipnotică.

S: Narcotizează câinele și pisica, excită calul și bovinele; la toate animalele determină constipație; transpirație la cal; iar la câine, mioza, vomitarea, spasmul gastric, slăbirea respirației și a mișcărilor inimei, sunt fenomene vagotonice de origină centrală; constipația, din contră, ar fi un fenomen simpaticotonic. Efectul toxic la câine: somn profund, micșorarea marilor funcțiuni, ochiul fix, scăderea temperaturii, oprirea respirației. La cal și la bou: la început simptome de congestie cerebrală gravă, apoi cad în comă și mor prin asfixie.

Tr: Evacuarea otrăvii prin purgative (oleu de ricin), dacă a fost luată pe cale bucală; apoi, câte o lingură dintr'o soluție de permanganat de potasiu 1/200, la fiecare 10 minute, dând imediat și câte o lingură de sifon rece; tanin, iodură de potasiu; injecții sub piele cu 1—2 cc dintr'o sol. de permanganat 1%. Stimulente: oleu camforat, cafea, cafeină, clismă cu cafea, fricțiuni sinapizate, comprese reci pe ceafă, înțepături, flagelări, amoniac sub nări și orice alt mijloc, care să împiedece animalul de a adormi. Injecție sub piele cu sulfat de atropină: 3 miligrame de atropină reprezintă antidotul a 3 centigrame de morfină, nedându-se cantități mai mari de ½ miligram deodată la fiecare ½ oră, în total 2—4 miligrame în 2—3 ore, nedepășindu-se în niciun caz doza de 5 miligrame de atropină; ne vom călăuzi de starea pupilei: atâta timp cât persistă miosis (strângerea pupilei), se pot repeta injecțiile cu atropină, dar odată ce s'a ajuns la midriază (dilatarea pupilei), se vor opri aceste injecții; se va ține seama și de starea pulsului, încetând injecțiile cu atropină, dacă accelerarea acestuia ajunge pronunțată. Injecție cu tinctură de belladonă, 0,50 gr dintr'odată. Inhalații cu nitrit de amil. Respirație artificială îndelungată; inhalații de oxigen.

Scanned with OKEN Scanner

Mucegaiuri. *Alimente mucegăite* (furaje, grăunțe, făinuri, mălai, tărâțe, cartofi, sfeclă, pâine, etc.). Cele mai multe mucegaiuri toxi-infecțioase sunt ciuperci microscopice, ce aparțin genurilor *Aspergillus*, *Mucor*, *Penicillium*, *Ascophora*, *Oidium*, ș. a. Desvoltarea lor pe nutrețuri este totdeauna înlesnită de umezeală și de unele fermentări anormale, ce pot găsi în aceste alimente, pe care le alterează, le strică și le fac toxice-vătămătoare, prin transformarea la care le supun: *mucegăirea*, datorită înmulțirii acestor ciuperci parazite și a toxinelor lor. In mod obișnuit, ele se găsesc depuse pe alimente, sub formă de pete de culoare alburie, verde, gălbenă, verzuie etc. Toate animalele și pasările pot fi expuse la intoxicări prin mucegaiuri, chiar și albinele, (în afară de boala specială la care ele pot da loc, cunoscută sub numele de *aspergiloză*).

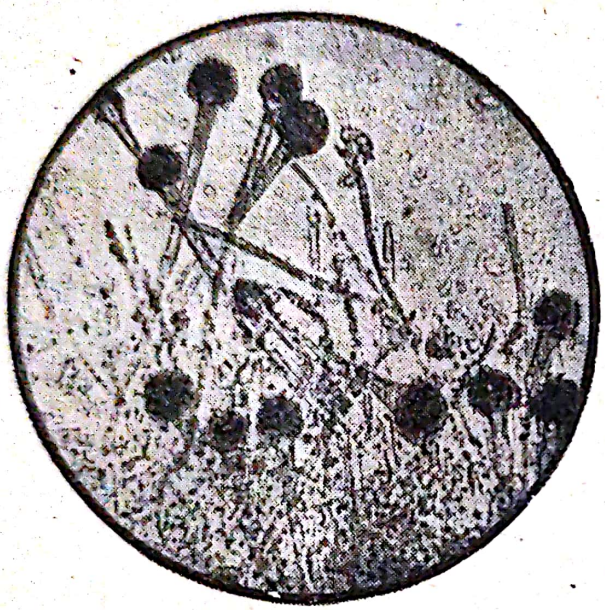

Fig. 70. — Mucegaiul (*Aspergillus fumigatus*).

S: Inapetență, tristețe, colici intermitente, repetate, mai frecvente pe vreme premergătoare de furtună, ceea ce coincide cu timpul favorabil desvoltării fulgerător de repede a mucegaiurilor în furaje. Respirația este accelerată, însoțită de puternice bătăi de inimă, cu pulsul mic și slab. Conjunctiva ia uneori o culoare roșie-gălbuie-șafranie. Picioarele se pot umfla. In cazurile mai grave, apar și simptome nervoase: mers clătinat, amețeli, mișcări dezordonate, greutate sau imposibilitate de a se ridica de jos, paralizia picioarelor dinapoi (Fröhner); sau, contrariu, animalul poate fi apucat de accese de furie (meningo-encefalită). Alteori, simptomele

se traduc și prin pierderea văzului, prin scrâșnetul dinților, tremurături.

In toate cazurile grave, de intoxicare acută, fenomenele toxice merg repede și se caracterizează mai ales prin exagerarea fenomenelor nervoase, prin creșterea temperaturii (febră peste 40°), care scade apoi treptat până la moartea animalului. In formele mai lente, intoxicarea se arată cu: semne de constipație, apoi de diaree abundentă, negricioasă, fetidă, însoțite și de semne de icter, nefrită, cistită. Secrețiunea laptelui scade, iar sugarii (viței, mieii, purceii, mai ales) pot prezenta și ei fenomene de intoxicare, provocată de toxinele mucegaiurilor, ajunse în sânge și în laptele mamelor.

Tr: Preventiv: Căutarea și suprimarea cauzei-mucegaiurile, îndepărtând și arzând nutrețurile mucegăite. **Tr:** curativ: sângerare, purgative saline, apă mucilaginoasă, antisepice gastro-intestinale (benzonaftol, salol, cărbune), dându-se totdeodată și ceaiuri multe, alcolizate, pentru a face ca animalul să urineze și să elimineze cât mai multe din toxinele acumulate în organism. In caz de slăbirea puterilor, se va da: vin cald, cafea, ceai rusesc sau se vor face injecții cu cafeină. In caz de excitabilitate: se vor face clisme cu cloral sau se vor da opiacee sau alte calmante. Se va completa tratamentul prin injecții subcutane cu apă sărată-fiziologică, care dă bune rezultate, în cele mai multe cazuri.

Muscarină. Otrava unora dintre *ciupercile veninoase* (vezi la acestea).

Mușcături, înțepături, veninoase. Vezi la *Veninuri.*

Mușlar. (Mușlar sălbatic: *Sinapis arvensis*, Mușlar alb: *Sinapis alba*, Mușlar negru: *Brassica nigra*; Fam. Crucifelor). Dintre toate, cel mai vătămător este mușlarul negru și în special semințele acestuia, care se pot găsi amestecate fraudulos în unele turte oleaginoase. Planta tânără, verde,

este consumată cu plăcere de animale și nu este vătămătoare, decât dacă se dă în prea mare cantitate. Dar după ce a înflorit, adică a făcut boabe, ea degajă esență neagră de muștar, care este foarte iritantă pentru tubul digestiv și se elimină prin aparatul respirator, provocând iritația bronchiilor, tuse.

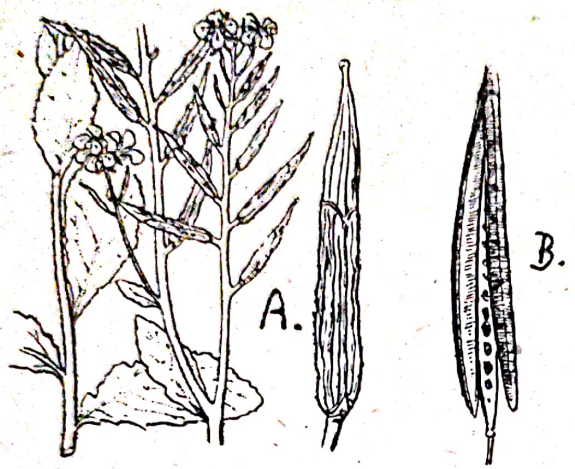

Fig. 71. — Muștar sălbatec, *A (Sinapis arvensis)* și *B*, fruct de Muștar negru *(Brassica nigra)*.

Boabele de muștar se pot găsi întâmplător, amestecate cu ovăzul, dar calul nu se atinge de ele; dacă este însă flămând, sau la drum, când i se dă ovăzul la traistă, atunci le poate consuma și prezenta apoi semne grave de colici, prin iritația intestinului gros.

Tr : Profilaxie. Purgative saline, opiacee, calmante, cărbune, ceaiuri de nalbă, de mușețel.

Mutătoare, Curcubețea, Impărătească, Brionă. (Mutătoare-cu-poame-roșii : *Bryonia dioica* și **Mutătoare-cu-poame-negre**: *Br. alba ;* fam. Cucurbitaceelor). Plantă erbacee, agățătoare prin cârcei, cu rădăcina groasă și cărnoasă; fructele sunt niște boabe (bace) roșii globuloase; crește pe gardurile viilor și grădinilor țărănești, prin tufișuri, în lunile Iunie-August. Rădăcina, rămurelele și bacele, sunt toxice, dacă sunt ingerate în mare cantitate.

Fig. 72. — Mutătoare *(Bryonia dioica)*.

S : Sudori, grețuri, diaree și urinare abundente, amețeli; în cazurile grave, convulsiuni tetaniforme, moarte.

Tr : Purgative saline, magnezie hidratată sau calcinată, apă mucilaginoasă, tanin, opiacee, cărbune, fricțiuni.

Naftoluri. Naftol β (benzonaftol) și Naftolul camforat. Antiseptice și antiparazitare externe (eczemă, râie), antiseptice intestinale în diareele rebele, fetide, — aceste fenoluri ale naftalinei, pot cauza intoxicări, mai ales la pisică, în multe privințe asemănătoare cu acele provocate de acidul fenic.

S : Iritație, salivație, izbucniri de tuse, vomitări, diaree, transpirații, albuminurie, hemoglobinurie, convulsiuni epileptiforme, dispariția reflexului ocular, colapsus.

Tr : Cărbune animal spălat sau în lipsă cărbune de tei pisat; opiacee; oleu camforat, fricțiuni, prișnițe stropite cu alcool pe abdomen.

Năgară. Vezi *Colilie.*

Năvalnic. Vezi *Valeriană.*

Nebunariță. Vezi *Măsălariță.*

Neghină. (*Agrostemma Githago*, *Lychnis Githago ;* fam. Cariofilaceelor). Plantă erbacee, ce crește printre semănături în lunile Iunie-Iulie și al cărei fruct (o capsulă) conține numeroase *semințe negre*, toxice, care, odată cu strânsul recoltelor, se pot găsi amestecate printre nutrețuri, grăunțe, iar de multe ori și în făinuri sau tărâțe, măcinate neintenționat, ori intenționat — în scop fraudulos.

Substanța toxică din semințe: *gitagina* sau agrosteminna, este o *saponină*, rezistentă la căldură și hemolitică, care poate da loc la otrăviri grave: *gitagism.*

Tulpinele, frunzele, capsulele plantei, sunt toxice numai dacă sunt amestecate în prea mari cantități printre păioasele de nutrețuri. Gitagina semințelor însă, este foarte toxică pentru toate animalele, pasările domestice și pentru om, mai ales dacă grăunțele de neghină sunt măcinate și amestecate în făinoase, în proporție de peste 40%. Dată odată cu grăunțele de ovăz, de orz, se socotește că 1 gram de neghină pe kilogramul de greutate vie poate să ucidă un cal, un porc;

iar 2 gr. 50 un vițel, o găină. Sub aceste cantități nu este toxică; iar dacă accidentele toxice nu sunt atât de dese, se datorește faptului, că în majoritatea cazurilor animalele și pasările evită de a o consuma, afară de cazul când este dată în făinuri sau păsaturi (la pasări mai ales).

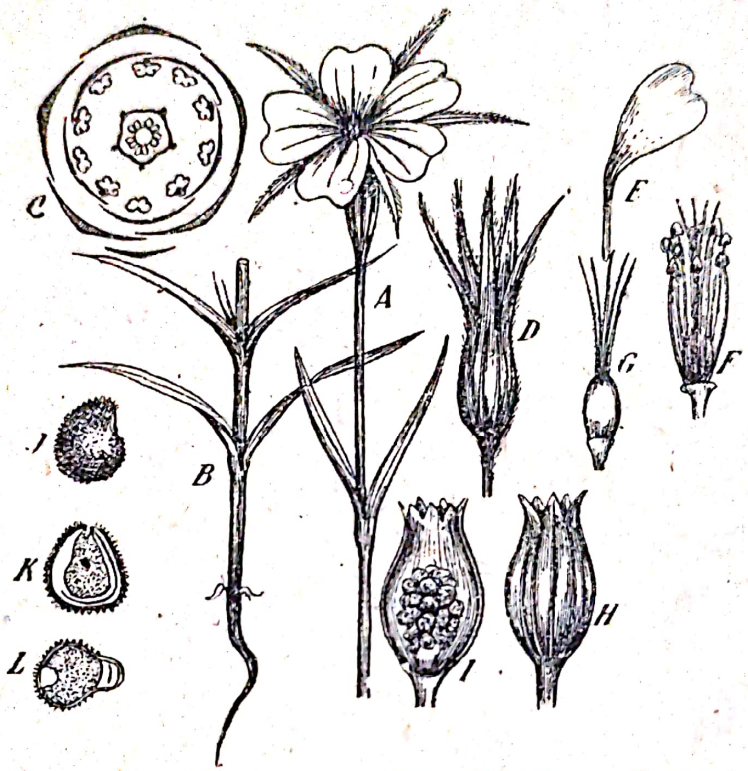

Fig. 73. — Neghină *(Agrostema Githago)*. *A*, floare; *B*, partea inferioară a tulpinei și rădăcina; *C*, diagramă; *E*, petală; *F*, androceu și gineceu; *G*, gineceu; *H*, capsulă; *I*, id. în secțiune longitudinală; *J*, sămânță întreagă; *K*, *L*, id. în secțiune longitudinală și transversală (după *Decaisne*).

S: Substanța toxică, saponina-gitagina, conținută în grăunțele de neghină, este iritantă pentru aparatul digestiv, dând loc la: stomatită, salivație, colici, diaree abundentă, apoasă sau hemoragică, fetidă, însoțită și de vărsături la porc; moleșeală, somnolență, la pasări. In intoxicările mai grave, prin consumarea unei cantități mai mari de neghină, apar și simptome generale de: accelerarea pulsului și respirației, tremurături mușchiulare, amețeli, paraplegie, mucoase palide, apoi scăderea pulsului și respirației, paralizie generală,

moarte în comă. Uneori, la pasări, moarte rapidă, fără alte semne decât învinețirea capului.

La autopsie: leziunea principală este o puternică inflamație gastro-intestinală; sângele este lacat și incoagulabil.

Tr: Profilaxie. Golirea tubului digestiv de otravă, prin purgative saline sau prin injecții cu pilocarpină, arecolină; se va da: apă mucilaginoasă, calmante (opiacee, cloral), apoi excitante și tonice generale (cafea, cafeină, oleu camforat); fricțiuni revulsive-derivative.

Fig. 74. — Nemțișori *(Delphinium consolida)*.

Fig. 75. — Nerprun, Verigar *(Rhamnus cathartica)*.

Nemțișori, Buruiană de făcut copii, Toporași. (*Delphinium consolida ;* fam. Ranunculaceelor). Planta, frunzele și florile, poate fi iritantă pentru tubul digestiv, dând loc la: gastro-enterită, colici, diaree, iar uneori și turburări nervoase caracterizate prin excitație, mers nesigur, însoțite câte odată și de hemoglobinurie la bovidee.

Tr: Apă mucilaginoasă, lapte, purgative saline; tanin, injecții cu atropină sol. 1%; opiacee, cărbune; bușonări energice pe abdomen sau fricțiuni revulsive.

Nerprun, Verigar, Părul ciutei, Salbă moale, Pațachină. (*Rhamnus cathartica ;* fam. Rhamnaceelor). Folosit în medicină ca purgativ, sub formă de sirop. Mai ales bacele plantei conțin o substanță toxică: *rhamnocathartina*, iritantă pentru

tubul digestiv. Simptome și tratament: ca la *Nemțișori.* (Vezi la aceștia).

Nicotină. Vezi la *Tutun.*

Niprală, *Lupin,* Cafeluțe. (*Lupinus albus, L. angustifolius, L. poliphyllus, L. luteus ;* fam. Leguminoaselor). Planta și fructele (păstăile și semințele) constituiesc un furaj hrănitor, bogat în proteine, dar care, dat peste măsură, mai ales la oi și la caii tineri, slăbiți, le poate provoca o intoxicare acută: *lupinoza* sau cronică: *lupinism,* ce s'ar datora unor alcaloizi: *lupinotoxine.* Acestea își pierd întrucâtva din toxicitate, dacă planta este lăsată expusă la soare și la ploaie, — ceea ce face pe unii autori să afirme că otrava năpralei s'ar datora transformărilor pe care planta le-ar suferi de pe urma unor acțiuni parazitare, microbiene. De asemenea, s'a constatat că niprala este mai otrăvitoare toamna decât primăvara.

Fig. 76. — Niprală, Lupin *(Lupinus luteus).*

S: In *forma acută,* boala apare deodată, cu semne de: inapetență, gastro-enterită, *icter* (semn aproape constant în această intoxicare), hipertermie, apoi hipotermie; limba este încărcată cu mucozități gălbui, conjunctiva este de culoare

icterică sau portocalie; defecație rară, cu crotine mici, acoperite de mucus, cu miros de putregai; câteodată colici ușoare sau diaree gălbuie; nările zămuiesc o scursoare groasă, gălbuie-portocalie, uneori hemoragică; eczemă, sau gangrenă uscată, umflarea buzelor și a chișițelor; apoi scrâșnetul dinților (tetanie), depresiune cerebrală, mers clătinat, decubitus, marasm, moarte.

Durata boalei este de 1—8 zile. Vindecările sunt rare, animalul rămânând pentru mult timp slăbit, debilitat, caşectic.

In *forma cronică :* aparență de anemie progresivă, icterul lipsește, dar buzele, urechile și picioarele sunt mai mult sau mai puțin umflate. In această formă, datorită unei toxine mai slabe a nipralei, vindecările sunt frecvente, dacă se suprimă planta toxică din furaje.

Tr : Profilaxie, dând niprala numai la animalele mai în vârstă și robuste și numai în proporție de 1/5—1/10 din rație, lăsând planta la soare, ori expusă la ploaie sau dând-o spălată cu o soluție de carbonat de sodiu 1%. In Statele Unite ale Americei s'a reușit să se creeze o niprală fără lupinotoxine. **Tr :** *curativ :* Purgative uleioase (interzise alcalinele, în care lupotoxina este foarte solubilă), drojdie de bere, apă cu acid lactic, apă cu permanganat 1/5000, tonice, stimulente, regim.

Nitrat de argint, Azotat de argint, Piatra iadului. Iritant, caustic. **Tr :** Extern, spălături cu apă sărată. Intern, spălături stomacale sau băuturi cu apă sărată 3%, purgative sărate, apă mucilaginoasă, ceai de orz, apă cu albuș de ou, lapte.

Nitrat de potasiu. Vezi *Salpetru.*

Nitric (acid), Acid azotic, Apă tare. Iritant, corosiv. **Tr :** Local, spălături cu apă rece și săpun de rufe, de sodă, loțiuni cu apă de plumb. Intern: antidot multiplu cu hidrat feric, magnezie hidratată sau calcinată, apă de var, bicarbonat de sodiu, lapte cu apă de var; emoliente, opiacee, dietă absolută.

Scanned with OKEN Scanner

Nitrit de amil și nitrit de sodiu. Vaso-dilatator. **Tr :** Aer proaspăt, respirație artificială, injecții cu ergotină, obligând animalul să stea culcat.

Nitrobenzină, *Esență de Mirban.* Semne digestive, renale, cardiace, nervoase, fotosensibilitate. **Tr :** Aer proaspăt, stimulente, amoniac sub nări, injecții cu atropină sulfurică sau tinctură de belladonă în picături, respirație artificială, sângerare.

Nitroglicerină (Tri) sau *Trinitrină.* Lichid uleios, incolor, ce poate face explozie, prin șoc, ori dacă se ține lângă foc sau flacără. In medicină, se debitează sub formă de picături, de comprimate sau de dragele și se întrebuințează pentru proprietățile sale vaso-dilatatoare, hipotensive, în hemoragii pulmonare, în angină pectorală, în emfizemul pulmonar al câinilor bătrâni. Aceleași simptome și tratamente ca la *Nitrit de amil.*

Nuca de Areca. Vezi *Arecolină.*

Nuca vomică, Nux vomica. Planta : Turta lupului, (*Strychnus nux vomica ;* fam. Loganiaceelor). Vezi la *Stricnină.*

Obsigă. Vezi *Sălbăție.*

Odogaci. Vezi *Săpunariță.*

Odolean. Vezi *Valeriană.*

Oiță. Vezi *Floarea Paștelui.*

Oleandru. Vezi *Leandru.*

Omeag. Vezi *Aconit, aconitină.*

Opiu, Sucul diferitelor Papaveracee somnifere, mai toate exotice; *Opiacee :* Laudanum, tinctură de opiu, codeină, tebaină, papaverină, pulver. Doweri, narcotină, sirop diacod, ș. a. Efecte și tratamente : Vezi la *Morfină.*

Orbalț, Iarba tâlharului. (*Actaea spicata ;* fam. Ranunculaceelor). Semne și tratamente asemănătoare celor arătate la *Piciorul cocoșului.* (Vezi la acesta).

Oțet, *Acid acetic.* **S :** Iritație bucală, gastro-intestinală; salivație, stomatită, scrâșnetul dinților, constipație și apoi

colici, diaree apoasă, mucoasă sau hemoragică, anurie sau hematurie, mers clătinat, moleşeală, slăbire care poate merge până la caşexie în otrăvirile repetate.

Tr : Magnezie hidratată sau calcinată, apă de var, apă albuminoasă, lapte, clorură de calciu; opiacee, cărbune, ceaiuri de muşeţel, de nalbă; stimulente (cafea, cafeină); injecţii cu calciu gluconat sol. 10%; fricţiuni.

Otrăvuri animale şi Otrăviri de origină animală. *Intoxicările alimentare de origină animală* pot fi provocate de: Cărnu-

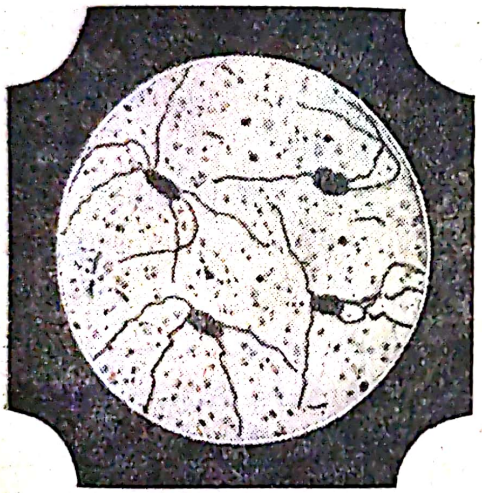

Fig. 77. — Bacilul paratific *A*, cu cili.

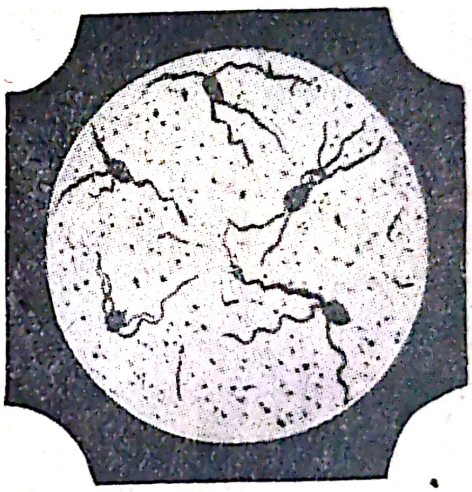

Fig. 78. — Bacilul paratific B, cu cili, — Bac. Schotmüller.

rile alterate sau provenind dela animale bolnave, cărnurile tocate, cârnaţii, mezelurile, conservele, alterate; laptele, brânzeturile, ouăle, alterate; peştele, scoicile, melcii, racii, stridiile, midiile, alterate; miazele-muştelor, veninurile (vezi la acest cuvânt); unele insecte, cantaridele, gărgăriţele, cărăbuşii, lăcustele, păduchii plantelor, furajelor, moleţii făinurilor, râmele (la pasările tinere); *botulismul*, *parabotulismul* (vezi la aceste cuvinte); şi în general toate alimentele, mai ales carnate, în care s'au putut desvolta *toxinele termostabile* (ce nu pot fi distruse decât la temperaturi peste 100°) ale diferitelor specii microbiene, uneori paratifice, ca: Bacillus enteridis-Gaertner, B. Aertrycke, Salmonelele, sau ca acelea

ale enterococilor, coli, streptococi, stafilococi, Bacillus proteus, și uneori chiar bacilul tific al lui Eberth, etc.

S: In majoritatea cazurilor, simptomele clinice, toxice-infecțioase, se înfățișează dela început cu fenomene alarmante, paratifice, ce apar la 16—36 de ore după consumarea alimentelor avariate sau invadate de toxinele microbiene, și se caracterizează prin: Inapetență, astenie, frisoane, *febră mare*, sete mare, vărsături, colici, diaree cu scaune lichide cafenii, verzui sau sângerânde, însoțite de dureri și de tenesm; complicațiuni hepatice, renale, cardiace, nervoase (slăbirea puterilor, tremurături, midriază, paralizia mușchilor ochiului).

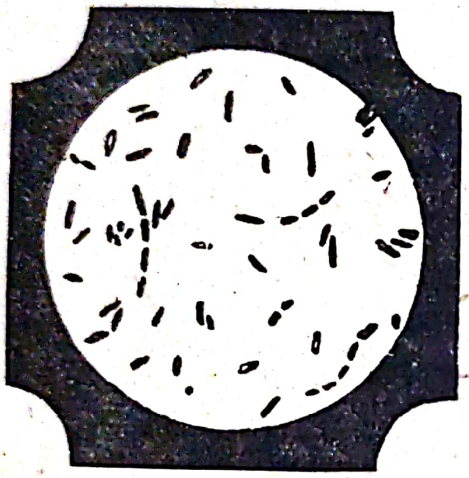

Fig. 79. — Bacilul Aertrycke.

Această simptomatologie poate avea însă, diferite variante, după gradul de intoxicare. Uneori, boala se poate prezenta cu manifestări mai ușoare și în acest caz, de multe ori, nu este vorba decât de o *netoleranță* (uneori numai psihică la om), — datorită unui stomac delicat, sau unui ficat sensibil, sau unor intenstine bolnave —, ori de o *anafilaxie*, fără ca să fie în cauză o adevărată intoxicare de origină animală.

Când intoxicarea se arată prin adevăratele ei simptome grave, asemănătoare acelora descrise mai sus, va fi necesar uneori să se facă și un diagnostic de laborator.

Alteori, intoxicarea se poate produce în masă, asupra unui număr mai mare de indivizi, cum s'a constatat în cazurile recente dela unele internate, căminuri sau cazărmi; sau asupra tuturor animalelor (carnivore și porcine, mai ales) din aceeași crescătorie sau gospodărie.

Reamintim, cu acest prilej, că de multe ori cărnurile cele mai prezentabile, fără niciun aspect de alterare, pot să

conțină microbi și toxine vătămătoare și că alte cărnuri mediocre, cu aspect urât, pot să nu conțină acești microbi primejdioși. De unde rezultă și importanța ca, odată cu inspecția cărnurilor în abatoare și celor forene în hale, să se facă și *controlul bacteriologic*, cât mai frecvent, — sau cel puțin de câte ori se constată la tăiere: gastro-enterite, boale septice ale uterului, omfalo-flebite, poliartrite, boale septice consecutive plăgilor supurate sau gangrenoase; ca și la toate vitele sacrificate « in extremis », — de urgență. In caz de lipsa unui laborator, se vor trimite organe pentru control la laboratorul bacteriologic veterinar cel mai apropiat, cerându-se un rezultat urgent — cu precădere. Pentru cărnurile forene, se va pretinde totdeauna ca să fie însoțite și de *certificatul de origină*, eliberat de medicul veterinar oficial, respectiv.

Pronosticul va depinde de intensitatea intoxicării, de calitatea și de cantitatea alimentelor toxice consumate, cât și de starea de sănătate anterioară a omului sau a animalului intoxicat.

Tr : *Preventiv.* Indepărtarea din consumație a tuturor cărnurilor bolnave, alterate, a alimentelor, a conservelor stricate (se vor îndepărta toate cutiile de conserve cu « bombaj pronunțat », acestea indicând prezența gazelor toxice, de origină microbiană). Evitarea, sau consumarea alimentelor suspecte numai după o fierbere îndelungată.

Interzicerea persoanelor atinse de turburări intestinale *(purtătorii de germeni)* de a lucra în fabricile de mezeluri, măcelării, restaurante, etc.

Tr : *Curativ.* Se va înlesni eliminarea toxinelor, susținând în același timp puterile organismului. Se va administra un vomitiv sau — dacă este posibil — se va face de urgență spălătura stomacală. Purgative saline, diuretice, ceaiuri date din abundență, punând apoi animalul la regim lactat (la carnivore), barbotaje, mașuri, ceai de orz, mucilage (erbivorelor).

Scanned with OKEN Scanner

Se vor stimula forțele animalului, prin acetat de amoniac, alcool, cafea.

In caz de vomitări repetate, incoercibile: băuturi gazoase reci, sifon rece, poțiunea Rivière-cloroformată, apă de calciu cu mici cantități de morfină și cocaină, pungă de ghiață sau cârpe reci pe regiunea stomacului. In caz de colici: opiacee, tinctură de opiu, morfină. In caz de diaree abundentă: benzonaftol, salicilat de bismut, cretă, cărbune animal, laudanum sau tinctură de opiu, fricțiuni sinapizate sau cataplasme calde pe abdomen. In caz de colapsus: se va încălzi animalul prin pături încălzite sau prin fricțiuni, dându-i să bea alcool, cafea, ceai, sau făcându-i injecții subcutane cu oleu camforat-cafeinat sau cu stricnină ori cu adrenalină. In caz de excitație: bromură, cloral, opiu, cloroform, în mici cantități deodată. Venisecție, ser fiziologic. Tratament anti-anafilactic, etc. Vezi și capitolele *Botulism* și *Parabotulism*.

Otrăvuri și **Otrăviri chimice, medicamentoase.** A se vedea cele arătate în acest îndrumător, pentru fiecare otravă, la litera respectivă. *Pentru acelea a căror natură este necunoscută*, se va aplica cele arătate în partea I-a a acestui manual, la *Tratament* și *Indicațiuni generale*.

Otrăvuri și **Otrăviri vegetale.** A se vedea cele arătate în acest îndrumător alfabetic la diferitele plante toxice, la ciuperci, mucegaiuri, rezidiuri industriale, etc., la simptomele și tratamentele specificate la cuvintele (otrăvurile) corespunzătoare.

Pentru celelalte otrăvuri vegetale, decât acele specificate: vomitive, laxative, *tanin*, mucilage, medicațiune simptomatică. Iar dacă otrava vegetală și otrăvirea se arată a fi asemănătoare *acelora cu efecte narcotice*, se vor da: vomitive, laxative, tanin, cărbune de tei pisat, alcool, cafea, cafeină, ceaiuri; fricțiuni sinapizate; tratamentele arătate la *morfină*.

N. B. Totdeodată, ținem să atragem atențiunea crescătorilor și a celor ce au de îngrijit de animale că — contrariu de

ceea ce cred majoritatea dintre ei — animalele nu sunt totdeauna apărate de instinctul lor, care le îndeamnă de a nu consuma plantele otrăvitoare, ci de foarte multe ori sunt și ele distrate sau sunt incapabile de a se mai păzi de astfel de plante, și aceasta mai ales în vremurile de secetă sau de lipsuri, când acele flămânzite sau dornice de verdețuri, pot consuma deci și plante otrăvitoare. De unde rezultă și *sfatul : de a controla totdeauna furajele și hrana animalelor* și de a distruge și îndepărta buruienile vătămătoare, strecurate printre acestea, sau de a împiedeca animalele de a merge pe locurile unde le-ar putea găsi și consuma.

Oxalic (acid), *Sare de măcriș.* Iritant, corosiv. Accidentele toxice au loc, de cele mai multe ori, fie din nebăgare de seamă, fie din confuzie cu sulfatul de sodiu sau de magneziu.

S : Gastro-enterită violentă, cu vărsături cafenii sau negricioase, cu nefrită hemoragică, cu paralizia centrelor nervoase, cardiace și respiratorii ; ameţeli sau chiar delir, dispnee, hipotermie, slăbirea contracțiunilor cardiace, moarte prin paralizia inimei.

Tr : Spălătură stomacală cu apă de var ; sau dacă aceasta nu este posibilă, se vor da băuturi din abundență (ceaiuri) cu apă de var ; magnezie hidratată sau calcinată ori antidot multiplu cu hidrat feric ; cretă, lapte cu saccarat de calciu, băuturi emoliente, apă mucilaginoasă, apă cu albuș de ou, sau alte antidote care, insolubilizând otrava sub formă de oxalat de calciu, permit ca să fie apoi evacuată prin purgative uleioase (oleu de ricin) ; stimulente, cardio-tonice. Se va evita administrarea de bicarbonat de sodiu, de carbonat de sodiu, de potasiu sau de amoniac. Saci calzi pe mijloc, fricțiuni. Dietă absolută, apoi regim lactat sau barbotaje mucilaginoase, hrană ușoară.

Oxid de carbon. Vezi la *Carbonic (acid) ;* vezi la *Gaz de iluminat.*

Păducher. Vezi *Stafizegru.*

Pâine mucegăită. Vezi la *Mucegaiuri.*

Păpușoi. Vezi *Porumb.*

Parabotulism. Intoxicare ce se poate ivi la animálele care au consumat alimente alterate, conținând ptomaine — otrăvurile unor bacterii anaerobii, asemănătoare acelora ce provoacă botulismul (vezi și la acest cuvânt). Se observă mai ales în anii de secetă, la animalele ce trăesc în regiuni sărace în acid fosforic și care ar putea mânca oasele cadavrelor aruncate pe câmpii sau ar linge numai aceste oase, invadate de bacterii otrăvitoare. Pentru unii autori (Scheben) intoxicarea s'ar datora unei avitaminoze, cu simptome asemănătoare unei osteomalacii acute. Alți autori (Theiler, Getas) socotesc că această boală ar fi cauzată de toxinele produse de o ciupercă (Clostridium parabotulinum equi), care trăește pe cadavrele de șobolani sau de pisici și care ar putea otrăvi furajele sau apa de băut a animalelor, a cailor mai ales.

S : Simptomele se arată la 6—24 ore după consumarea alimentelor alterate: oboseală, mers clătinat, cu picioarele dinapoi încrucișate, pierderea vederii, paralizia limbii, tremurături mușchiulare, cădere, neputința de a se mai scula de jos, dispnee, agitație, apoi anestezie generală, animalul murind cu capul îndoit pe coaste; moartea în 24—48 ore. In formele mai lente: moartea în 3—12 zile.

Tr : *Preventiv.* Nearuncarea cadavrelor pe câmpii, atențiune asupra salubrității furajelor și a apei de băut; preparate fosforate (pudră de oase și de carne, untură de pește, ergosteroluri — pentru animalele de valoare).

Tr : *Curativ.* Injecțiuni cu gluconat de calciu în sol. 10%, cu urotropină, cu antivirus streptococic; stimulente, injecții cu stricnină.

Paraldehidă. Efecte, simptome și tratament ca la *Cloral hidrat* (vezi la acesta).

Părul ciutei. Vezi *Nerprun.*

Părul porcului. Vezi *Coada calului.*

Scanned with OKEN Scanner

Păștiță. Vezi *Floarea paștelui.*

Pațachină. Vezi *Nerprun.*

Pătrunjelul broaștelor. Vezi *Mărărașul* (Cucuțica).

Perclorură de fer. Astringentă, stiptică, determină coagularea profundă, iritarea și apoi necrozarea mucoasei gastrice.

Tr : Golirea stomacului; apă cu albuș de ou, apă mucilaginoasă, apă amoniacală 1/250, magnezie hidratată, stimulente.

Persic. Vezi la *Cianuri, cianhidric* (acid).

Petrol, Gaz. Iritant, caustic; întrebuințat de multe ori ca paraziticid extern și — în mod cu totul empiric — ca medicament intern. Dacă nu avem alt paraziticid la îndemână, petrolul nu se va aplica pe piele decât întreit, uneori chiar încincit, cu ulei-untdelemn; iar pentru a preveni intoxicarea posibilă, tratamentul va fi urmat totdeauna de o spălătură bună cu apă și săpun de sodă. Dacă a fost luat intern: golirea stomacului, oleu de ricin, apă săpunată, stimulente.

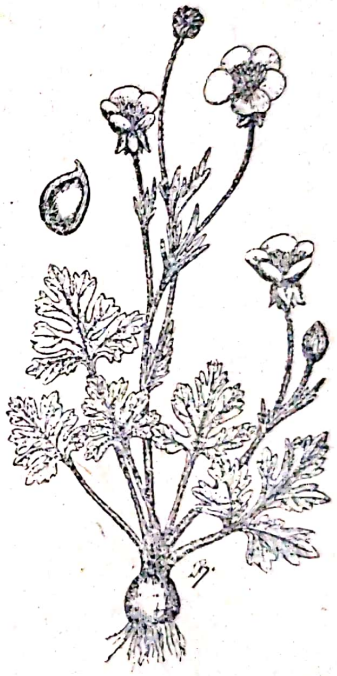

Fig. 80. — Piciorul cocoșului, Boglari *(Ranunculus bulbosus)*.

Physostigmină. Vezi *Eserină.*

Piatră acră. Vezi *Alumen.*

Piatra iadului. Vezi *Nitrat de argint.*

Piciorul cocoșului, *Boglari,* Floarea broștească, Floarea de leac, Buruiană de friguri. (*Ranunculus sceleratus, R. bulbosus, R. repens* și *R. acris ;* fam. Ranunculaceelor). Otrăvitor, mai ales în perioada formării florilor și imediat după aceasta. Rumegătoarele sunt mai sensibile la această otravă.

S : Grețuri, râgâieli, colici, constipație, urmată de diaree abundentă fetidă, apoi cu sânge, negricioasă; după câteva

zile, apar semne de respirație dispneică, de urinare cu sânge, pierderea vederii, tremurături, convulsiuni, moarte.

Tr : Purgative saline, diuretice, tanin mai ales în faza diareică, cărbune animal sau cărbune de tei pisat, ceaiuri, stimulente (cafea, cafeină, alcool, fricțiuni).

Picrotoxină. Substanță chimică de compoziție inconstantă, formată din 34% picrotoxină și 66% picrotoxinină, ce se extrage din fructele — drupele Măsladului (*Anamirta Cocculus ;* fam. Menispermaceelor). Se prezintă sub formă de prisme incolore, neutre, inalterabile la aer, de un gust foarte amar. Picrotoxina s'a întrebuințat câtva timp în tratamentul epilepsiei, choreei, iar uneori ca paraziticid ; totuși întrebuințarea ei, abandonată de medicii umani și veterinari, este încă folosită azi de empirici, cu toate riscurile acțiunii sale toxice, bulbară, medulară, cu efecte convulsivante.

Fig. 81. — Măslad (*Anamirta Cocculus*).

S : Picrotoxina dată peste dozele de 10 centigr. la erbivore și de 1 centigram la carnivore, (sau semințele de Măslad pisate date peste 50 de centigr. la erbivore și de 2 centigr. la carnivore), dă loc la otrăviri grave caracterizate prin : neliniște mare, transpirație abundentă, amețeli, convulsiuni violente ; apoi micșorarea funcțiunilor cardiace și respiratorii, paralizie, comă.

Peștii sunt și ei foarte sensibili față de această otravă, întrebuințată de braconieri, sub formă de semințe pisate și amestecate cu miez de pâine, care amețesc sau ucid peștii. *Carnea peștilor vânați cu Măslad poate fi toxică și pentru om.*

Tr : Spălătură stomacală, înainte de absorbția otrăvii, (acolo unde e posibil) ; antidot multiplu cu hidrat feric ; ceaiuri multe de nalbă sau de mușețel cu cloral hidrat sau cu bromură, ori clisme cu cloral ; fricțiuni sinapizate pe ceafă și pe regiunea lombară ; injecții cu oleu camforat.

Scanned with OKEN Scanner

Urmărirea și pedepsirea severă a pescarilor clandestini, cari întrebuințează Măsladul în vânarea peștelui, expunând astfel și sănătatea sau vieața celor nevoiți a consuma astfel de pește-toxic.

Pilocarpină. Alcaloidul extras din foile de *Jaborandi* (*Pilocarpus penatifolius*; Rutaceu exotic). Foarte mult întrebuințată în medicina veterinară, în colicile calului, în imobilitate, ca descongestionant în furbură, în pleurezii, în edeme, ca desintoxicant al organismului prin sudația abundentă ce provoacă, etc.

S: Dacă se administrează peste dozele terapeutice, poate da loc la: pierderea vederii, transpirație și salivație superabundente, grețuri, diaree, dispnee, însoțită de raluri tracheale, slăbirea inimei, ameteli, convulsiuni, paralizie generală.

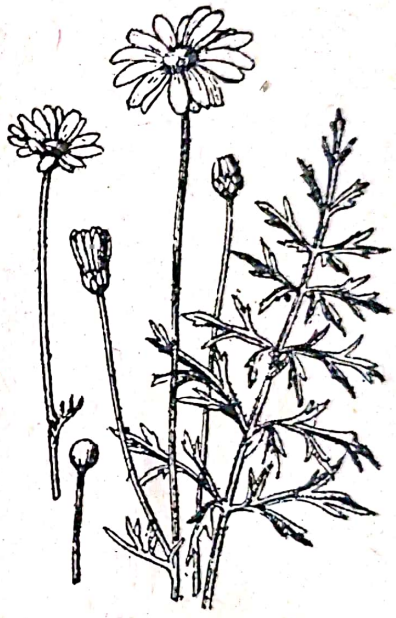

Fig. 82. — Piretru, Bâz (*Pyrethrum cinerarifolium*).

Tr: Injecții cu atropină erbivorelor, iar carnivorelor tinctură de belladonă V-XX picături în apă îndulcită, care calmează peristaltismul intestinal, oprind secrețiunile și excitând centrul respirator; cărbune animal; se va susține inima prin injecții cu oleu camforat.

Pioctanin. Vezi la *Anilină*.

Piperu-bălții. Vezi *Dintele dracului*.

Piramidon. Semne și tratamente asemănătoare acelora descrise la *Acetanilidă*. (Vezi la aceasta).

Piretru, Bâz, Floarea Raiului. (*Pyrethrum* sau *Chrysantemum cinerarifolium*; fam. Compoziteelor). Intrebuințat ca insecticid la animale, ca și în unele boli parazitare ale pomilor, el poate fi lins de animale sau mâncat odată cu frunzele arborilor tratați.

Scanned with OKEN Scanner

S: Iritația gurei și a mucoasei gastro-intestinale, salivație, grețuri, vomitări, diaree fetidă, uneori cu sânge, tremurături, convulsiuni epileptiforme, paralizie.

Tr: Golirea stomacului printr'un vomitiv (porci, carnivore) sau printr'un purgativ salin; apă cloroformată, opiacee, clismă cu cloral; oleu camforat, fricțiuni.

Pirul, Chirul, Răgalia. (*Agropyrum* sau *Triticum repens*; fam. Gramineelor). Consumat în mare cantitate, poate provoca: turburări gastro-intestinale, colici și în special leziuni renale, de care animalul se poate resimți și după vindecare.

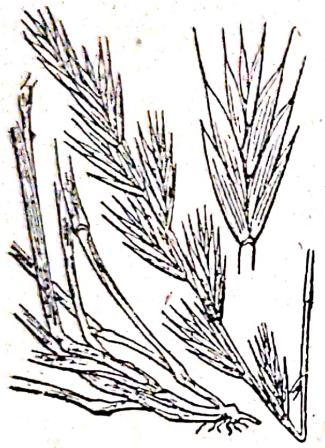

Fig. 83. — Pir, Chir (*Agropyrum repens*).

Tr: purgativ salin, magnezie hidratată, cărbune, apă mucilaginoasă; medicațiune simptomatică.

Plante terebentinate. Vezi *Terebentinate (plante)*.

Pleavă, de grâu, de orz, ovăz, secară, orez, pe care o citățm, nu pentrucă ar putea da loc la otrăviri, ci pentru a atrage atențiunea că dacă este dată în cantități zilnice ce depășesc 2 kg de cap de animal, poate provoca: indigestii, mai ales la rumegătoare, ce pot merge până la colici destul de violente la cal.

Tr: Sulfat de sodiu, injecții cu pilocarpină sau cu arecolină, clisme sărate; în caz de dureri mari, opiacee, clisme cu cloral, fricțiuni sinapizate.

Plumb. (*Saturnism*). Otrăviri la animalele tratate cu săruri de plumb și mai ales la acele nevoite să pască pe câmpurile din vecinătatea minelor de plumb sau a fabricilor de țevi, de acumulatori, unde se întrebuințează plumb; la câinii și pisicile de pe lângă tipografii; uneori la vitele din grajdurile, unde apa este adusă prin țevi de plumb. Se citează cazul unui grajd întreg cu vaci, intoxicate cu apa adusă prin țevi de plumb.

Scanned with OKEN Scanner

Diagnosticul saturnismului se poate face prin examenul microscopic al globulelor roșii, în care se descopere totdeauna niște granulații bazofile tipice.

S : Inapetență, constipație îndărătnică, colici surde sau violente, vărsături (la porci și carnivore), meteorism, durere la apăsarea abdominală, puls și respirație accelerate; dilatație pupilară; scrâșnetul dinților; încetarea secreției laptelui; contracțiuni epileptiforme, paralizie, colapsus.

In forma cronică *(saturnism cronic)*, simptomele evoluează mai încet, cu alternanțe de bine; cu temperatura internă sub normala, răcirea extremităților; cu dispnee și cornaj la cal; micșorarea secreției laptelui; amauroză, albiminurie, apoi paralizie.

Tr : Purgative saline; apă acidulată cu acid sulfuric 1/1000, lapte, apă cu albuș de ou, sulf cu miere în părți egale, cataplasme calde pe abdomen; calmante, injecție cu morfină, clisme cu cloral hidrat. In saturnismul cronic: îndepărtarea animalelor de pe locurile otrăvitoare; purgative saline; iodură de potasiu sau floare de sulf cu miere; băi cu sulfură de potasiu; se vor înlesni funcțiunile pielei prin injecții cu pilocarpină, în mici cantități deodată; se va combate anemia prin iodură de fer.

Podofil, *Podofilină.* Rezină extrasă din rizomul de *Podophyllum peltatum* (fam. Berberidaceelor). Intrebuințat ca purgativ drastic, poate provoca accidente toxice, dozele nefiind totdeauna riguros corespunzătoare.

S : Vomitări, diaree abundentă și dureroasă, gastroenterită hemoragică, nefrită, paraplegie.

Tr : Opiacee, tanin, cărbune animal, sau de tei pisat, apă de var sau cu clorură de calciu, apă albuminoasă; oleu camforat, cafea, alcool, fricțiuni sinapizate.

Pojarniță. Vezi *Sunătoare.*

Popaz. *(Sabadilla* sau *Veratrum officinalis).* Vezi la *Veratru, Veratrină.*

Scanned with OKEN Scanner

Porumb, Păpușoi. (*Zea Mays*; fam. Gramineelor). In afară de intoxicările prin porumbul vechi, alterat sau mucigăit, animalele se pot intoxica și dacă consumă, timp mai îndelungat, porumbul verde (în special vârfurile florilor mascule, dar care, odată uscate, nu mai sunt toxice). Dar chiar și porumbul vechiu, bun și nealterat, dacă se dă vreme îndelungată singur, neamestecat și cu alte furaje, poate da loc după oarecare timp la fenomene toxice.

S : Fenomenele toxice apar după o alimentație de câteva săptămâni, înfățișând caracterele turburărilor lente, ale avitaminozelor A și P, ale colicilor digestive sau nefretice, ale congestiei renale, turburări însoțite uneori și de simptome nervoase (encefalo-mielită sau numai tremurături mușchiulare), iar uneori chiar de mamită acută sau de litiază renală.

Tr : Preventiv. Se va evita hrănirea îndelungată numai cu porumb simplu, neamestecat și cu alte furaje, grăunțe sau nutrețuri. De altfel, acest sfat se dă și pentru alte alimente și îndemnăm pe crescători să țină seama de constatarea practică: *Substanțele albuminoase din hrană să nu provină numai dintr'un singur fel de nutreț, ci din mai multe.*

Tr : curativ: Magnezie hidratată, cărbune animal sau cărbune de tei pisat, diuretice, bicarbonat de sodiu, ceaiuri de nalbă, de mușețel, în mare cantitate; saci calzi și bușonări pe regiunea lombară. La nevoie, vitaminoterapie.

Porumbul cucului. Vezi *Rodul pământului.*

Prunul. Vezi la *Cianuri, cianhidric* (acid).

Potasă. Vezi la *Alcali, Baze*, caustice.

Prusic (acid). Vezi *Cianuri, Cianhidric (acid).*

Pucioasă. Vezi la *Floare de sulf* — de pucioasă.

Rabarbură. Vezi *Revent.*

Raci. Când sunt alterați (vânduți morți), pot da loc la omnivore, ca și la om, la: urticarie, indigestie, simptome gastro-intestinale de natură toxi-infecțioasă, uneori tifică. Vezi la *Otrăvuri animale.*

Scanned with OKEN Scanner

Răculeț, Rădăcina șearpelui, Cârligat. (*Polygonum Bistorta ;* fam. Poilgonaceelor). Semne și tratamente asemănătoare celor arătate la *Ghindă.* (Vezi la aceasta).

Răgălie. Vezi *Pir.*

Rămășițe industriale. Vezi *Rezidiuri industriale.*

Râmele. In timpul împreunatului, în lunile Mai-Iulie, râmele conțin o otravă primejdioasă pentru păsări și mai ales pentru pui, mai cu seamă dacă sunt consumate în oareeare cantitate.

S : Scurgere de zeamă apoasă din cioc, diaree, dispnee, tremurături, convulsiuni.

Tr : Se vor împiedeca păsările de a mânca râmele din lunile Mai și Iunie. Magnezie hidratată, cărbune de tei pisat; la nevoie, opiacee; ceaiuri de izmă, de mușețel, de nalbă și apă cât de multă.

Fig. 84. — Răculeț, Rădăcina șarpelui (*Polygonum Bistorta*).

Rândunică. Vezi *Iarba fiarelor.*

Rapiță. Vezi la *Turte* de rapiță.

« **Răsfug** », Strugurul lupului. Vezi « *Dălac* ».

Remf. Vezi *Clematită.*

Resorcină, Metadioxibenzenul. **S :** Simptome asemănătoare intoxicărilor prin acid fenic: iritația tubului digestiv, gastro-enterită; diaree, hipotermie, semne nervoase, oligurie sau urinare de culoare cafenie.

Tr : Golirea stomacului, prin spălături cu o soluție de sodă 1/500; apă cu albuș de ou; stimulente; inhalații cu nitrit de amil; injecții subcutane cu atropină sulfurică.

Revent, Rabarbură. Rizomul plantei exotice *Rheum officinale* sau *Radix Rhei ;* fam. Poligonaceelor. **S :** Dat peste

măsură, ca tonic sau ca purgativ, poate provoca gastro-enterită, colici foarte dureroase, diaree negricioasă, chiar laptele putând căpăta proprietăți purgative; dispnee, apoi turburări nervoase. Reamintim că aceleași proprietăți le au și frunzele reventului comun *(Rheum palmatum)*, care crește

Fig. 85. — Revent, Rabarbură *(Rheum officinale)*.

prin grădini și care poate da loc la intoxicări (prin oxalații ce conțin); se citează intoxicări la capre (Naudin).

Tr: Apă de orez, ceai de orz, *tanin*, clorură de calciu, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat; opiacee; oleu camforat, cafea, cafeină, fricțiuni revulsive.

Rezidiuri industriale. Rămășițele sau resturile care rezultă dela fabricile, ce enumerăm mai jos, se bucură de o apreciată valoare alimentară, care își găsește înțelesul mai ales în

vremurile de lipsuri, de secetă. Insă, dacă sunt date fără băgare de seamă, adică atunci când sunt alterate, fermentate, râncede; sau dacă conțin încă produse sau resturi toxice de fabricație; sau dacă sunt date fără măsură sau socoteală, adică în cantități prea mari și neamestecate și cu alte furaje; — atunci ele pot da loc uneori la adevărate boli toxice, după cum arătăm la fiecare din aceste alimente, la litera respectivă.

Borhoturile proaspete sau uscate: de cartofi, de porumb, orz, grâu, secară — dela *fabricile de spirt*, distilerii; de orz — dela *fabricile de bere ;* de cartofi, de porumb — dela *fabricile de amidon*, de scrobeală; de gluten de porumb (coajă de porumb) — dela *fabricile de glucoză ;* de sfeclă — dela *fabricile de zahăr.*

Făinurile, Irimicul, Tărâțele — dela *Mori.*

Făina de carne și de oase — dela *Serviciile de ecarisaj* (în București dela Soc. I.M.V.A.), dela fabricile ce prelucrează oasele.

Malț și colții sau germenii de malț — dela *fabricile de bere.*

Melasa — dela *fabricile de zahăr.*

Tăițeii de sfeclă, proapeți sau uscați — dela *fabricile de zahăr.*

Turtele de gluten, de porumb și de produse similare — dela *fabricile de glucoză ;* turtele oleaginoase, ca și sfărămăturile sau tărâțele acestora — dela *fabricile de uleiuri vegetale*, etc. (Vezi la capitolele-literele respective).

Ricin, Rițin, Căpușă (*Ricinus communis ;* fam. Euforbiaceelor). Boabele de ricin conțin mai ales în scoarța lor învelitoare, un principiu fito-toxic: *ricina*, care poate fi uneori mai otrăvitoare chiar decât stricnina și decât acidul cianhidric. Animalele se pot otrăvi mâncând boabele amestecate printre alte nutrețuri sau turtele falșificate cu ricin; ori dacă se dă ricinul ca purgativ, peste doza terapeutică.

S : Sete mare, febră, iritație gastro-intestinală, diaree seroasă și fetidă, însoțită de colici violente, apoi diaree cu

sânge, iar uneori chiar urinare cu sânge; adinamie, micșorarea sau dispariția secreției laptelui, avort posibil; simptome nervoase, somnolență, paraplegie. Leziunile ce se pot constata la autopsie sunt: gastro-enterită hemoragică, ulcerația stomacului și intestinelor, hepatită și nefrită hemoragică.

Fig. 86. — Ricin *(Ricinus communis)*.

Tr: Profilaxie. De câte ori animalele arată fenomene toxice după consumarea turtelor oleaginoase, care în mod obișnuit sunt nevătămătoare, trebue să ne gândim la posibilitatea falșificărilor acestora prin turte de ricin, suprimând de îndată hrana cu turte suspecte. Curativ: opiacee, clorură de calciu, *tanin*, cărbune, cataplasme calde sau laudanizate pe abdomen, fricțiuni sinapizate; diuretice ușoare (ceaiuri de coji de cireși, de mătase de porub, fără medicamente, rinichiul fiind lezat); emoliente, apă mucilaginoasă; medicațiune simptomatică.

Ridichiile cultivate și mai ales cele sălbatice (Crucifere) pot da loc la intoxicări asemănătoare acelora provocate de *Mușt*ar. (Pentru semne și tratament vezi la acesta).

Rișcă. Vezi *Hrișcă.*

Rivanol. Vezi la *Anilină.*

Rodul pământului, Porumbul cucului, Aron, Hribă. (*Arum maculutum;* fam. Araceelor). In special frunzele sunt veninoase și tocmai ele sunt acele ce tentează mai mult an malele, prin aspectul lor de prospețime și de verde frumos.

S : Gastro-enterită, diaree negricioasă, fetidă, colici, tremurături muşchiulare, moleşirea animalului, uneori semne nervoase.

Tr : Preventiv. Impiedecarea animalelor de a consuma planta vătămătoare. Curativ : medicaţiune simptomatică (vezi Tratament general, partea I-a).

Rododendron, Cocăzar, Bujor de munte. Vezi *Cocăzar.*

« Rugină ». Petele ruginii, cafenii sau negricioase ce se formează pe spicul sau pe paiele cerealelor, sunt datorite unei ciuperci microscopice *(Puccinia graminis)*, ale cărei spori (aecidiosporii) se desvoltă însă, pe o altă plantă şi anume pe *dracilă (Berberis vulgaris)*.

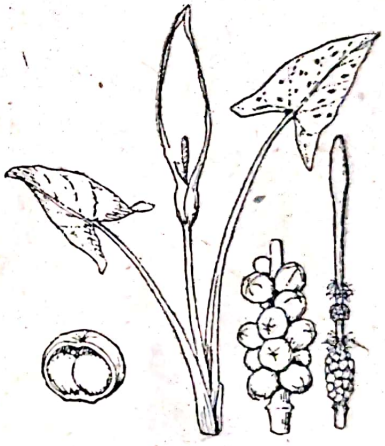

Fig 87. — Rodul pământului *(Arum maculatum)*.

S : Paiele ruginite pot provoca animalelor: salivaţie, colici dureroase, însoţite de scrâşnetul dinţilor, de sudori şi de nevoia continuă de a urina; uneori icter, avort; tremurături muşchiulare, amauroză, răcirea extremităţilor, paraplegie, moarte.

Tr : Preventiv. Arderea miriştilor cu grâne atacate de rugină; distrugerea dracilei dimprejur; interzicerea hrănirei cu paie ruginite; iar dacă suntem nevoiţi de a le da, distr.buirea lor se va face numai după ce au fost bătute, scuturate şi stropite cu apă sărată sau amestecate cu melasă.

Tr : Curativ. Se va împiedeca animalul de a se trânti cu putere, spre a i se evita o eventuală ruptură a stomacului sau intestinelor; injecţie cu pilocarpină, în doze fracţionate; dacă colica este prea violentă, se vor face injecţii intravenoase cu tinctură de opiu sau cu 20 cc dintr'o soluţie 100% de sulfat de magneziu, sau se va da pe gură 40—60 gr tinctură de opiu în ½ litru ceai de muşeţel, sau se va face o clismă cu 40—60 gr de cloral hidrat; purgative saline, magnezie

hidratată, acid tanic sau tanin, cărbune animal, apă mucilaginoasă; fricțiuni sinapizate pe abdomen și pe regiunea rinichilor, acoperind apoi animalul cu pături călduroase.

Ruscuță. Vezi *Cocoșeii de câmp.*

Sabină. Vezi *Ienupăr.*

Sabur. Vezi *Aloes.*

Salbă moale, Verigar. Vezi *Nerprun.*

Sălbăție, Zizanie, Imbătătoare, Obsigă. (*Lolium temulentum*; fam. Gramineelor). Proprietățile acestei plante toxice și mai ales ale grăunțelor ei, sunt cunoscute încă din antichitate, dar numai în ultimul timp s'a descoperit alcaloidul care-i comunică proprietățile otrăvitoare: *temulina*, toxic cu acțiune asupra sistemului nervos (creerul mare). Unii autori cred că acest toxic cu bază piridică s'ar forma în plantă numai sub acțiunea unei ciuperci parazite din genul Endoconidium (Guérin, Dechambre, Henry), — ceea ce ar explica frecvența neregulată a cazurilor de otrăvire. Așa, în Franța, nu s'au mai înregistrat de câțiva ani cazuri de otrăvire cu sălbăție. La noi în țară însă, în ultimii ani, s'au observat numeroase cazuri, în massă, atât la animale (la cal mai ales), cât și la oameni, mai cu seamă în Vestul Moldovei, în urma consumării de făină, în care s'a putut măcina și grăunțe de sălbăție (Prof. Tr. Săvulescu, Căpitan vet. dr. V. Petrușov). Grăunțele de sălbăție sunt întrebuințate uneori în scop fraudulos, de către unii geambași, pentru a domoli caii nărăvași.

Fig. 88. — Sălbăție, Zizanie (*Lolium temulentum*).

S: Dilatația pupilei, mers clătinat, animalul pare beat, tremurături, mișcări undulatoare dinainte înapoi, respirație

greoaie, căderea anima'ului, puls lent, înțepenirea, apoi răcirea extremităților, moarte în 24—48 ore.

Tr : Preventiv. Recunoașterea și suprimarea cauzei; interzicerea distribuirii grăunțelor sau făinei, ce au putut fi invadate de grăunțe de sălbăție. Curativ: Purgative saline, injecție cu pilocarpină sau arecolină, stimularea inimei (cafea alcool-vin negru fiert, cafeină); iodură de potasiu; fricțiuni sinapizate pe picioare, cârpe sau saci cu apă rece pe ceafă; în cazurile extreme, adrenalină, stricnină.

Salbie. Vezi *Jaleș.*

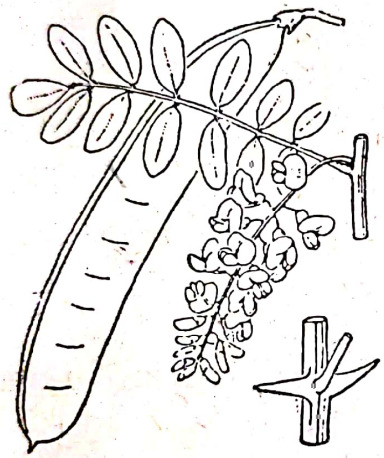

Fig. 89. — Salcâmul obișnuit *(Robinia Pseudo-Acacia).*

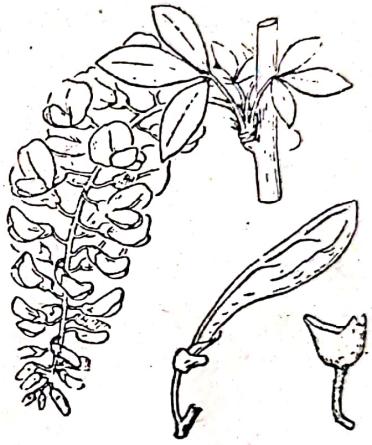

Fig. 90. — Salcâmul galben *(Cytisus laburnum).*

Salcâmul. Se cunosc 2 feluri de salcâmi vătămători: Salcâmul obișnuit *(Robinia Pseudo-Acacia)*, al cărui principiu toxic: *robina* (otravă a sistemului nervos) se găsește mai ales în scoarța arborelui și Salcâmul galben (*Cytisus laburnum)*, al cărui principiu toxic: *cytisina* se găsește în toate părțile arborelui.

S : Accidentele toxice se produc mai ales la cal, după ce a ros coaja de salcâm, evidențiându-se: printr'o *fază de excitație* (respirație accelerată, uneori cornaj, pupilele dilatate, hipotermie); o *fază convulsivă* (cu puls repede, puternic, dar neregulat); o *fază de coma*, precedată de mișcări

dezordonate, pareză, înțepenire, cădere, coma. La bovidee, semnele de intoxicare se arată numai prin moleșirea mușchilor și prin mișcări dezordonate.

Tr : Tanin, clisme cu cloral hidrat, tratament simptomatic.

Salcie. Efecte și tratament ca la *Terebentinate* (plante). Vezi la acestea.

Salicilat de sodiu ; *Salicilat de bismut* și *acid Salicilic*. **S :** Oboseala stomacului, turburări ale funcțiunii digestive, ușoare amețeli. Dacă doza terapeutică este cu mult depășită și se repetă : transpirații, congestia organelor genito-urinare, poliurie, dispnee, avort, excitație, delir ; apoi, hipotermie, încetinirea considerabilă a pulsului, turburarea vederii, mers împleticit, amețeli.

Tr : Se va întrebuința cu prudență, mai ales în cazurile de boală cu localizări cardio-renale, în timpul sarcinei sau al alăptării, ca și la animalele mai bătrâne. Magnezie hydratată, apă albuminoasă, cărbune ; opiacee ; stimulente în faza depresivă.

Salpetru, Nitrat sau azotat de potasiu sau de sodă. Poate fi confundat cu sulfatul de sodiu sau cu sarea de bucate, putând fi dat astfel la doze considerabile ; sau, animalele se mai pot otrăvi lingând zidurile umede, acoperite de salpetru.

S : Gastro-enterită, vomitări, spume la gură sau bale, diaree și chiar hemoragie intestinală, balonarea abdomenului ; nefrită ; poliurie ; neliniște, palpitații, moleșeală, turburări nervoase ; uneori moarte apoplectică. In injecțiuni intravenoase : moarte prin oprirea fulgerătoare a inimei.

Tr : Emoliente, apă mucilaginoasă, untdelemn, apă de săpun, ceai de orz ; narcotice, opiu, tinctură de aconit. Dacă inima slăbește : stimulente, cafea, cafeină, oleu camforat, fricțiuni cu alcool sinapizat, injecție hipodermică cu atropină sulfurică.

Salvie. Vezi *Jaleș*.

Scanned with OKEN Scanner

Sângele voinicului, *(Lathyrus tuberosus)*. Vezi la *Măzărichii.*

Santonină, principiul activ al capitulelor florale și al semințelor de *Artemisia maritima* (Compositee). *Semen contra :* semințele sau capitulele simple ori transformate în pulbere ale acestei plante sau ale *Artemisiei contra,* — mai puțin toxice decât santonina.

S : Intoxicările sunt caracterizate prin: crampe epileptiforme, hipotermie, grețuri sau vomitări, diaree, turburări ale vederii (amauroză) și ale auzului, turburări nervoase, animalul nu poate să mai latre (afazie); animalele tinere și în special sugarii, sunt de 50—100 ori mai sensibile la santonină decât acele adulte.

Fig. 91. — Săpunariță, Ciuin *(Saponaria officinalis).*

Tr : Purgative: ulei de ricin, care în acest caz previne absorbția santoninei la nivelul mucoasei gastrice; apă albuminoasă; stimulente: cafea, eter, alcool, cafeină, ceai; fricțiuni sinapizate-camforate pe ceafă și pe regiunea lombară; inhalații cu cloroform.

Săpunariță, Săpunel, Odogaci, Ciuin, Floarea Călugărului. (*Saponaria officinalis* și *S. bellidifolia ;* fam. Cariofilaceelor). In mică cantitate, constituie un bun nutreț pentru vite, cărora le deschide pofta de mâncare și le mărește coeficientul de asimilare al celorlalte alimente. Dată însă, fără băgare de seamă sau lăsând animalele să o pască cum vor, poate provoca fenomene de intoxicare, uneori chiar mortale, prin saponinele și toxialbuminele ce conține, care sunt

otrăvuri celulare, hematice, rezistente la căldură, adică sunt toxice, chiar dacă planta a fost fiartă. Apa în care a fiert rădăcina de săpunariță (ciuinul), aruncată peste nutrețuri, poate prilejui și ea otrăviri.

S: Salivație, turburări gastro-intestinale, nădușeli, poliurie, pareză, hematurie.

Tr: Prevenire. Vomitive, laxative, magnezie hidratată sau calcinată, *tanin*, cafea, alcool, ceaiuri, fricțiuni sinapizate.

Sarea de bucate. Clorura de sodiu. Intrebuințată sub formă de bulgări la vite, sau drept condiment, ori ca medicament, poate da loc la otrăviri, dacă se trece peste următoarele cantități: 1 kg la cal; 2—5 kg la bovine; 500 gr la ovine; 250 gr la porcine; 10—100 gr la carnivore; 5—20 gr la pasări.

S: Sete mare, părul sbârlit, răcirea extremităților, congestia mucoaselor bucală și rectală, vomitări (la carnivore și porcine), colici, diaree cu sânge, urinare cu sânge, paralizie, convulsiuni epileptiforme, moarte în 8—48 ore. Apa de mare, băută cu sete (50 litri la bovine), ca și aceea de saramură, sau alimentele prea saramurate, pot produce aceleași fenomene toxice.

Uneori, accidentele toxice se pot întâmpla cu sarea denaturată (cu naftalină, gudron, gaz, var) sau cu «sarea» ce poate servi la îngrășăminte chimice, dată din greșală sau din neștiință, în locul sării naturale, de bucate.

Tr: Untdelemn, apă mucilaginoasă, bicarbonat de sodiu, ceaiuri de mătase de porumb, de nalbă, de mușețel, din abundență; opium; narcotice, în caz de mare excitație (bromură, injecție cu morfină, clismă cu cloral); iar în caz de adinamie, cafea, cafeină, eter, oleu camforat, stricnină.

Sarea de măcriș. Vezi *Oxalic* (acid).

Sarazin. Vezi *Hrișcă*.

Saturnism. Vezi la *Plumb*.

Scanned with OKEN Scanner

Scilla maritima, Ceapa de mare. Dă loc uneori la intoxicări, mai ales de când se întrebuinţează ca raticid, momelile putând fi găsite şi mâncate de animale.

S : Vomitări (la carnivore şi porcine), salivaţie, gastroenterită, diaree negricioasă abundentă, respiraţie accelerată, poliurie, hematurie, durere la apăsarea mijlocului, slăbirea inimei, tremurături, paralizie.

Tr : Atenţiune la raticidele cu scilla. Vomitive, laxative, *tanin*, alcool, cafea, ceaiuri, fricţiuni sinapizate, saci calzi pe mijloc; injecţii cu aconitină sau cu atropină.

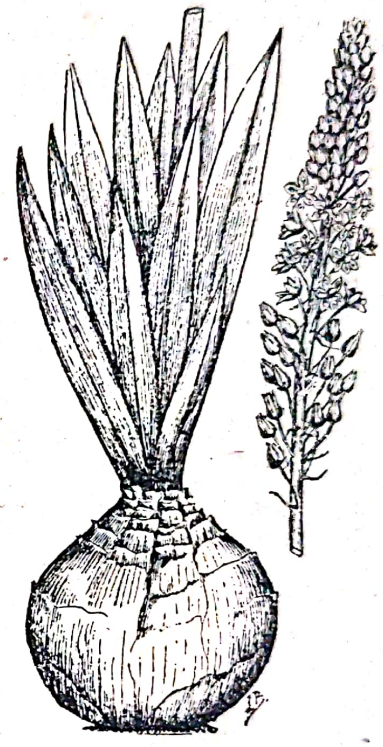

Fig. 92. — Ceapa de mare *(Scilla maritima)*.

Scoicile. Vezi la *Otrăvuri animale*.

Scrântitoare. Vezi *Ciumărea*.

Secara cornută sau *Cornul de secară :* Sclerotul (miceliul) în stare de repaus al ciupercei parazite *Claviceps purpurea*. Efecte şi tratament: Vezi la *Ergotină, ergotism*.

Selenium. Metal, ale cărui săruri pot fi absorbite din pământ şi se pot găsi în unele plante (*Astragalus pectinatus ;* «Piatră-linte»), care pot fi toxice pentru animale; ca şi atunci când se dă ca otravă pentru şobolani, în boabe de grâu mai ales, care pot fi consumate întâmplător şi de animale. Intoxicări constatate în Suedia (Gripsholm), în America de Nord şi în Canada (Fairbanks, Davidson); nedescoperite încă la noi în ţară, dar posibile în viitor.

S : In intoxicările prin consumare mai îndelungată de plante ce conţin selenium, la bovine şi ovine mai ales, se pot observa următoarele simptome: Depravarea gustului, slăbire, căderea părului şi a unghiilor, şchiopături, gangrena extremităţilor, anemie progresivă, moarte. In otrăvirile prin rati-

cide, semnele se traduc prin: orbire, colici, excitație cerebrală, moarte după paralizie.

Tr: Tratament simptomatic; cele mai bune rezultate au fost obținute prin administrarea de mari cantități de apă caldă și prin injecții cu stricnină.

Semen contra. Vezi la *Santonină.*

Sena. Vezi *Siminichie.*

Șerpi veninoși. Vezi la *Veninuri.*

Sfeclă. (*Beta vulgaris*; fam. Chenopodiaceelor). I. *Sfecla crudă* și *frunzele ei* nu provoacă, în mod obișnuit, turburări toxice animalelor; vacile nutrite însă, din abundență, cu frunze de sfeclă, (care conțin 8 gr ac. oxalic la kilogram), prezintă o diaree intensă, pe care o pot transmite prin lapte și viteilor sugari, ca și copiilor, hrăniți cu un astfel de lapte. De asemeni, oile pot prezenta fenomene digestive și locomotoare, (înțepenirea părților dinapoi, mers în călcâie), eliminarea unora din principiile toxice prin lapte (*acidul oxalic*) și micșorarea secreției laptelui.

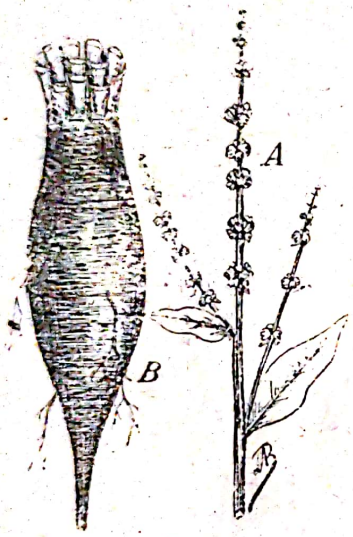

Fig. 93. — Sfeclă (*Beta vulgaris*).

Tr: Tratamentul se bazează aici pe profilaxie; fosfatul de calciu, administrat zilnic, ar preveni simptomele diareice. In cazurile grave, se vor face injecții cu gluconat de calciu sau cu clorură de calciu, în soluții de 10% și se va aplica tratamentul arătat la *oxalic (acid).*

Alteori, la porc, *sfecla crudă învechită* și mai ales *aceea fiartă*, provoacă: vomitări, gastro-enterită, turburări nervoase, de multe ori mortale. Astfel, medicii veterinari francezi Pineteau și Sausseau, comunică cazurile a 156 porci morți din 255 bolnavi, în urma hrănirii cu sfeclă fiartă; acești autori explică toxicitatea prin fermentările și prin producerea

unor otrăvuri volatile în sfecla fiartă, dată la mai multe ore după fierbere.

Tr: Profilaxie. Medicație prin injecții cu pilocarpină, revulsiuni cu muștar sau cu spirt de muștar, regim lactat, diuretice.

II. *Borhoturile sau tăițeii de sfeclă*, rezidiuri ale fabricilor de zahăr, pot da loc la fenomene de intoxicare, uneori în massă-epidemice, fie din cauză că aceste rezidiuri conțin încă un rest excesiv din substanțele chimice, prin care au fost tratate sfeclele la fabrică (acid sulfuric, potasă ș. a.), fie că se dau alterate, fermentate, putrede, învechite, rău conservate, sau fie că se dau în exces și neamestecate cu furaje uscate, această din urmă cauză constituind chiar explicația cea mai frecventă a intoxicării cunoscută sub numele de *boala borhoturilor de sfeclă*. Această boală se poate observa mai adeseori decât boala borhoturilor, obișnuită (vezi la borhoturi) și se ivește ca o *carență alimentară*, după o hrănire îndelungată cu borhoturi de sfeclă, fără adăogire de furaje sufiiciente, prezentându-se sub 3 forme:

Forma acută, cea mai frecventă, la bovine, cu semne digestive (colici, constipație, durere la apăsarea abdomenului, apoi diaree neagră abundentă), însoțite de tristețe, prostrație, febră (40°—41°), pe lângă care pot apare și turburări cerebrale (formă nervoasă, cu amețeli, excitații, învârtire împrejur, cu conjunctiva roșie infiltrată), cu moartea în 5—8 zile; uneori moarte fulgerătoare sau în câteva ore, ce se poate confunda cu aceea pricinuită de dălac.

În celelalte forme, *sub-acută* și *cronică*, boala merge mai încet, rămânând chiar mult timp neobservată, apoi apar semnele de eczeme, gastro-enterită, cu diaree abundentă, sero-sanghinolentă și fetidă, urmate de slăbire rapidă, cașexie, edeme la picioare, iar la oaie putându-se constata și icter, nefrită, cu urină închisă, uneori hemoglobinurică.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Este mai mult *profilactic ;* nu se vor da cantități prea mari de borhoturi de sfeclă, iar atunci când se dau, se va adăuga întotdeauna la acest fel de hrană și o cantitate suficientă de alimente naturale, verzi sau uscate (furaje verzi, fân, paie, coceni tocați, tărâțe și sare câte 150 gr la fiecare 100 kg de borhoturi de sfeclă). Rezidiurile uscate și păstrate astfel, dau arareori loc la fenomene toxice.

Curativ : sângerarea animalelor robuste, purgative sau laxative saline ; stimulente (ceaiuri puțin alcolizate, cafea, injecții cu cafeină, cu ser fiziologic, fricțiuni sinapizate) ; dietă, tărâțe muiate, cu lapte, apă cu bicarbonat de sodiu ; apoi tonice și feruginoase. Se vor trata eczemele și complicațiile lor.

Fig. 94. — Siminichie *(Cassia angustifolia)*.

Sfoiag. Vezi *Mucegaiuri.*

Siminichie, Senamichie, Sena. (*Cassia acutifolia, angustifolia ;* Leguminoasă exotică). Ceaiul de foi de siminichie, dacă se dă peste măsură, mai ales la erbivore, poate provoca : colici violente, sudori, amețeli, depresiune nervoasă, uneori avortul vacilor pline.

Tr : Opiacee, tanin, tanalbină, tanoform, scoarță de stejar, apă de var, apă de orez, ceai de orz, fricțiuni sinapizate ; stimulente.

Smirdar, Bujor de munte. Vezi *Cocăzar.*

Scanned with OKEN Scanner

Socul negru. (*Sambucus nigra ;* fam. Caprifoliaceelor). Bun leac popular contra răcelilor, făcând animalele, ca și omul, să năduşească, să aibe o tuse mai uşoară. Dat însă, peste măsură, provoacă, prin acidul cianhidric ce conține, fenomene toxice, caracterizate prin: sudori abundente, respirație și circulație exagerate, moleșirea membrelor posterioare, amețeli.

Fig. 95. — Socul negru *(Sambucus nigra).*

Tr : Laxative saline, cărbune animal ; injecție cu atropină sau tinctură de belladonă în apă sau în ceai de mușețel ; stimulente (cafea, ceai alcolizat, cafeină, oleu camforat) ; apoi dietă, regim tonic cu nucă vomica la erbivore, cu licoarea lui Fowler la carnivore.

Soda caustică. Vezi la *Alcali* și la *Baze ;* vezi și la *Carbonatul de sodiu* (soda de vase).

Fig. 96. — Staflzegru, Păducherul *(Delphinium Staphysagria).*

Solanee, *Solanină.* Vezi la *Atropină-belladonă ;* vezi la *Cartofi.*

Somnifen. Vezi la *Barbiturism.*

Sorgo. Vezi *Mătură.*

Șoricioaică. Vezi *Arsenic.*

Spă'ăcioasă. Vezi *Cruciuliță.*

Spânz. Vezi *Elebor.*

Spirt. Vezi Alcool.

Stafizegru, Păducher. (*Delphinium Sarphysagria ;* fam. Ranunculaceelor). Praful și decocția de semințe se întrebuințează ca paraziticid. Poate prilejui otrăviri, atât dacă este aplicat pe o rană vie, ca și pe o parte lipsită de păr (prin absorbție), cât și dacă este lins de animale, efectele fiind: salivație, vomitări, colici, diaree ; dureri dorsale, apoi paralizie, răcirea

extremităților, tremurături la mușchii fălcilor, hipotermie, slăbirea respirației, asfixie.

Tr : Vomitive (la carnivore), purgative saline, tanin, apă iodată; excitante, cafea, cafeină, alcool, fricțiuni sinapizate; respirație artificială.

Stânjinei, Irișii, (fam. Iridaceelor). Cultivați sau sălbateci, conțin în frunze, flori și mai ales în bulbi, anumite toxine cu acțiune asupra sistemului nervos și mușchiular. Efecte și tratamente asemănătoare acelora arătate la *Usturoi*. (Vezi la această plantă).

Fig. 97. — Stânjinel, Iris *(Iris florentina)*.

Stejar. (*Quercus robur, Q. sessiliflora ;* fam. Fagaceelor). In caz că intoxicarea are loc în urma consumării de frunze uscate, de scoarța copacului sau de ghindă: Vezi la *Ghindă*. In caz că otrăvirea are loc primăvara, în urma consumării de muguri de stejar: Vezi la *Terebentinate (plante)*.

Șteregoaia, Știrigoiul, Strigoiul. Vezi la *Veratrină*.

Stramonium datura, Laurul. Vezi efecte și tratament la *Atropină* și la *Măsălariță*.

Stricnină. Alcaloidul nucei vomice, Turta lupului. (*Strychnus Nux Vomica ;* fam. Loganiaceelor). Otrăvirea cu stricnină, una dintre cele mai violente, se poate produce, fie din lipsă de supraveghere (animalul mâncând momelile destinate rozătoarelor sau fiarelor sălbatece), fie din voință sau din dușmănie (cheftelele sau hapurile cu stricnină, ce se dau câinilor vagabonzi, ca măsură pentru combaterea turbării, ori din necaz, de diferiți vecini binevoitori sau neiubitori de animale), fie din nebăgare de seamă (prescriindu-se cen-

tigrame în loc de miligrame, ori prin depășirea dozelor maxime, în timpul unui tratament cu stricnină).

S : Hiperexcitabilitate reflexă, animalul intrând în tetanos (contracțiunea tuturor mușchilor striați), înțepenindu-și mușchii la cea mai mică impresiune exterioară, — contracțiunea durând câteva secunde, iar uneori chiar câteva minute. In timpul accesului, animalul stă culcat într'o atitudine de înțepeneală caracteristică, cu mușchii foarte întinși și foarte întăriți, cu respirația întreruptă, penibilă, foarte accelerată între crize, în timp ce își păstrează conștiința. Moartea este rapidă și dureroasă, prin asfixiere, în timpul unei contracțiuni tetanice, sau prin epuizare nervoasă.

In caz de expertiză medico-legală, pentru diagnosticul toxicologic, se va trimite laboratorului: intestinele, ficatul, rinichii, măduva și urina, (una din precizările toxicologice fiind făcută prin injecția cu urină suspectă la broască).

Tr : Ajutorul va fi dat cât mai curând posibil. Se va face o injecție sub piele cu o soluție concentrată de iodură de potasiu, în timp ce un ajutor face animalului o clismă cu cloral hidrat. Se va da un vomitiv (preferabil injecție cu atropină), pentru a goni toxicul din stomac; apoi se vor da antidote neutralizante ca: tanin, apă iodurată, astrigente, opium. Dacă tetanizarea a început, adică s'a făcut absorbția otrăvii, se vor da purgative; apoi bromură, injecție cu morfină, injecție intravenoasă, cu o soluție de cloral 5%, clismă cu cloral, *în doze triple*, la nevoie repetate; inhalații de cloroform, eter, nitrit de amil; barbiturice, luminal, gardenal; respirație artificială. Efectul otrăvii fiind atât de rapid, se va da preferință antidotelor administrate prin injecții. Astăzi, se socotește că antidotul cel mai indicat este luminalul, în injecții.

Stridii. Pot da loc la accidente anafilactice: urticarie; sau la fenomene infecțioase de formă tifică, atunci când

întâmplător ar putea să conțină microbi patogeni. Vezi semne și tratament la *Otrăvuri animale*.

Strugurul lupului. Vezi « *Dălac* ».

Sublimat corosiv, Biclorură de mercur. Iritant, caustic, care pătrunde repede în celulele organice, pe care le distruge, combinându-se cu albumina lor protoplasmică; otrava lucrează uneori atât de repede, încât aproape că nu se mai are timpul să se înregistreze simptomele inițiale.

S: Salivație băloasă, apoi fetidă, cu sânge; congestia, ulcerația, hemoragia gingiilor; gastro-enterită, colici foarte dureroase, diaree fetidă în mare cantitate; respirație penibilă, accelerată, însoțită de scurgere nazală și expectorații; albuminurie și apoi anurie; slăbirea inimei; turburări nervoase, paralizie; în cazurile care durează: eczemă impetiginoasă, caracterizată prin vesico-pustule acoperite decoji gălbui.

Tr: Vomitive la cărnivore (apomorfină în injecție subcutană); apă cu albuș de ou din abundență (sau și mai bine, acolo unde este posibil, spălătură stomacală cu apă albuminoasă sau cu o soluție de bicarbonat se sodiu 5%), bătându-se câte 10—15 albușuri de ou la fiecare litru de apă, avându-se grijă la carnivore, de a le provoca vomitarea la fiecare 5—10 minute; apă sulfuroasă (cu floare de pucioasă) sau apă iodurată; magnezie calcinată, bicarbonat de sodiu; lapte, făină cu apă, ceaiuri de orz; stimulente; în caz de anurie, nu dați diuretice medicamentoase, rinichiul fiind grav lezat, preferindu-se ceaiurile ușor diuretice; în caz că nu există edeme, se va putea face injecție subcutană cu ser fiziologic glucozat, repetată după 12 ore; dietă hidrică sau lactată. După salvarea animalului, se vor trata gingivitele sau ulcerațiile prin spălături, cu o soluție de clorat de potasiu 3%, iar eczemele se vor spăla cu apă și săpun de sodă sau cu o soluție fenicată 2%, pudrându-se apoi cu pudre cicatrizante absorbante, ungându-se apoi cu alifie zincată-camforată; cură internă cu iodură de potasiu.

Scanned with OKEN Scanner

Sulcină, Sulfină. (*Melilotus officinalis, albus* sau *arvensis*; fam. Leguminoaselor). In special fructele plantei sunt toxice, mai ales dacă sunt mâncate în oarecare cantitate.

S: Ameţeli, slăbirea pulsului, semne de hemoragie internă, anurie, paralizie. Calul este cel mai sensibil la intoxicarea cu sulcină.

Tr: Profilactic şi simptomatic, (vezi Tratament general, partea I-a).

Sulf. Vezi la *Floare de sulf*, floare de pucioasă.

Sulfamide. Medicamente a căror substanţă chimică derivă dintr'o moleculă fundamentală: *sulfanilamida* (para amino-benzen-sulfamida). Azi, sunt debitaţi în comerţ peste 100 de derivaţi sulfamidaţi, sub diferite denumiri, ca: Prontosil, Rubiazol, Albucid Globucid, Cibazol, Eleudron, Tibatin, Sulfathyazol, Tetracid, ş. a. Inzestrate cu o mare acţiune bactericidă şi beneficiind şi de faptul că între doza activă şi aceea toxică există o mare distanţă, ele se bucură azi, împreună cu Penicillinele, de o mare reputaţie terapeutică.

Fig. 98. — Sulcină, Sulfină (*Melilotus officinalis*).

Totuşi, cazurile de intoxicare prin sulfamide pot fi numeroase, fie că sunt accidentale, fie că nu se ţine seama de doze sau de starea patologică a diferitelor organe (în special de starea ficatului şi rinichilor). Astfel, noi am înregistrat cazuri, la câini, când cu o jumătate de tabletă (0,25 gr) de Prontosil s'a dat loc la intoxicări, urmate de moarte în 1—3 ore; în timp ce în alte cazuri, câini de aceeaşi greutate au putut suporta doze până la 10 tablete (5 gr) de Prontosil, date în o singură dată, fără a se observa accidente pronunţate.

Intoxicările cele mai frecvente au loc atunci când nu se ține seama de prescripțiile medicului veterinar, de a se evita întrebuințarea concomitentă a altor medicamente incompatibile, ca: piramidonul, antipirina, arsenicul (l coarea Fowleri), sulfatul de sodiu sau de magneziu, uneori bicarbonatul și chiar unele alimente bogate în sulf (ouă, carne).

In general, se poate observa că sulfamidele colorate, sau compușii de substituție pe funcțiunea amină, sunt acele ce dau loc mai adeseori la intoxicări, decât acele necolorate, sau compușii de substituție pe funcțiunea sulfamidică (sulfamidele albe).

S: In cazurile de intoxicare ușoară, mai mult idiosincrazică, se pot observa simptome de: indispoziție, astenie, salivație, urticarie, prurit, fotosensibilizare, vomitări, dispnee. In cazuri de intoxicare mai gravă (între 3—10 zile de tratament), pe lângă acestea mai au loc și următoarele: cefalee, turburări gastro-intestinale, diaree, icter, colorația mucoaselor externe și a pielei (sulfamidele colorate), amețeli, heglobinurie și apoi anurie, turburări nervoase, excitații, paraplegie, cianoză, agranulocitoză, colaps, moarte prin oprirea respirației și circulației.

Tr: *Profilaxie*. Se vor evita intoxicările cu sulfamide, dacă se ține seama de doze, de vârstă, de toleranța animalului bo'nav, de starea ficatului și rinichilor și mai ales de incompatibilitățile cu alte medicamente. La primele simptome de intoxicare, se va întrerupe sau suprima tratamentul cu sulfamide, cu toate că unii autori susțin că, chiar față de un tablou clinic mai însemnat, să nu se întrerupă tratamentul sulfamidat.

Tr: *Curativ*. In cazurile ușoare, incidentale: ceaiuri multe, regim alimentar, odihnă. In caz de turburări digestive: lapte îndoit cu sifon rece, belladonă sau medicamente cu acțiune învecinată. In caz de oligurie sau anurie: ceaiuri, apă, ser glucozat sub formă de clisme. Dacă apare cianoza:

Scanned with OKEN Scanner

albastru de methy'en și oxigen sub presiune. In caz de neutropenie gravă: transfuzie, cărbune intravenos, vitamină A. Contra polinevritelor: vitamină B sau stricnină. In caz de eriteme: regim alimentar, clorură de calciu, hiposulfit de sodiu. Anemiile consecutive vor fi tratate cu extract de ficat, tonice feroase, hrană bună, fără alimente obositoare (ca: grăsimi, cartilage, sosuri; urueli, borhoturi, prea multe grăunțe).

Sulfat de atropină. Vezi *Atropină.*

Sulfat de chinină. Vezi la *Chinină.*

Sulfat de cupru. Vezi *Cupru.*

Sulfat de zinc. Vezi la *Zinc.*

Sulfină. Vezi *Sulcină.*

Sulfuric (acid) sau *Vitriol.* Caustic coagulant. **S:** Pe piele, provoacă distrugerea adâncă a țesuturilor, lăsând o escară neagră, foarte dureroasă, înconjurată de o inflamație pronunțată, ce poate supura; cicatricile sunt grave și retractile. Intern: arde gura, esofagul, perforează stomacul, iar moartea este de regulă, după suferințe foarte mari.

Tr: Extern. Spălături cu apă rece și săpun, comprese cu apă de var, ori cu apă cu bicarbonat de sodiu sau cu cretă disolvată în apă. Intern: apă de var, apă cu carbonat și cu bicarbonat de sodiu, apă de săpun, magnezie; apoi băuturi emoliente (lapte, apă albuminoasă, apă muci'aginoasă); se vor calma durerile prin clisme cu cloral sau prin injecții cu morfină, pantopon, ș. a.

Sulfură de arsenic. Vezi la *Arsenic.*

Sulfură de carbon, (C. S^2). Lichid incolor, cu miros neplăcut, foarte ușor inflamabil, (mai periculos chiar decât eterul, deci trebuind să fie manipulat departe de flacăre).

Intrebuințat ca antiparazitar extern (în anumite râi) sau mai ales intern (contra larvelor de gastrofili sau contra limbricilor), poate da loc la otrăviri foarte grave, dacă se depășesc dozele terapeutice, dacă nu se dă în anumite

condiţiuni, sau dacă nu se ţine seama de starea stomacului şi a intestinelor; cele mai multe intoxicări au loc atunci când animalul este suferind în acelaşi timp şi de gastro-enterită, toxicul fiind dotat cu o mare putere de pătrundere în organism, mai ales atunci când întâlneşte astfel de leziuni, (pentru care motiv nu trebue dat intern altfel decât amestecat cu cloroform sau cu oleu de ricin).

S : Salivaţie, colici foarte dureroase, diaree negricioasă foarte abundentă, uneori hemoragică; dispnee, nădueli, poliurie, apoi oligurie sau hematurie; tremurături muşchiulare, ameţeli, aritmie respiratorie şi cardiacă; simptome de encefalomielită, convulsiuni, paralizie, coma, moarte prin asfixie.

Fig. 99. — Sunătoare, Pojarniţă *(Hypericum perforatum)*.

Tr : Vomitive (la carnivore şi porcine, înainte de absorbţie), *antidot multiplu cu hidrat feric ;* apă mucilaginoasă, lapte; purgative (oleu de ricin); tanin, ceai de orz, apă de var; opiacee, calmante (barbiturice, morfină, clisme cu cloral hidrat); fricţiuni sinapizate, pături calde; la nevoie, pentru a combate asfixia, se vor face injecţii cu eter, inhalaţii de oxigen, respiraţie artificială.

Sunătoare, Pojarniţă. (*Hypericum perforatum* şi *H. crispum ;* fam. Hipericaceelor). In mod obişnuit, animalele nu se ating de planta verde; însă o pot consuma, dacă se găseşte amestecată întâmplător printre alte furaje leguminoase. Principiul toxic: *hipericina*, este fotosensibilizatoare, întocmai ca substanţa fluorescentă din hrişcă (fagopirina). Inofensivă în obscuritate, poate produce, sub influenţa razelor solare, turburări vaso-motoare, pe părţile nepigmentate ale pielei, caracterizate prin: iritaţii sau dermite localizate pe bot, pe

buze, nări, chișițe, mamele, — însoțite de mâncărimi, iar uneori de salivație, de agitație, alucinație, atitudini neobișnuite, slăbirea vederii și auzului, moleșire, mers clătinat.

Tr : Suprimarea cauzei. Ceaiuri diuretice multe, purga-

Fig. 100. — Tăciunele acoperit al orzului. Diferite înfățișări ale spicelor bolnave (după ing. *I. Mihalescu-Sorin*).

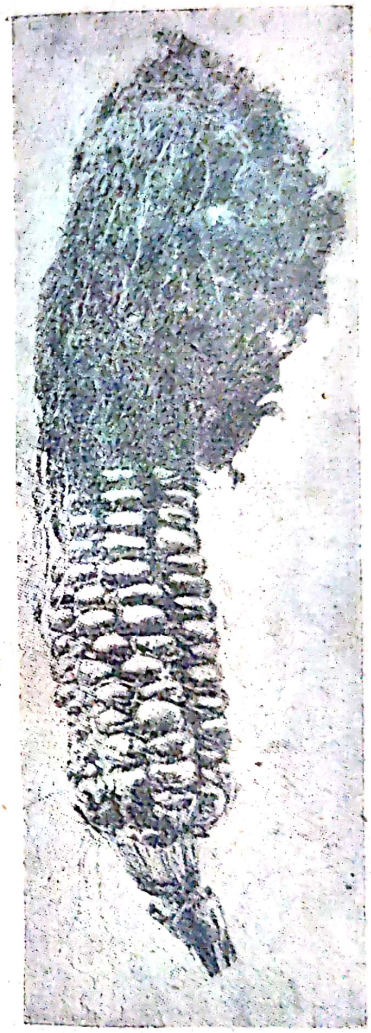

Fig. 101. — Știulete de porumb atacat de ciuperca *Ustilago Maydis* (după ing. *I. Mihalescu-Sorin*).

tive saline, apă mucilaginoasă și celelalte medicațiuni arătate la *hrișcă* (vezi și la acest cuvânt).

Tăciune, Grăunțe, furaje, tăciunate. Sub această denumire, se înțelege o boală a cerealelor, provocată de unele specii de mici ciuperci parazite din genul *Ustilago*, care transforma

într'un fel de praf negru florile de grâu, de ovăz, de orz, de porumb, (ca și pe acele ale unor graminee sălbatice), care se zic *tăciunate*. Astfel, *grâul tăciunat* își datorește boala ciupercii *Ustilago Tritici*; *ovăzul tăciunat : Ustilago Laevis* (tăciunele acoperit) și *U. avenae* (tăciunele sburător); *orzul tăciunat : Ustilago Hordei* (tăciunele acoperit) și *U. Nuda* (tăciunele sburător); *porumbul tăciunat : Ustilago maydis*, ș. a.

Fig. 102. — Tăciunele sburător al grâului. Aspectul spicelor bolnave (după ing. *I. Mihalescu-Sorin*).

Infecțiunea are loc chiar în floare, care, cu toată prezența ciupercii, se desvoltă în mod aproape normal și dă grăunțe fertile, dar care, ca și tulpinele, rămân purtătoare de acest praf, toxic pentru animalele care consumă astfel de cereale, ori paiele sau produsele derivate și parazitate de tăciune, (făină, tărâțe, mălai, turte, etc.).

S : Otrăvirea se manifestă la început printr'o *perioadă așa zisă benignă*, caracterizată prin lipsa poftei de mâncare și constipație, care poate dur câtva timp, în vreme ce stăpânul atent la hrana vitelor își poate da seama uneori de pricina boalei. După această perioadă, urmează *forma gravă*, care, de cele mai multe ori,

se termină cu moartea animalului: Diaree abundentă, fetidă, negricioasă, uneori hemoragică, colici, năduşeli, dureri la apăsarea abdomenului, respiraţie scurtă, însoţită de gemete, dilatarea pupilei sau pierderea vederii, părul zbârlit, temperatura 40°, slăbire rapidă; după care, apar turburări nervoase (paraplegie) şi turburări cardiorenale; răcirea extremităţilor, moarte.

Tr : Arderea plantelor atacate, tratarea cu o soluţie de sulfat de cupru şi de carbonat de calciu a grăunţelor destinate pentru însămânţare. Suprimarea hranei cu grăunţe, paie, derivate, tăciunate; arderea aşternuturilor.

Purgative saline, magnezie hidratată, desinfectante gastro-intestinale, cărbune de tei pisat sau cărbune animal spălat, *tanin*, benzonaftol; opiacee; lapte, mucilage; medicaţiune simptomatică (vezi la Tratament general, partea I-a; vezi şi tratamentul arătat la Ciuperci).

Tăiţeii de sfeclă, borhoturi proaspete sau uscate. Vezi la *Borhoturi ;* vezi la *Sfeclă.*

Talium, (Talium clorid-Tl Cl sau Talium sulfat-$Tl^2 SO^4$). In ultimul timp, sau înregistrat numeroase cazuri de otrăviri prin talium la animale şi mai ales la cele mici de casă, câini, pisici, iepuri, păsări de curte sau de vânătoare, — de când acest produs se întrebuinţează simplu sau combinat în diferitele preparate destinate distrugerii şobolanilor, şoarecilor sau insectelor.

S : Inapetenţă, vomitări, uneori hemoragice, diaree apoasă sau hemoragică, şchiopături sau paraplegie, avort, amauroză, turburări nervoase, colapsus; (căderea penelor, a lânei, a părului, la animalele salvate).

Diagnosticul toxicologic; prin tratare cu acid nitric, după care se vede linia verde a taliului.

Tr : Vomitive pentru golirea stomacului, apoi antidot multiplu cu hidrat feric; purgative, tanin, magnezie hidratată,

Scanned with OKEN Scanner

iodură de potasiu; apă cu albuș de ou, apă mucilaginoasă, lapte; stimulente.

Tărâțe și Irimic. In afară de abuzul tărâțelor, în hrana vitelor, care poate da loc la boli gastro-intestinale, dintre care cea mai cunoscută este «*boala tărâțelor*», acestea mai pot provoca în numeroase ocaziuni și fenomene toxice destul de grave, a căror cauzalitate am putea-o distinge astfel:

Tărâțele vechi, umede, încinse, de culoare negricioasă, degajând — după gradul de alterare — un miros acru, uneori fetid, ele fiind cu atât mai toxice, pe cât sunt mai acide, — în marile crescătorii fiind necesar a se determina această aciditate, care nu trebue să fie superioară cifrei de 0,300. (Aciditatea tărâțelor alterate, toxice, este de 3 ori mai mare decât aceea a tărâțelor nealterate).

Tărâțele mucegăite: provoacă colici, de multe ori mortale, mai ales la cal. *Tărâțele atacate de paraziți:* acarieni (tyroglyphe), molii sau viermi (tenebrioni).

Tărâțele falșificate: cu rumeguș de lemn, cretă, nisip, pământ, — îndrăsneala falșificatorilor fiind mai mare în vremuri de lipsuri de nutreț și cu atât mai mult când este vorba de hrana animalelor.

S: Simptomele sunt, în majoritatea cazurilor, gastro-intestinale, având de multe ori ca rezultat ruptura stomacului sau intestinului gros; uneori se pot înregistra și simptome nervoase, mai ales în cazul tărâțelor mucegăite (vezi și la capitolul *Mucegaiuri*).

Tr: Preventiv. Cercetarea, descoperirea și îndepărtarea tărâțelor primejdioase; administrarea celor suspecte, numai după ce au fost opărite cu apă fiartă.

Tr: curativ. Purgative, injecție cu pilocarpină sau eserină; opiacee, clismă cu cloral hidrat; antiseptice intestinale; apă cu bicarbonat de sodiu, mucilaginoase; fricțiuni cu alcool sinapizat pe abdomen; medicațiune simptomatică (vezi și la Tratament General, partea I-a).

Scanned with OKEN Scanner

Cele arătate pentru tărâțe, se aplică și în cazul turburărilor prin *Irimic*, cu toate că acesta se găsește azi mai rar pe piață, din cauză că morile țărănești macină numai făină integrală, iar cele sistematice scot numai 10% tărâțe.

Tărtăcuță rea, Castravete amar. Vezi *Colochintă.*

Tartric (acid). Vezi *Oxalic (acid).*

Tartru stibiat. Vezi *Emetic.*

Tătarcă. Vezi *Hriscă.*

Terebentină ; *Terpină.* Peste dozele terapeutice, provoacă iritația aparatului digestiv și renal, colici, meteorism, amețeli, poliurie sau hematurie, amauroză, delir, apoi paralizie, răcirea extremităților, slăbirea pulsului și respirației.

Tr : Golirea stomacului; sulfat de magneziu; lapte, apă albuminoasă, ceai de orz, stimulente (cafea, injecții cu cafeină sau cu eter).

Terebentinate (Plante). Unii arbori, ca: bradul, pinul, moliftul și alte conifere rășinoase, precum și alunul, ulmul, frasinul, carpenul, salcia, ș. a., conțin o substanță rășinoasă, terebentinată, care se găsește la conifere în frunze, în scoarță și în fructele conice, iar la ceilalți arbori neconiferi mai ales în muguri, cari fiind consumați în exces (primăvara, când animalele sunt flămânzite), pot da loc la intoxicări mai mult sau mai puțin grave.

S : Inapetență, moleșeală, constipație sau excremente negricioase, colici, febră, micșorarea secreției laptelui, tremurături mușchiulare, dureri la apăsarea mijlocului, respirație accelerată însoțită de gemete; apoi, după câteva zile, diaree apoasă sau de culoare roșcată; hematurie; animalul se plânge, geme, stă mai mult culcat; amorțel, coʻapusus, moarte.

Durata boalei este de 8—15 zile, iar în majoritatea cazurilor animale se vindecă, dacă sunt scoase din păduri imediat după iv rea primelor simptome.

Tr : Purgative saline (sulfat de sodiu), lapte, fiertură de semințe de in, ceai de floare de fân; cafea, ceaiuri cu alcool,

Scanned with OKEN Scanner

vin negru fiert, injecții cu oleu camforat, fricțiuni sinapizate, saci cu nisip încălzit pe mijloc sau cataplasme de făină de in. Colicile se vor combate prin tinctură de opiu, date în doze mici, fracționate; iar diareea, dizenteria și hematuria, prin cărbune, tanin, tanalbină, clorură de calciu.

Terpentină. Vezi *Terebentină.*

Tescovina sau *Boștina de struguri.* Rămășițele dela tescuirea sau stoarcerea strugurilor sunt folosite mai ales în anii de secetă, de lipsuri de nutreț, când tescovina trebue dată amestecată în părți egale cu nutreț uscat (paie, coceni, pălării de floarea soarelui). Dacă nu se dă astfel, poate da loc la turburări gastro-intestinale, caracterizate prin: constipație, colici, diaree, slăbire progresivă, precum și la simptomele descrise la *borhoturi* și la *cupru* (vezi și la acestea), mai ales dacă tescovina provine dela struguri abundent stropiți cu sulfat de cupru și de calciu.

Tr: Preventiv. Se va da tescovina numai amestecată și cu alte nutrețuri uscate și numai în cantități, care să nu depășească 10 kg la bovine și 2 kg la ovine și porcine, pe zi. Curativ: medicațiune simptomatică.

Tetraclorură de carbon. Intoxicările cu CCl^4 devin mai frecvente, decând aceasta se poate da, fără socoteală, de către oricine, ca paraziticid, mai ales în gălbeaza erbivorelor. Dar pot să se iveaască cazuri și când este administrată chiar în doză terapeutică, normală, ca să dea loc la fenomene toxice, la unele animale idiosincrazice pentru acest medicament (intoleranță: mai ales la bovine; iar la ovine, la acele cașectice, hipocalcemice, — după cum s'a constatat atât la noi în țară, de către medicii noștri veterinari, cât și în alte părți de către diferiți medici veterinari străini, ca Bernard, Lamson, Minot, Robbins, ș. a.).

S: Iritație, congestie și apoi hemoragie gastro-intestinală și hepatică, febră, respirație și circulație accelerate, polurie, albuminurie, cu elemente biliare în urină, turburări nervoase.

Scanned with OKEN Scanner

Tr : Suspendarea tratamentului cu tetraclorură de carbon. Sărurile de calciu, ca : fosfatul, carbonatul, lactatul și clorura de calciu, au acțiune preventivă și curativă. Medicațiune simptomatică : antidot multiplu cu hidrat feric, magnezie hidratată și calcinată, cărbune animal ; ceaiuri de izmă, de mușețel ; injecții cu gluconat de calciu în sol. 10%.

Tisă, *Tisoi.* (*Taxus baccata*, femel și mascul, din fam. Taxaceelor). Acest mic arbore, totdeauna verde, este foarte otrăvitor, făcând multe victime printre animale și chiar printre păsări. Substanța toxică : *taxina* se găsește în toate părțile arbustului, însă cele mai periculoase sunt frunzele și rămurelele, apoi vin florile și fructele (învelișul dulceag și cărnos al acestora este cel mai puțin toxic).

Fig. 103. — Tisă (*Taxus baccata*).

Iată, care ar fi dozele toxice, ale frunzelor și rămurelelor, socotite pe kilogramul de greutate vie : 2 gr pentru cal, 10 gr pentru bovine, 10—12 gr pentru ovine, 20 gr pentru iepuri.
Viteii și mieii sugari se pot otrăvi prin consumarea laptelui provenind dela vacile sau oile intoxicate.

Cazurile cele mai dese de otrăvire cu tisă se observă la cal, mai ales atunci când se comite greșeala de a-l lăsa legat pe lângă acest arbust, ale cărui frunze verzi tentează animalul și aceasta mai cu deosebire la ieșirea din iarnă ; 4—700 gr de tisă pot ucide un cal (Cornevin). Efectul otrăvii este mai rapid, dacă se află cu stomacul gol sau dacă imediat după consumarea plantei, calul este obligat să facă serviciu.

La bovine și la ovine, tisa face aproape aceleași efecte. Se citează cazul unei ferme, unde toate bovinele s'au otrăvit, fiindcă li se pusese în ieslă rămurele de tisă; după autopsia făcută acestora, găinile și rațele fermii, ciugulind din conținutul stomacelor, mor de asemenea toate, intoxicate. (A. Henry).

S : Tisa determină totdeauna o intoxicare acută, cu mers repede. Simptomele apar la 1—6 ore după mâncarea plantei și se traduc prin: salivație, uneori umflarea considerabilă a limbii, constipație, meteorism, colici, respirația și bătăile inimii sunt accelerate, poliurie; după care, urmează foarte repede o stare de somnolență, cu slăbirea pulsului, cu moleșeală și răcirea extremităților, tremurături, convulsiuni, spasme epileptiforme, moarte.

La bovidee și la ovidee, se mai poate observa: grețuri, râgăeli, uneori chiar vomitări. Vacile pline, dacă se reușește să fie salvate, avortează după câteva zile.

La autopsie, se găsesc în stomac frunzele sau rămurelele de tisă; toate organele interne sunt congestionate; sângele este negru și incuagulabil. (*N. B.* A nu se confunda cu Dălacul).

Tr : Desființarea arbuștilor de tisă din exploatările agricole. Luarea aminte asupra acestei posibilități de otrăvire. Sângerare, spălături stomacale (acolo unde sunt posibile), purgative uleioase (oleu de ricin), gastrotomie la bovidee (dacă e posibil); vomitive la carnivore (apomorfină), la fel porcului (veratrină); soluție Lugol; injecții cu ser fiziologic, cu cafeină, oleu camforat, cafea sau ceai rusesc cu alcool; mucilage, lapte; mai târziu, purgative saline (sulfat de sodiu), îngrijiri igienice, dietă.

Toaie, Omeag. Vezi *Aconit.*

Toporași. Vezi *Nemțișori.*

Tremurătoare. Vezi *Sălbăție.*

Trepădătoare, Brâie. (*Mercurialis annua ;* fam. Euforbiaceelor). Planta este otrăvitoare, mai ales după înflorire, toxina fiind cuprinsă mai mult în seminţe. Se găseşte adeseori în plivituri.

S : Anorexie, constipaţie şi tenesm, colici însoţite de sudori reci şi abundente, după care urmează urinare dureroasă de coloare verde-murdar; apoi diaree şi urină hemoragice; uneori paraplegie; secreţia laptelui se micşorează şi

Fig. 104. — Trepădătoare, Brâie *(Mercurialis annua)*.

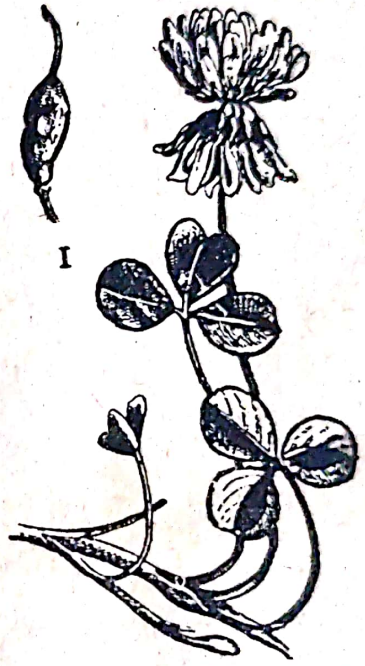

Fig. 105. — Trifoi.

se arată de o coloare galbenă caracteristică, coincidând cu ivirea unui icter intens, ceea ce face ca întoxicarea să fie confundată uneori cu piroplasmoza (cârceagul); moarte în 2—5 zile.

Tr : Mai multă atenţie la această plantă banală, dar otrăvitoare. Purgative saline, laxative, lapte cu apă de var, apă albuminoasă, apă cu bicarbonat de sodiu, apă de var; bromură de camfor pentru calmarea înflamaţiei renale; tanin, opiacee, cărbune, medicaţiune simptomatică.

Trifoi, *Trifolioză.* (*Trifolium pratense, Tr. hybridum, Tr. elegans ;* fam. Leguminoaselor). Poate produce, mai ales la

cal, uneori la bovine şi ovine, la care s'a dat din abundenţă, timp de câteva săptămâni, o boală toxică: *trifolioza*, asemănătoare lupinozei şi fagopirismului.

S: Toxina (fotosensibilizatoare) provoacă o inflamaţie a regiunilor albe ale capului, ale membrelor, a mucoasei bucale, însoţită sau nu de următoarele simptome: Greutate la înghiţit, stomatită, salivaţie, bolul alimentar insuficient mestecat se îngrămădeşte între măsele şi partea internă a fălcilor, leziuni ulceroase pe limbă şi pe gingii (pe care animalul şi le muşcă). Slăbiciune, ameţeli, somnolenţă, mers clătinat, mişcări neobişnuite, uneori învârtire împrejur, alteori excitaţie cerebrală, tremurături muşchiulare, animalul dă cu capul în zid sau se trage înapoi (ca în căpială), sau prezintă crize epileptiforme sau convulsive; pierderea vederii; uneori semne de colici, slabe sau foarte violente; dispnee; temperatura uşor ridicată sau sub normala; sensibilitate în regiunile ficatului şi rinichilor; uneori albuminurie, umflarea membrelor şi a capului.

Animalul slăbeşte, devine marasmatic, moare în 3—5 săptămâni, excepţional în câteva zile (când există complicaţiuni de meningo-encefalită, ce nu se vor confunda cu boala de Borna, sau când prezintă colici violente, repetate). Alteori, ameliorare rapidă, în câteva zile, dacă se descoperă şi se suprimă cauza (în special trifoiul hibrid).

Dar se citează cazuri când fenomenele de intoxicare se pot ivi chiar după 3—4 ore dela consumarea trifoiului verde (fără flori), traducându-se prin colici foarte violente şi prin excitaţie cerebrală, cu morţalitate până la 50% din cazuri, (Tillmans).

Tr: Cercetarea, dovedirea şi îndepărtarea cauzei. Regim lactat absolut, continuat mult timp; venisecţie; muştar sau fricţiuni sinapizate; stimulente (cafea, ceaiuri, oleu camforat, cafeină); injecţii cu policarpină în doze mici; saci cu tărâţe calde pe regiunea rinichilor, comprese sau saci cu

Scanned with OKEN Scanner

ghiață pe ceafă; spălătura gurii cu apă călduță cu oțet și sare, ori cu o soluție de permanganat 1/2000 sau cu o soluție de clorat de potasiu, sau ungere cu miere amestecată cu puțin praf boricat; spălături antiseptice, prafuri, alifii, cicatrizante pe pielea veziculată, crăpată.

Trinitrină. Vezi *Nitroglicerină (tri).*

Tripaflavină. Vezi *Anilină.*

Tulichină. Vezi *Lemn câinesc.*

Turta lupului, *Nuca vomică.* Vezi *Stricnină.*

Turtele. Rezidiurile dela fabricile de ulei, de glucoză, de amidon. *Turtele alterate: râncede,* din cauza căldurii și luminii; *umede, fermentate, mucegăite; invadate de animale inferioare* (insecte, acarieni, viermi).

Turtele falșificate cu: nisip, ipsos, carbonat de calciu, sulfat de barit, rumeguș de lemn, ș. a.

Turtele toxice, în majoritate exotice, ca: acele de ricin, de croton, de rapiță de India, de muștar alb sau negru, de jir (nedecorticat), de nap sălbatec etc., amestecate fraudulos cu alte turte comestibile.

Turtele obișnuite, indigene sau exotice: de floarea soarelui, rapiță, *in,* cânepă, dovleac, porumb, nucă, bumbac, arachide, cocos, măsline, susan etc.

S: Dacă sunt date fără băgare de seamă sau fără socoteală, pot da loc la fenomene toxice, mergând dela simple indispoziții, cu lipsa poftei de mâncare și cu ușoare deranjamente gastro-intestinale, până la simptome mai grave de: tristețe, slăbire, paliditatea sau îngălbenirea mucoaselor aparente, salivație, constipație, balonare, colici, urmate de diaree mucoasă sau sanghinolentă, de oprirea secreției laptelui, albuminurie sau hematurie, tremurături mușchiulare, amețeli paralizie. Calul și porcul sunt mai sensibili la intoxicările cu turte decât rumegătoarele.

Tr: Dovedirea și îndepărtarea cauzei, în special a turtelor de rapiță, de ricin, exotice, alterate etc. Combaterea

simptomelor dominante prin: purgative, hiposulfit de sodiu, injecție cu pilocarpină, amoniac diluat, antidot cu sulfură ferică (mai ales în intoxicările prin turte de in), opiacee, astringente-tanin, praf de scoarță de stejar; apă mucilaginoasă, lapte; atropină, cafeină, alcool, fricțiuni sinapizate, ceaiuri diuretice.

Tutun, Zeamă sau leșie de tutun; *Nicotină.* (*Nicotiana tabacum*; fam. Solaneelor). Intoxicarea se poate produce prin: *frunzele*, verzi sau uscate, pentru care rumegătoarele sunt destul de pofticioase, (acele uscate, tratate cu salpetru, le sunt de asemeni plăcute); prin *zeama sau leșia de tutun*, aceea care se prepară acasă, sau aceea ce se vinde de C. A. M., pentru tratarea diferitelor boli parazitare ale animalelor sau ale plantelor, dacă se depășesc dozele arătate în instrucțiuni, dacă se aplică pe suprafețe prea mari deodată, sau dacă animalele consumă din frunzele arborilor stropiți cu leșie de tutun.

Fig. 106. — Tutun (*Nicotiana tabacum*).

S: Oricare ar fi calea de absorbire a principiului otrăvitor: *nicotina*, simptomele sunt următoarele: sbârlirea părului, neliniște, salivație, grețuri, tremurături (în special la mușchii coapsei), balonare, constipație, după care urmează la scurt timp o diaree fetidă; respirație accelerată și întretăiată; bătăile inimei micșorate la început, devin apoi accelerate și neregulate; răceala extremităților și sudori reci; amețeli, pierderea sensibilității, animalul nu se mai poate ține pe picioare, paralizează, cade și moare în comă, în 1—2 ore în formele acute (leșie de tutun concentrată, absorbită pe o suprafață prea mare a pielei), sau în 1—3 zile în formele subacute.

Scanned with OKEN Scanner

Tr: Atenţiune ca animalele să nu scape în plantaţiile sau în depourile de tutun; atenţiune la tratamentele paraziticide cu zeamă de tutun, aplicând-o numai după instrucţiunile primite. Extern: se va spăla pielea cu o soluţie de sodă sau cu săpun de rufe, pudrându-se apoi cu praf de cărbune pisat. Intern: tanin, care precipită nicotina; purgative saline, soluţie iodo-iodurată; cafea uşor alcolizată, injecţii cu cafeină, cu oleu camforat-eterat, ceaiuri uşor alcolizate, injecţie cu stricnină sulfurică (sau pulbere de nux vomica); fricţiuni, acoperind animalul cu pături calde.

Fig. 107. — Umbra nopţii *(Solanum nigrum)*.

Umbra nopţii, Zârnă, Moartea porcilor, Morea. (*Solanum nigrum*; fam. Solaneelor). Planta este otrăvitoare după înflorire şi mai ales prin fructele ei, care conţin cea mai mare cantitate de toxină: *solanina*. Cazurile cele mai frecvente de otrăvire se pot observa la iepuri şi la rumegătoare. Este mortală la iepuri, rareori mortală la rumegătoare; se citează cazul unor vaci moarte în 4—5 zile, de pe urma consumării unei cantităţi de 12—20 kg de zârnă, (Moussu).

Simptomele şi tratamentul sunt asemănătoare acelora arătate la *cartofi* şi la *tutun* (vezi la acestea).

Uruială. Vezi *Făină*, făinuri.

Usturoiul. (*Usturoiul cultivat: Allium sativum*, ca și *usturoiul sălbatec*, usturoița, aiul, iarba-de-toate-boalele: *Allium officinalis*, *All. oleraceum*, ș. a.; fam. Liliaceelor).

S: Dat ca leac, în doze excesive, sau mâncat de animale (de porci mai ales), se comportă ca iritant al aparatelor digestiv, renal și nervos: salivație, vomitări aliacee, gastroenterită, diaree gălbuie, cu miros de usturoi, accelerarea respirației, scăderea tensiunii arteriale, excitare, urinare abundentă, tremurături. Intoxicarea este rareori mortală.

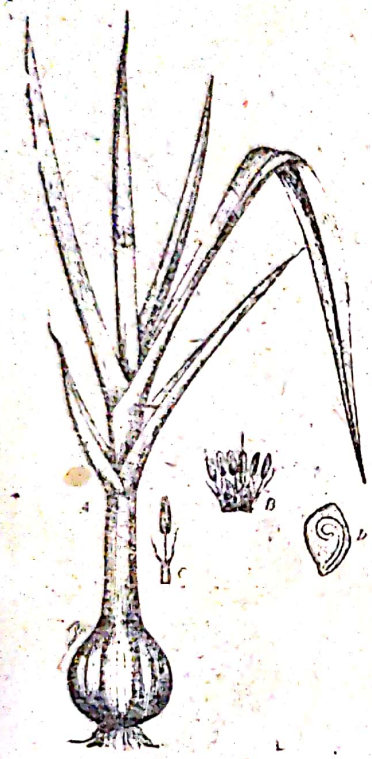

Fig. 108. — Usturoiul (*Allium savitum*).

In 3 cazuri observate de noi, — unul la un cal «lecuit de colici», celelalte la un câine cu diaree și la un altul cu viermi intestinali, — pe lângă simptomele de mai sus, însoțite și de meningism, am înregistrat un strabism divergent la cal și strabism dublu convergent la ambii câini, aceștia din urmă rămânând și cu amauroză. Aceste constatări ale noastre credem că învederează faptul că principiile toxice ale usturoiului (printre care sulfura de allyl), au o acțiune vătămătoare și asupra nervului optic, atunci când usturoiul se dă ca medicament, în cantitate exagerată.

Tr: Vomitive; *tanin* sau scoarță de stejar pisată; purgative saline; opiacee; bromură de camfor; lapte, apă mucilaginoasă, laxative, ceaiuri calmante, fricțiuni.

Valeriană, Odoleană, Năvalnic, Iarba pisicilor. (*Valeriana officinalis*; fam. Valerianaceelor). Neplăcută animalelor; planta poate cauza accidente toxice numai atunci când este dată ca leac (rădăcina), peste dozele terapeutice.

S : Inapetență, salivație, năduşeli, uneori turburări gastro-intestinale, poliurie; după care urmează, la scurt timp, semne de: amețeală, moleşirea picioarelor, somnolență, micşorarea temperaturii organice, a respirației şi a circulației, coma, asfixiere dacă tratamentul nu se face la timp.

Tr : Purgativ uleios, permanganat de potasiu în sol. 1/5000; cafea, oleu camforat, cafeină, ceaiuri, fricțiuni sinapizate pe ceafă şi pe coaste; injecții repetate în doze mici cu atropină; respirație artificială.

Fig. 109. — Valeriană, Odoleană *(Valeriana officinalis)*.

Vânturele. Vezi *Dediței.*

Var, în special varul nestins. Poate fi, accidental, lins sau înghițit de animale, dând loc la următoarele semne: iritație, roşeață, arsura gurii, salivație, diaree mucoasă-membranoasă, uneori cu sânge, moleşire, respirație accelerată neregulată, edem al plămânilor, asfixie.

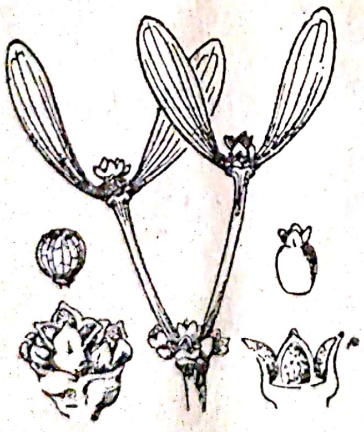

Fig. 110. — Vâsc *(Viscum album)*.

Tr : Oțet îndoit sau întreit cu apă, tinctură de opiu; iar mai târziu antiseptice gastro-intestinale, apă mucilaginoasă, apă cu bicarbonat de sodiu; spălătura gurii cu apă cu oțet.

Vâsc. (*Viscum album ;* fam. Lorantaceelor). Toxic vasoconstrictor. Plantă parazită pe ramurile multor arbori; prin faptul că rămâne verde şi în timpul iernii, poate fi râvnită şi mâncată de animalele flămânzite, dând loc la următoarele semne de intoxicare:

inapetență, salivație, constipație, neliniște, prurit, micșorarea și neregularitatea bătăilor inimei, amețeli, animalul pare înspăimântat, respiră greu, se înecă, moare prin oprirea bătăilor inimii.

Tr: Purgativ sau laxativ; tanin, cărbune, mucilage, ceaiuri calde, cafea cu alcool, fricțiuni cu spirt de muștar pe coaste; tinctură de digitală, inhalații cu nitrit de amil.

Vegetale. Vezi la *Otrăvuri vegetale* și la *plantele otrăvitoare descrise la literele respective.*

Veninariță. Vezi *Avrămeasă.*

Veninuri. Prin venin se înțelege lichidul produs de glandele speciale ale unor animale, numite *toxicozoare*, din cauza acțiunii toxice pe care o are veninul lor asupra omului și animalelor. Veninul poate avea numai o acțiune locală, iar uneori poate provoca accidente generale grave, chiar mortale, cum este cazul cu veninul șerpilor veninoși, scorpionilor.

Înțepături veninoase, provocate de: *Albine, Viespe, Bondari, Musca columbacă, Omizi, Scolopendre* etc. In majoritatea cazurilor, înțepăturile acestora sunt mai mult supărătoare, putând produce uneori iritații sau accidente locale, dar nu expun viața animalului. Totuși, sunt cazuri, mai rare, când veninul introdus prin numeroase înțepături, poate da loc la fenomene toxice și chiar la moartea animalului. Noi am avut prilejul să constatăm moartea a 3 purcelușI, cari nimerind pe lângă un stup și fiind înțepați de sute de albine, au murit în 3 ore, cu simptome epileptiforme.

Tr: In cazuri obișnuite ușoare: Loțiuni sau comprese cu oțet, ori cu amoniac, sau cu o soluție de acid picric 1%, sau cu următorul amestec: formol 2 gr, camfor 4 gr, în alcool 100 gr. La om sau la animalele de valoare, se mai poate aplica pe înțepătură câteva picături din amestecul următor: formol 40% 30 gr, acid acetic 1 gr, Xylol 10 gr, Balsam de Canada 2 gr, esență de anis 25 gr (se bate bine înainte de întrebuințare). Ori, se va aplica colodiul următor: acid

salicilic 1 gr, fenol 10 centigrame, collodium (nericinat) 20 gr, amoniac pur și eter câte 5 gr.

In caz de inflamație, se vor face comprese cu Apa lui Goulard (plumb subacetic lichid și tinctură de arnica, în părți egale), aplicată rece, dela ghiață. Se mai poate aplica linimentul următor: benzină 60 gr, oleu de vaselină 30 gr, naftalină 2 gr.

In caz că animalul prezintă fenomene grave de intoxicare: cafea, ceaiuri ferbinți alcolizate, cafeină, oleu camforat; apă cu bicarbonat de sodiu; injecții cu *ser antiviperin* (Petiot).

Mușcături veninoase : Șerpii veninoși (Viperele).

S : Se constată prezența a 2 mușcături adânci, ca niște înțepături, cu marginile umflate, înconjurate de o zonă inflamatorie, câte odată bășicată, ce se întinde la părțile dimprejur, și care poate deveni în scurt timp considerabilă, edematoasă. Uneori, otrăvirea se oprește aici, iar animalul se poate vindeca. Alteori însă, simptomele se agravează, umflătura se întinde repede, pielea devine rece, învinețită, acoperindu-se de pete gălbui, care degenerează în escare gangrenoase. Animalul nu mai mănâncă, are febră și se mișcă cu greutate; pulsul rapid, neregulat; mucoasele aparente cianozate, ochiul înfundat în orbite; sete mare, sudori reci, tremurături, grețuri, vomitări (la carnivore), convulsiuni, paralizie.

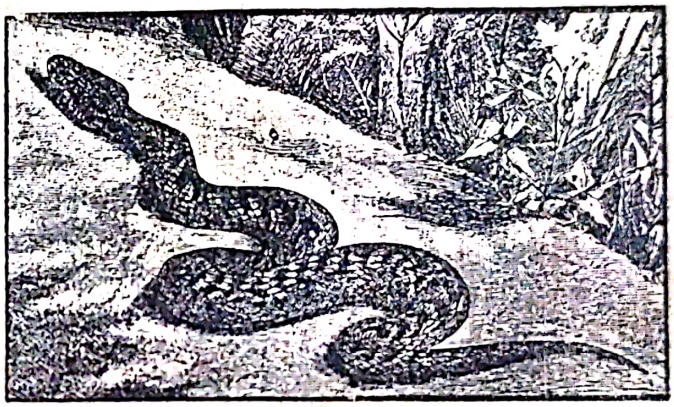

Fig. 111. — Vipera obișnuită: *Vipera berus*, (1-6 din mărimea ei naturală).

Dacă animalul nu moare, mucoasele se colorează în galben, febra scade, dar o stare de neliniște persistă încă

câteva zile, uneori câteva săptămâni, până ce animalul se restabilește. Animalele bătrâne sau acele bolnăvicioase rezistă mai puțin; la ele mersul boalei fiind mai repede și aproape totdeauna cu sfârșit mortal. In ceea ce privește credința populară asupra rezistenței porcului, se constată că, deși este mai rezistent decât celelalte animale, totuși nu este, după cum se crede, refractar mușcăturilor de viperă, înregistrându-se și cazuri mortale (A. Henry).

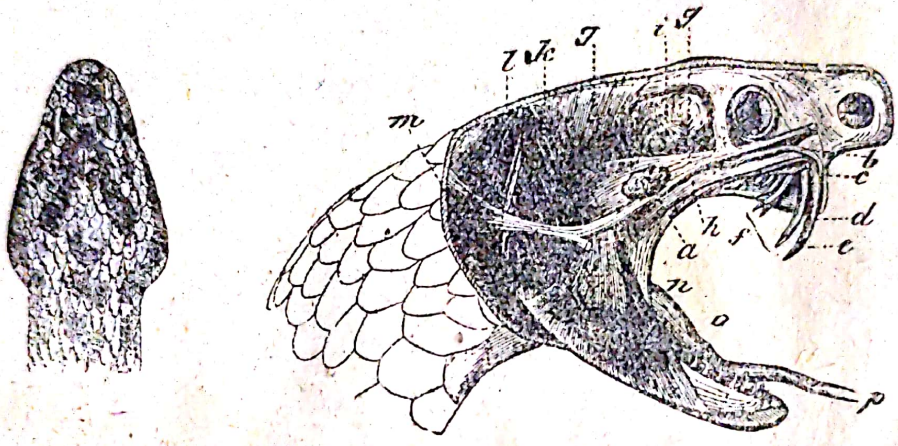

Fig. 112. — Cap de viperă: *a*, glanda cu venin; *b*, canalul acesteia; *c*, terminarea canalului în colț; *d*, colțul; *e*, orificiul terminal al colțului.

Tr : Se va practica cât mai urgent o *legătură* (nu prea strânsă) deasupra locului mușcat de viperă, *făcând să sângereze rana*, storcând-o, aplicând o ventuză, sau sugând-o la nevoie, (dacă persoana ce face aceasta nu are răni deschise în gură). *Se va cauteriza* apoi cu ferul roșu sau cu un creion de nitrat de argint sau se va spăla rana cu o soluție de permanganat de potasiu 1 1000. Apoi, se vor face în punctele de intrarea colților viperii și în 4—5 puncte împrejur, injecții cu o soluție de hipoclorit de calciu 1%, iar în lipsa acestora, se va aplică o cârpă înbibată în soluția de permanganat. Toate acestea, în așteptarea posibilității de a se face injecția cu *ser antiveninos*, care, unde este posibil, se va practica cât mai grabnic; în lipsă, se va putea face o injecție cu ser antitetanic.

In regiunile bântuite de șerpi veninoși, de vipere, serul antiveninos Calmette nu trebue să lipsească din farmacii ori din marile gospodării.

Oricare ar fi tratamentul, se vor susține forțele animalului, prin vin cald, cafea tare, caldă, prin injecții cu cafeină; se vor da alimente apoase cu usturoi, cu ceapă, crude; în caz de diaree, se vor da ceaiuri cu scoarță de stejar, cu tanin, acoperindu-l cu pături încălzite.

Fig. 113. — Veratru, Știrigoaie, Popaz *(Veratrum album)*.

Veratrul, Veratrina, Șteregoaia, Știrigoaia, Popaz. (*Veratrum album ;* fam. Liliaceelor). Plantă toxică, care conține, mai ales în rizom și în baza rămurelelor, 3 alcaloizi otrăvitori: *veratrina, cebadina* și *protoveratrina.*

S : Salivație și spumę la gură, strănuturi, vomitări, diaree dureroasă, poliurie, excitație, urmată la scurt timp de o moleșire considerabilă a forțelor mușchiulare, analgezie, mișcări dezordonate, dispnee, puls neregulat, hipotermie, moarte prin oprirea inimei sau prin asfixiere.

Tr : Golirea stomacului de planta toxică; fiertură de nuele de stejar, alun sau anin, ori tanin sau soluție iodoiodurată; opiacee; bromură sau clisme cu cloral; apoi, stimularea inimei prin injecții cu oleu camforat-eterat, fricțiuni sinapizate, ceaiuri, saci calzi pe mijloc; inhalații cu nitrit de amil, respirație artificială.

Verigar, Salbă moale. Vezi *Nerprun.*

Veronal. Vezi la *Barbiturism.*

Virnanț, Rută. (*Ruta graveolens ;* fam. Rutaceelor). Simptome și tratamente asemănătoare acelora arătate la *Ienupăr-Sabină* (vezi la acesta).

Vișin. Vezi la *Cianuri, cianhidric (acid).*

Vița albă. Vezi *Curpenul de pădure.*

Fig. 114. — Virnanț, Rută *(Ruta graveolens).*

Vița de vie. (*Vitis vinifera ;* fam. Vitaceelor). Frunzele, lăstarii, curmeii viței de vie, fără a poseda o valoare alimentară prea ridicată, mai pot servi după culegerea strugurilor, fără neajunsuri, la hrana vitelor, ca aliment de completare, mai ales în anii secetoși; în afară de cazul, dacă vița a fost stropită cu zeamă de sulfat de cupru sau cu alte substanțe paraziticide; ori în afară de cazul, dacă nu se găsește invadată de rugină (de ciuperca *Peronospora viticola*), sau de purecei ori de alte hemiptere aphidiene. Se citează cazuri mortale la bovidee, care au consumat viță de vie, stropită cu 2—3 luni mai înainte.

Pentru simptome și tratament: Vezi la *Cupru.*

Rugina și *pureceii* viței de vie pot provoca iritații bucale, gastro-intestinale, diaree, însoțite uneori de umflarea buzelor și de turburări nervoase.

Fig. 115. — Foaie de viță atinsă de ciuperca ruginei *(Peronospora viticola).*

Tr : Spălarea gurei și a buzelor cu o soluție de permanganat 1/2000; laxative, opiacee, cărbune, ceaiuri diuretice, lapte; sau stimulente (cafea, alcool, cafeină).

Vitriol. Vezi *Sulfuric (acid).*

Vrejii. Vrejii diferitelor plante păstăioase, ca: fasolea, mazărea, măzărichea, lintea, soia, niprala, trifoiul, lucerna și altele, a căror întrebuințare este de mare folos în vremuri de secetă, de lipsuri de nutreț, (1 kg de vreji având aceeași

valoare nutritivă ca și un kg de fân bun), — pot uneori să dea loc la turburări gastro-intestinale, mai ales atunci când sunt dați netocați sau neamestecați și cu paie.

Unii vrejii, ca aceia de niprală, măzăriche, ș. a., pot da loc la turburări și mai grave, ca acele descrise la *Lupinoză* și *Latirism*, (vezi și la acestea).

Tr : Preventiv. Se va controla atât hrana cu vreji verzi, cât și aceea cu vreji uscați, nedându-se decât tocați sau măcinați. Curativ: medicațiune. simptomatică.

Zârnă, Moartea porcilor. Vezi *Umbra nopții.*

Zinc. Sărurile de zinc, ca și praful de oxid de zinc, întrebuințate mai mult la exterior, dacă sunt linse de animale, le pot provoca: iritația și inflamația mucoaselor bucală și gastro-intestinală, durere la palparea abdomenului, uneori edemele membrelor și umflarea capului.

Tr : Se vor împiedeca animalele de a se linge; în cazul oxidului de zinc, este greșită părerea că acesta fiind insolubil nu s'ar putea absorbi. Golirea stomacului (sărurile de zinc sunt vomitive); apă caldă cu carbonat de sodiu sau de potasă 5/1000, ori leșie de sodă suficient diluată; bicarbonat de sodiu, magnezie hidratată; astringente: acid tanic, tanin, tanalbină, ceai rusesc concentrat; oleu de ricin, apă albuminoasă, lapte, clismă cu apă caldă cu făină de grâu integrală sau cu irimic; în caz de colici și de diaree: tinctură de opiu, clismă cu cloral hidrat, cărbune animal sau vegetal, fricțiuni revulsive.

Zizanie, Obsigă. Vezi *Sălbăție (Lolium temulentum).*

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA III-a

TĂLMĂCIRI DE CUVINTE

(VOCABULARUL TERMENILOR TEHNICI, DIN ACEST MANUAL)

Abces. Buboi; bubă coaptă, cu puroi.

Abdomen. Pântece, burtă. *Abdominal.* In legătură cu abdomenul: dureri abdominale, fricțiuni abdominale.

Acid, Aciditate. Acru, acreală. *Chimie:* Acid acetic (oțet), a. azotic (apă tare), acid sulfuric (vitriol) etc.

Adinamie. Slăbire mare a puterii mușchilor.

Agranulocitoză. Micșorarea sau dispariția celulelor albe (granuloase) din sânge.

Alcali. Substanță chimică a cărei proprietate-însușire este asemănătoare potasei sau sodei.

Alcaloid. Substanță otrăvitoare, ce se găsește sau se extrage din anumite plante. Dată cu măsură, poate fi un bun leac; peste măsură, poate fi primejdioasă: Aconitina, cafeina, morfina, stricnina, ș. a. Ptomainele sunt alcaloide-otrăvuri microbiene.

Alopecie. Căderea părului, generală sau parțială.

Alucinații. Năluciri, aiureli.

Amauroză. Pierderea vederii, momentană sau definitivă.

Anafilaxie. Proprietate-însușire pe care o au unele animale, ca și unii oameni, de a fi foarte simțitori față de unele toxine, seruri, medicamente și chiar față de unele alimente, îmbolnăvindu-se dacă li se dau în cantități chiar foarte mici. Anafilaxia este contrariul Imunității (vezi acest cuvânt).

Analgezie. Lipsă de durere. *Analgezic.* Leac care micșorează sau oprește durerea; otravă care micșorează simțirea.

Anestezie. Suprimarea-adormirea durerii, simțirii; generală sau locală. *Anestezic.* Leac adormitor, general (cloroformul, morfina); local (cocaina) ș. a.

Anomalie. Neliresc, neregulat, ce este într'altfel decât regulele obișnuite; defect.

Anorexie. Lipsa completă a poftei de mâncare.

Anti. Contra: leac antiseptic (contra infecțiunei), antifebril (contra ferbințelii), antinevralgic (contra durerii) etc.

Anurie. Oprirea secrețiunei urinare, oprirea udului.

Apă albuminoasă. Apă cu albuș de ou (4 albușuri la 1 litru de apă).

Apă mucilaginoasă. Apă lipicioasă; apă din fierturâ de semințe de in, din tărâțe, din făină etc.

Aperitiv. Care deschide pofta de mâncare.

Apetit, Apetență. Poftă de mâncare.

Apoplexie. Dambla. Oprirea bruscă și completă a funcțiunilor unui organ important, de cele mai multe ori în urma aprinderii sau hemoragiei acestui organ: Apoplexie cerebrală, A. pulmonară.

Aritmie. Neregularitatea contracțiunilor — bătăilor inimei.

Ascită. Dropică, apă în burtă.

Asfixie. Înăbușire, oprirea respirației-răsuflării.

Astenie. Slăbiciune, lipsa de putere; slăbirea puterilor corpului sau unui organ: Astenie generală, A. mușchiulară, A. cardiacă, A nervoasă (neurastenie).

Astmă. Năduf.

Astringent. Care strânge.

Atonie. Fără putere; lipsa puterei, de contracțiune de strângere, de ținere, a unui organ: Atonie mușchiulară, A. intestinală.

Atrofie. Micșorarea de mărime și de greutate a unui organ; A. mușchiulară, A. ficatului, A. rinichilor etc.

Avort. Lăpădare, stârpire. *Avortiv.* Care pricinuește avortul.

Balonare. Umflarea pântecelui.

Bază. Substanță chimică care, combinată cu un acid, dă o sare: sodă și acid sulfuric=sulfat de sodiu (sare amară), sodă și acid carbonic=carbonat de sodiu (sodă de vase), potasă și acid azotic=azotat de potasă (salpetru).

Brachicardie sau *Bradicardie.* Micșorarea numărului, încetinirea bătăilor inimei, ale pulsului (arterelor).

Bucal (ă). Ce ține de gură: leac de dat pe cale bucală (pe gură).

Calmant. Leac care liniștește-alină durerile, iritațiile, excitațiile.

Cardiac. Privitor la inimă: dureri cardiace, leac cardiac.

Cardiotonic. Leac întăritor al inimei.

Carnivor. Care se hrănește cu carne: câinele, pisica.

Caşexie. Slăbire în ultimul grad; slăbire generală, treptată a trupului, (având de cele mai multe ori ca sfârșit moartea).

Cateterism. Introducerea sondei: în esofag, în stomac, în băşica udului.

Caustic. Care arde. Acid caustic: vitriolul. Bază sau sare caustică: soda, piatra iadului.

Choree. Stare de boală cu mișcări convulsive-repetate și nevoite.

Cianoză. Invinețirea extremităților: pielei, urechilor, limbei, buzelor ș. a.

Cistită. Inflamația-iritația-aprinderea băşicii udului.

Clismă. Clistir, spălătură prin șezut sau introducerea unui leac sau aliment, cu ajutorul unei tulumbe, irigator sau pară de cauciuc, prin șezut.

Coagulare. Inchegare.

Colagog. Leac care ajută secreția-scurgerea fierei.

Colaps. Pierderea rapidă a tuturor puterilor, însoțită de răcirea întregului corp.

Colici. Dureri la stomac, mațe (mătrici), la ficat, la rinichi: Colici gastro-intestinale, hepatice, renale.

Coma. Amorțeală generală; oprirea funcțiunilor și a simțurilor (în afară de acele ale respirației și ale inimei, dar și acestea foarte slăbite). Agonie.

Congestie. Aprindere. Ingrămădirea sângelui într'un loc, organ sau țesut: Congestie cerebrală, C. intestinală, C. pulmonară, C. pielei etc.

Constipație. Incuiere.

Contagios. Molipsitor.

Contracțiune. Strângere, sgârcire: Contracțiuni mușchiulare, *clonice* (cu sguduituri sau tremurături), *tonice* (persistente-neîntrerupte); Contracțiuni cardiace (ale inimei) etc.

Convulsiuni. Contracțiunea-strângerea bruscă, violentă și nevoită a mușchilor, însoțită de mișcări neregulate și de sguduirea corpului sau a picioarelor (în intoxicări: în urma otrăvirii sistemului nervos central).

Cornaj. Respirație-răsuflare ca dintr'un corn, gâjâită sau zuerătoare.

Corosiv. Substanță chimică, otravă, care atacă și roade țesuturile: sublimat corosiv.

Crampe. Cârcei, mătrici.

Crustă. Coaje; *crustos:* scorțos.

Decocție. Fiertură: decocție de capete de mac, de nalbă etc.

Scanned with OKEN Scanner

Decorticat. Fără coajă, fără pleavă.

Defecare. Băligare.

Delir. Aiureală, rătăcirea minţii.

Dejecţiuni. Materii excrementiale: baligă, urină.

Dermită, Dermatită. Inflamaţia-iritaţia pielei (dermului).

Diagnostic. Deosebirea şi precizarea unei boale sau otrăviri, după semnele ei.

Diareie. Urdinare, treapăd, cufureală. Eşirea subţire, lichidă: Diareie apoasă, mucoasă, fetidă-puturoasă, roşie (cu sânge), verde, portocalie (în intoxicarea cu prontosil) etc.

Dietă. Abţinerea-oprirea dela hrană sau dela anumite alimente: Dietă generală, D. hidrică (numai cu apă), D. lactată (numai cu lapte) etc.

Digestie, Digerare. Mistuire. *Digestiv:* aparatul digestiv (stomacul, maţele, ficatul); alimente digestive (uşor de mistuit) etc.

Dilatare. Mărire: dilatarea pupilei (mărirea luminei ochiului).

Disfagie. Greutatea înghiţirii: prin gură, faringe, esofag.

Dispepsie. Nemistuire; turburarea de mistuire, stomacală, intestinală.

Dispnee. Greutatea respiraţiei, răsuflare anevoioasă şi scurtă.

Diuretice. Substanţe, leacuri, cari provoacă sau care înlesnesc urinarea-eşirea udului.

Diureză. Secreţie urinară-a udului: Medicamentele diuretice uşurează şi măresc secreţia urinară (diureza).

Dizenterie. Eşirea subţire, dureroasă-cu scremete, amestecată cu sânge.

Doză. Porţie dintr'un leac; de luat deodată.

Drastic. Purternic: Purgativ drastic, Otravă drastică, (cu efect mare sau repede).

Echimoză. Pată roşie, pricinuită de infiltrarea-pătrunderea sângelui sub o parte a pielei.

Eczemă. Boală de piele, cu roşeaţă, cu coji, cu zemuire (cu sau fără puroi).

Edem. Infiltrarea-pătrunderea şi umflarea unui ţesut cu serozitate (apa sângelui): Edemul pielei, E. picioarelor, E. glotei, E- plămânilor etc.

Eficace. Care are efect: medicament-leac eficace.

Ejaculare. Ţăşnirea spermii-sămânţei.

Emolient. Care moaie, linişteşte: băuturi emoliente (lapte, apă mucilaginoasă), cataplasme emoliente (cu făină de in) etc.

Enterită. Infiamaţia-aprinderea membranei mucoase a intestinelor (a pieliţei care căptuşeşte maţele pe dinăuntru).

Epigastru. Partea dinainte a pântecelui.

Epistaxis. Hemoragie-curgerea de sânge din nări.

Ereţie. Intărirea membrului.

Ergotism. Intoxicarea-otrăvirea prin cornul de secară.

Eritem. Roşeaţa pielei, care dispare (momentan) prin apăsarea degetului.

Etiologie. Cercetarea şi înfăţişarea cauzelor boalei sau otrăvirei.

Escară. Coajă negricioasă ce se formează pe piele şi pe răni.

Escarificaţie. Cojirea pielei după o arsură, sau prin arsură.

Evoluţie. Mersul boalei, otrăvirii.

Excitaţie. Intărîtarea simţurilor: excitaţie nervoasă, exc. genezică, leacuri excitante (însufleţitoare) etc.

Exotic. Din alte ţări: plante, turte, exotice.

Fagopirism. Otrăvirea prin hrişcă.

Febrifug sau *Antifebril.* Leac contra frigurilor-ferbinţelilor.

Fecale. Excremente, baligă.

Fetid. Urât mirositor, puturos.

Fotosensibiltate, *Fotosensibilizare: Fotointoxicare.* Simţitor la lumină, a soarelui mai ales (când organismul animalului poate fi pătruns de anumite otrăvuri, ca în intoxicările prin: ferigi, hrişcă, trifoi, ş. a.).

Furajeră. De nutreţ, hrănitoare: plante furajere.

Ganglioni. Ghinduri: ganglionii limfatici.

Scanned with OKEN Scanner

Gangrenă. Distrugerea funcțiunilor vitale-nimicirea totală-moartea unei părți a corpului (organ sau țesut, cu pornire de întindere): Gangrena limbii, G. crestei (ca în ergotism), G. pielei, G. piciorului ș. a.

Gastrită. Inflamația-aprinderea mucoasei stomacului (a pieliței care căptușește pe dinăuntru peretele stomacului). *Gastroenterită.* Inflamația mucoasei stomacului și a mațelor.

Gitagism. Otrăvirea prin neghină.

Glande. Ghinduri care produc o secreție: Glande salivare (care secretă salivă-scuipat), gl. sebacee (care secretă grăsimea pielei), gl. sudoripare (care secretă nădușeala), gl. intestinale, gl. cu secreție internă etc.

Glucosid. Substanță chimică uneori otrăvitoare, ce se găsește în unele plante: digitalina, eleborina, solanina ș. a.

Hematemeză. Vărsături cu sânge, ce vine *din stomac.*

Hematurie. Urinare-udul cu sânge.

Hemiplegie. Paralizia jumătății corpului.

Hemoglobină. Materia colorantă-roșie a sângelui.

Hemoglobinurie. Prezența hemoglobinei în urină, care face ca udul să aibă o culoare închisă-cafenie și care se poate vedea în multe otrăviri, în primul rând din cauza îmbolnăvirii-intoxicării ficatului și rinichilor.

Hemoliză. Distrugerea, topirea globulelor roșii ale sângelui: otravă hemolitică.

Hemoptizie. Scuipat cu sânge; vărsarea cu sânge ce vine *din plămâni.*

Hemoragie. Curgerea de sânge: Hemoragie accidentală, H. din nări (epistaxis), H. cerebrală, H. pulmonară, H. intestinală ș. a.

Hemostatic. Leac care oprește curgerea de sânge.

Hemostază. Oprirea unei hemoragii-unei curgeri de sânge.

Hemoterapie. Lecuire prin injecții cu sânge.

Hepatic. Ce privește ficatul: colici hepatice.

Hiperestezie. Depășirea, peste măsură, a diferitelor simțiri.

Hipertermie. Creșterea peste obișnuit a temperaturii-căldurii dinăuntrul corpului. Febră, ferbințeală.

Hipertrofie. Mărirea neobișnuită a unui organ: Hipertrofia ficatului, H. inimei, H. mușchiulară etc.

Hipnotic. Adormitor (leac sau otravă).

Hipocalcemie. Lipsă de calciu.

Hipotermie. Scăderea sub obișnuit a temperaturii-a căldurii dinăuntrul corpului.

Icter. Gălbinare.

Indigestie. Nemistuire. *Indigest:* greu de mistuit.

Idiosincrazie. Stare deosebită a unor animale, ca și a unor oameni, de a nu putea suporta un numit aliment sau un anumit medicament.

Imunitate. Însușirea de a nu lua o boală anumită, de a nu se îmbolnăvi de o boală pe care alții o pot lua. Sau, când, după ce s'a vindecat de o boală, de «a deveni imun», adică de a nu se mai putea îmbolnăvi de această bioală câtva timp sau niciodată *(imunitate naturală).* Când această însușire se dă sau se face prin vaccinare-altoire, se cheamă *imunitate activă:* iar prin ser, *imunitate pasivă.*

Inapetență. Lipsa poftei de mâncare.

Incoordonanță, Necoordonanță. Neregularitate: Incoordonanță motrice (neregularitatea mișcărilor, - mers nesigur).

Incubație. Timpul de clocire al unei boli; timpul care se scurge din momentul molipsirii până la ivirea primelor semne de boală.

Indigestie. Nemistuire: Indigestie stomacală, f. intestinală.

Inflamație. Aprinderea caracterizată prin roșeață, căldură, durere, umflătură.

Inhalație. Abureală; introducerea leacurilor sub formă de aburi în plămâni.

Intestine. Mațe.

Scanned with OKEN Scanner

Intoxicare. Otrăvire. *Auto-intoxicare.* Otrăvire prin otrăvuri ce iau naștere chiar în corpul animalului.

Latirism. Intoxicarea prin măzăriche, linte furajeră.

Laxativ. Purgativ ușor: care curăță ușor stomacul și mațele.

Leucopènie. Micșorarea numărului globulelor albe (leucocitelor) din sânge.

Lipotimie. Pierderea cunoștiinței (cu păstrarea respirației și circulației).

Lupinoză. Otrăvirea prin niprală. *Lupinism.* Otrăvirea cronică, treptată-îndelungată, prin niprală.

Mamelă. Țâță.

Mamită, *Mastită.* Aprinderea ugerului, a țâțelor.

Manifestare. Semnele prin care se arată, dă pe față, o boală sau o otrăvire. Ivire, apariție.

Marasm. Slăbire extremă, pierderea tuturor puterilor. *Marasmatic:* în ultimul grad de slăbire, «numai pielea și oasele».

Medicațiune. Mijloacele de tămăduire; prescrierea și întrebuințarea leacurilor. *Medicațiune simptomatică:* întrebuințarea leacurilor după semnele boalei sau otrăvirii.

Melena. Eșirea cu sânge stătut, cafeniu-negricios, de culoare mai puțin sau mai mult închisă, după timpul cât a stat în mațele îmbolnăvite sau otrăvite.

Miază. Boală produsă de muște sau de larvele-mușița lor.

Meteorizare. Umflarea pântecelui prin gazele din mațe (sau din rumenul bovinelor și ovinelor).

Micoză. Boală provocată de ciuperci.

Microb. Sămânța unui foarte mare număr de boale. Microbii sunt atât de mici, încât nu se pot vedea cu ochiul liber, ci numai printr'un ochian, numit *microscop.*

Microscopic. Foarte mic, ce nu se poate vedea decât cu microscopul.

Midriază, *Midriasis.* Dilatarea-mărirea pupilei (luminei ochiului).

Miază, *Miosis.* Strângerea-micșorarea pupilei (luminei ochiului).

Mortificare. Starea de descompunere, moartea unui organ sau țesut, de pe urma gangrenei. *Mortificat:* țesut mort, fără viață.

Mucilage. Lichide vâscoase, lipicioase: *Apă mucilaginoasă* (din fierturâ de semințe de in, sau de făină, de tărâțe etc.).

Mucoasă. Pieliță care căptușește pe dinăuntru unele din părțile corpului și care este umezită în cele mai multe cazuri de un lichid lipicios, numit *mucus:* Mucoasa nazală, M. bucală, M. stomacală, M. intestinală, M. vaginală etc.

Narcotic. Leac adormitor, toropitor: opiu, morfina, cloralul.

Narcoză. Adormire sau toropeală, produsă printr'un narcotic.

Necroză. Gangrena sau moartea unui țesut osos: necroză osoasă. Partea necrozată și care cată să fie eliminată, să cadă, se cheamă *sechestru.* Se mai spune necroză și la gangrena altor țesuturi, ca la aceea a cartilagelor, a tendoanelor, a pielei.

Nefrită. Inflamația-aprinderea rinichilor.

Neutralizare, *-a neutraliza.* A face neprimejdioasă-neutră o otravă printr'un leac cu efect contrariu: soda sau varul prin oțet, oțetul prin apa de var etc.

Neutropenie. Micșorarea numărului globulelor albe (neutroflle) din sânge.

Obnubilație. Impăinjenirea vederii; vederea lucrurilor ca prin fum.

Oligurie. Urinare puțină, ud puțin și rar.

Omnivore. Care mănâncă de toate: porcul.

Opiacee. Leacuri cu opiu: codeină, morfină, capete de mac, tinctură de opiu.

Orchită. Inflamația testiculelor-boașelor.

Paralizie. Lipsa totală sau parțială a simțirii și a mișcării după voință.

Paraplegie. Paralizia picioarelor dinapoi.

Pareză, Parezie. Paralizie ușoară; slăbirea puterii de a strânge sau neputința de a contracta-de a strânge mușchii.

Patogen. Pricinuitor de boală.

Peritonită. Inflamația-aprinderea peritoneului (învelișului dinăuntru al pânte-

celui). *Peritonism.* Semne de peritonită, (dar fără inflamația peritoneului).

Peteșii. Pete mici, roșiatice, de mărimea unui cap de ac până la aceea a unui bob de linte, datorite unor mici hemoragii ale pielei sau mucoaselor.

Piurie. Urinarea-udul cu puroi.

Poliurie. Urinare multă; ud mult și des.

Prișnițe. Comprese, cârpe umezite cu apă rece sau caldă, ori cu un medicament: prișnițe cu apă de plumb, pr. boricate etc.

Profilaxie. Preîntâmpinare, prevenire. Măsurile luate pentru preîntâmpinarea unei boale, unei otrăviri.

Pronostic. Prevederile medicului veterinar despre greutatea, durata, sfârșitul sau urmările unei boale. Pronosticul trebue bazat pe un diagnostic cât mai exact.

Prostrație. Pierirea, prăpădirea puterilor, mușchiulare și nervoase, însoțită de toropeală sau blegeală.

Proteinoterapie. Mijloc de lecuire prin întrebuințarea de substanțe albuminoase, (proteine); în anafilaxie, în bolile infecțioase ș. a.

Pru it. Mâncărime.

Ptialism. Salivație abundentă; bale multe.

Ptomaine. Otrăvuri microbiene (alcaloide), ce se produc în cărnurile sau în cadavrele în putrefacție (în descompunere-putrezite).

Ptosis. Lăsarea în jos, căderea pleoapei (mai ales a celei de sus).

Puls, Pulsație. Contracțiunea-bătaia inimei, a arterelor (ce aduc sângele dela inimă).

Pupilă. Lumina ochiului.

Purgativ. Curățenie; leac de golit mațele.

Purulent. Cu puroi, cu coptură.

Pustulă. Umflătură, bășicătură cu puroi (cu coptură).

Regim. Anumit fel de a nutri, rațional și metodic: Regim lactat-cu lapte, regim verde-cu iarbă, verdețuri.

Renal(ă). In legătură cu rinichiul: colici renale.

Retenție. Oprire, nedarea la timp afară, nelăpădare: retenția urinară, r. flerei, r. clorurată etc.

Revulsiv. Leac care produce o iritație locală, pentru a face să scoată pe alta dinăuntru: fricțiuni revulsive (în colici, în aprinderile organelor dinăuntru).

Rezidiuri. Rămășițe, resturi: rezidiuri industriale (borhot, melasă, turte, făină de oase etc.).

S :. Simptome: semnele boalei-otrăvirii.

Salivă. Scuipat, bale.

Salivație. Scurgere de bale multe.

Sanghinolent(ă) sau *Sangvinolent(ă).* Amestecat cu sânge: urină sanghinolentă, fecale-baligă sanghinolente etc.

Saturnism. Otrăvire cu plumb, sau cu săruri de plumb.

Sedativ. Leac care alină, care micșorează iritația sau durerea.

Septicemie. Boală a întregului organism, datorită înmulțirii microbilor pătrunși în sânge.

Seroterapie. Tratarea boalei prin injecții cu serul corespunzător.

Sinapizat(e). Cu muștar: fricțiuni sinapizate.

Sincopă. Leșin; pierderea momentană a simțirii și a mișcărilor.

Skeptofilaxie. Apărare rapidă (prin adrenalină, hiposulfit de sodiu ș. a.). Imunizare rapidă.

Spasm. Contracție-strângere involuntară (fără voință) a mușchilor.

Spasmodic. Cu contracțiuni-cu strângeri sau sgârciri mușchiulare, succesive și repetate (neîntrerupte sau întrerupte).

Stimulent. Leac care înviorează, însufletește, care mărește puterile sau funcțiunea unor organe: stimulent general, stimulent cardiac (cafea, alcool).

Stomatită. Inflamația mucoasei bucale (pieliței care căptușește pe dinăuntru gura).

Strabism. Uitare crucișă.

Supurație. Puroiere, care formează puroi-coptură.

Scanned with OKEN Scanner

Tachicardie. Accelerarea — mărirea numărului bătăilor inimei.

Tenesm. Scremete. Nevoia, însoţită de durere, de a se tot băliga sau urina: tenesm anal (ca în constipaţie, în diaree), tenesm vezical (ca în iritaţiile băşicii udului).

Tonic. Leac întăritor: cafea, cafeină, stricnină.

Terapeutic(ă). Vindecător, tămăduitor: doză terapeutică.

Tetanizare. Înţepenirea, întărirea muşchilor, ca în tetanos (fălcariţă), ca în otrăvirea prin stricnină, brucină etc.

Toxic. Otravă: toxic mineral, vegetal. *Otrăvitor:* plantă toxică, substanţă toxică.

Toxină. Otravă: toxină chimică, vegetală, microbiană.

Tr:. Tratament: mijloacele de lecuire.

Tracheotomie. Operaţia de deschiderea tracheiei-beregatei, pentru a introduce un tub sau o canulă, care să ajute respiraţia-răsuflarea.

Trifolioză. Otrăvirea prin trifoi.

Trismus. Încleştarea muşchilor fălcilor.

Tumefacţie. Umflătură.

Ulcer, ulceraţie. Rană fără pornire spre închidere sau vindecare, care se măreşte împrejur şi în adâncime: ulcer al pielei, al stomacului, al maţelor.

Uremie. Vărsarea urinei în sânge. (Autointoxicare, prin nefuncţionarea rinichilor).

Urticarie. Blândă, urzicătură.

Vaccin, Vaccinare. Altoi; Altoire, pentru a feri de o boală, molipsitoare mai ales.

Venisecţie. Lăsarea de sânge, prin înţeparea unei vine.

Vezicaţie. Băşicarea pielei. *Vezicant.* Care produce băşicarea pielei.

Vezicatoare. Leac care produce iritaţia, băşicarea pielei: alifle vezicatoare.

Virus. Microb otrăvitor sau toxina-otrava unui microb: virusul rabic, v. botulinic, v. tific, etc.

Vomitări. *Vomisări.* Vărsături.

Vomitiv. Leac sau substanţă care face să verse.

Vulnerabil. Uşor de rănit, de îmbolnăvit, de otrăvit.

Xeroftalmie. Boală de ochi, care sfârşeşte prin uscarea ochiului.

TABLA DE MATERII

Pag.

Introducere 3

PARTEA I-a

GENERALITĂŢI

Definiţie. Diferencieri 7
Variabilitatea acţiunii toxice 9
Calea de introducere 9
Calea de absorbţie 9
Doza 9
Alterarea otrăvii 10
Starea organelor interne 10
Vârsta animalului 10
Cauze. Etiologie 11
Otrăvurile vegetale, plantele toxice 11
Otrăvurile animale 11
Alimentele alterate 12
Substanţele otrăvitoare dela fabrici 13
Greşelile, imprudenţele, inadvertenţele medicale, farmaceutice 13
Raticidele 13
Paraziticidele 13
Materiile colorante 13
Veninurile 14
Gazele de luptă 14
Otrăvirile din răzbunare. din răutate 14
Otrăvirea de necesitate 14
Semne. Simptomatologie 15
Apariţia bruscă 15
Semne digestive 15
Semne nervoase 15
Semne cardiace 16
Semne diferite 16
Diagnostic 16

Scanned with OKEN Scanner

Pag.

Diagnostic clinic 16
Diagnostic anatomo-patologic 16
Diagnostic toxicologic 17
Tratament. Indicaţiuni generale 18
Inlesnirea eliminării otrăvii neabsorbite din organism 18
Neutralizarea efectului otrăvii 19
Inlesnirea eliminării otrăvii absorbite 20
Tratament general şi simptomatic 20

PARTEA II-a

INDRUMĂTOR ALFABETIC

Otrăvurile, în ordinea alfabetică 23

Acetanilidă 23
Acetat bazic de plumb 24
Acetat de cupru 24
Acetic (acid) 102
Acizi 24
Aconit 25
Acriflavină 28
Adonis 53
Adormiţe (Dediţei) 60
Aiu 150
Alaun 27
Albastru de methylen 28
Alcalii 26
Alcool 26
Alimente alterate 26
Alior 64
Aloes 26
Alumen 27
Alun 27
Amoniac 27
Anason 27
Anemone 60
Anilină 28
Anison 27
Antifebrină 23
Antimoniu 62
Antipirină 23
Apă de lauro-cerasus 43
Apă de plumb 24
Apă tare 101
Apomorfină 28
Aramă 58
Arăţel 82
Arecolină 29
Aron 118
Arsenic, arsenicale 29
Aspidium Filix mas 68
Aspirină 23
Atropină 30
Avrămeasă 31
Azotat de argint 101
Azotat de potasiu 122
Azotic (acid) 101

B

Bădean 27
Bălur 88
Bălură 35
Barba caprii 31
Barba ursului 52
Barbiturism 31
Bariu 32
Bătătărniţă 56
Bâz 111
Baze caustice 26
Belladonă 30
Benzină, benzoluri 32
Biclorură de mercur 132
Bicromat de potasiu 33
Biiodură de mercur 91
Boglari 109

Scanned with OKEN Scanner

Borceag 89
Borhoturi 33
Boştină de struguri 142
Botulism 33
Boj 35
Bozie 35
Brad 141
Brâie 145
Brânduşă de toamnă 35
Brândușei 35
Brionă 96
Bromism 36
Bromuri 36
Brucină 36
Brustur 82
Bucşău 36
Bujor 37
Bujori de munte 53
Buruiană de dălac 81
Buruiană de făcut copii 99
Buruiană de friguri 109
Buxus 92

C

Cafea 37
Cafeină 37
Calcea calului 38
Calomel 38
Calomfir 38
Camfor 39
Cănăhei 56
Cantaride 39
Caprifoaie 31
Cărăbuşi 40
Carbonic (acid) 40
Carbonat de bariu 41
Carbonat de sodiu 41
Cârligat 115
Cărnuri, conserve alterate 103
Carpen 141
Cartofi 41
Castane sălbatece 42
Castravete amar 54
Caustice 26
Ceapa ciorii 35
Ceapa de mare 125
Celperit 56
Cetenă de negi 79
Chimen câinesc 53
Chimion de apă 86
Chinină 43
Chir 112
Ciandihric (acid) 43
Cianuri 43
Cimşir 92
Cireaşa lupului 30
Cireş 43
Ciuin 123
Ciumăfaie 44
Ciuma-fetei 44
Ciumărea 44
Ciuperci veninoase 45
Claviceps purpurea 62
Cleiţă 82
Clematită 50
Clonţii babii, cornul de secară . . . 62
Clor, hipocloriţi 50
Cloral hidrat 50
Clorat de potasiu 51
Clorhidrat de morfină 93
Clorhidric (acid) 51
Cloroform 51
Clorură de sodiu 124
Coada calului 52
Coada mânzului 52
Cocaină 53
Cocăzar 53
Cocleală 58
Cocoşei de câmp 53
Codeină 93
Colilie 54
Colşică 35
Colochintă 54
Corn de secară 62
Costrei 88
Creioane colorate 54
Creozot (ca la Fenic-acid) 67
Crestăneasă 31
Creţuşcă 31
Cromic (acid) 55
Croton 55
Cruciuliţă 56
Cruşân 82
Cucurbeţică 50

Scanned with OKEN Scanner

Cucute 56
Cupru 58
Curcubeţea 96
Curpenul de pădure 59

D

«Dălac» 59
Datura stramonium 59
Dediţei 60
Degetar, degetăriţă 60
Degeţelul roşiu 60
Digitală 60
Digitalină 60
Dintele dracului 61
Doping 61

Elebor 62
Emetic 62
Ergotină 62
Ergotism 62
Esenţă de Mirban 102
Eserină 64
Eter sulfuric 64
Euforb 64

Fag 65
Fagopirism 77
Făină, făinoase 66
Fasolea 66
Fasolea albă exotică 66
Fenic (acid) 67
Fenol 67
Ferigi 67
Fiere de urs 26
Filix mas (Aspidium) 68
Floare broştească 109
Floarea codrului 88
Floare de leac 109
Floare de sulf, de pucioasă 69
Floarea Păştelui 69
Floarea raiului 111
Formol 69
Fosfor 70
Fototoxice (Ferigi, Hrişcă, Trifoi) . 71
Fowler (Licoarea lui) 29
Frasin (plante terebentinate) 141

G

Gândăcei 39
Gaz aerian 71
Ghindă de stejar 72
Gitagism 97

Heroină 72
Hidroclorhidric (acid) 51
Hidrogen sulfurat 73
Hirişcă 77
Hiosciamină 87
Hipervitaminoze 73
Hrean 77
Hrib 48
Hribă 118
Hrişcă 77

I

Iarba ciumei 44
Iarba cocoşului 53
Iarba codrului 88
Iarba de celperit 56
Iarba de toate boalele 150
Iarba fiarelor 78
Iarba pisicilor 150
Iarba raiului 111
Iarbă roşie 78
Ienupăr 79
If 143
Imbătătoare 120
Impărătească 96
In (Turte de in) 147
Înţepături veninoase 152
Intoxicări alimentare 103
Iod 79
Iodism 79
Iodoform 79
Ioduri 80
Irişi 130

Jalap 80
Jaleş 80
Jir 80
Joian (rădăcină de) 57

K

Kermes mineral 62

Scanned with OKEN Scanner

L

Lăcrămioare 87
Lăcuste 81
Laptele cucului 64
Lăsnicior 81
Latirism 89
Laudanum 102
Lauro-cerasus 43
Laurul 81
Leandru, liandru 82
Lemn câinesc 82
Leşie de vase, de rufe 41
Lesnicioasă 81
Licoarea lui Fowler 29
Limba mielului 82
Linte furajeră 89
Lipan 82
Lolium temulentum 120
Loznişor 81
Lumânare 82
Luminal 31
Luminoasă 59
Lupin 100
Lupinoză 100

M

Maci 84
Măcriş (sare de) 84
Măcrişul 85
Mălai 85
Mălin negru 43
Mălin sălbatec 82
Mălură 85
Mărăraş 86
Mărgăritar 87
Măsălariţă 87
Măslad 110
Mătrăgună 30
Mătură 88
Măzărichi 89
Meiu-tătăresc 88
Melasă 91
Mercur 91
Mere 92
Merişor 92
Metale 92
Migdal 43
Moartea porcilor 149
Moleţi (făină) 92
Morea 149
Morfină 93
Mucegaiuri 94
Muscarină 45
Muşcături veninoase 153
Muştar 95
Mutătoare 96

N

Naftoluri 97
Năgară 54
Năvalnic 150
Nebunariţă 87
Neghină 97
Nemţişori 99
Nerprun 99
Nicotină 148
Nipralâ 100
Nitrat de argint 101
Nitrat de potasiu 122
Nitric (acid) 101
Nitrit de amil 102
Nitrit de sodiu 102
Notrobenzină 102
Nitroglicerină (tri) 102
Nucă de Areca 29
Nucă vomică 130

O

Obsigă 120
Odogaci 123
Odolean 150
Oiţă 69
Oleandru 82
Omeag 25
Opiu, opiacee 102
Orbalţ 102
Oţet 102
Otrăvuri şi otrăviri de origine animală 103
Otrăvuri, otrăviri, chimice, medicamentoase 106
Otrăvuri, otrăviri vegetale 106
Oxalic (acid) 107
Oxid de carbon 40, 71

P

Păducher 129
Pâine mucegăită 94

Scanned with OKEN Scanner

Păpușoi 114
Parabotulism 108
Paraldehidă (semne și tratament ca la cloral hidrat) 50
Părul ciutei 99
Părul porcului 52
Păștiță 69
Pătachină 99
Pătrunjelu-broaștelor 86
Perclorură de fer 109
Persic 43
Petrol, gaz 109
Physostigmină 64
Piatră acră 27
Piatra iadului 101
Piciorul cocoșului 109
Picrotoxină 110
Pilorcarpină 111
Pioctanin 28
Piperu-bălții 61
Piramidon 23
Piretru 111
Pir 112
Plante terebentinate 141
Pleavă 112
Plumb 112
Podofil, podofilină 113
Pojarniță 136
Popaz 155
Porumb 114
Porumbu-cucului 118
Potasă (vezi Alcali, v. Baze caustice) 26
Protoclorură de mercur 38
Prun 43
Prusic (acid) 43
Pucioasă 69

R

Rabarbură 115
Raci 114
Răculeț 115
Răgălie 112
Rămășițe industriale 116
Râme 115
Rândunică 78
Rapiță (Turte de rapiță) 147
« Răsfug » 59
Remf 50
Resorcină 115
Revent 115
Rezidiuri industriale 116
Ridichiile 118
Rișcă 77
Rivanol 28
Rodul pământului 118
Rododendron 53
« Rugină » 119
Ruscuță 53
Rută 156

Sabină 79
Sabur 26
Salbă moale 99
Sălbăție 120
Salbie 80
Salcâm 121
Salcie (plante terebentinate) 141
Salicilat de sodiu 122
Salicilic (acid) 122
Salpetru 122
Salvie 80
Sângele voinicului 89
Santonină 123
Săpunariță 123
Sare de bucate 124
Sare de măcriș 107
Sarazin 77
Saturnism 112
Scilla maritima 125
Scoici (la otrăvuri animale) 103
Scrântitoare 44
Secară cornută 62
Selenium 125
Semen contra 123
Sena 128
Șerpi veninoși 153
Sfeclă 126
Sfoiag, mucegai 94
Siminichie 128
Smirdar 53
Soc negru 129
Sodă (la Alcali, Baze, Carbonat de sodiu) 26, 41

Scanned with OKEN Scanner

Solanec, solanină 30, 41, 149
Somnifen 31
Sorgo 88
Şoricioaică 29
Spălăcioasă 56
Spânz 62
Spirt 26
Stafizegru 129
Stânjinei 130
Stejar 72, 130
Şteregoaie 155
Ştirigoi 155
Stramonium (Datura) 59
Stricnină 130
Stridii 131
Struguru-lupului 59
Sublimat corosiv 132
Sulcină 133
Sulf 69
Sulfamide 133
Sulfat de atropină 30
Sulfat de chinină 43
Sulfat de cupru 58
Sulfat de zinc 157
Sulfină 133
Sulfuric (acid) 135
Sulfură de arsenic 29
Sulfură de carbon 135
Sunătoare 136

T

Tăciune 137
Tăiţei de sfeclă (la Borhoturi, la Sfeclă) 33, 126
Talium 139
Tărâţe 140
Tărtăcuţă rea 54
Tartric (acid) 107
Tartru stibiat 62
Tătarcă 77
Terebentină 141
Terebentinate (plante) 141
Terpentină 141
Terpină 141
Tescovină 142
Tetraclorură de carbon 142
Tisă 143
Toaie 25
Toporaşi 99
Tremurătoare 120
Trepădătoare 145
Trifoi, Trifolioză 145
Trinitrină 102
Tripavlavină 28
Tulichină 82
Turta lupului 130
Turte 147
Tutun 148

U

Umbra nopţii 149
Uruială 66
Usturoi 150

V

Valeriană 150
Vânturle 60
Var 151
Vâsc 151
Veninariţă 31
Véninuri 152
Veratru, veratrină 155
Verigar 99
Veronal 31
Virnanţ 156
Vişin 43
Viţă albă 59
Viţă de vie 156
Vitriol 135
Vreji 156

Z

Zârnă 149
Zinc 157
Zizanie 120

PARTEA III-a

TĂLMĂCIRI DE CUVINTE

Vocabularul principalilor termeni tehnici, din acest manual. . . . . 159—165

Scanned with OKEN Scanner

MONITORUL OFICIAL ŞI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
: : BUCUREŞTI — 1945 : :

Scanned with OKEN Scanner

REVISTA ŞTIINŢELOR VETERINARE

Apare lunar sub îngrijirea d-lui Dr. FLORIN BEGNESCU

MEDIC VETERINAR CONSILIER

Secretar de redacţie: I. F. Begnescu

REVISTĂ PENTRU CREŞTEREA, INGRIJIREA ŞI EXPLOATAREA ANIMALELOR ŞI PRODUSELOR LOR

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Căsuţa Poştală 303 — BUCUREŞTI — Telefon: Dr. Fl. Begnescu Nr. 4.62.20

Dr. G. RADULESCU-CALAFAT

MEDIC VETERINAR ŞEF AL CAPITALEI

MEMBRU AL SOCIETĂŢII DE PATOLOGIE COMPARATĂ ŞI DE IGIENA GENERALĂ DIN PARIS

VALORIFICAREA PRODUSELOR ALIMENTARE DE ORIGINĂ ANIMALĂ PRIN APLICAREA FRIGULUI

FRIGUL CA MIJLOC DE VALORIFICARE A ALIMENTELOR DE ORIGINĂ ANIMALĂ

Se cere dela Autor, Strada Buzeşti Nr. 65, Bucureşti II

Scanned with OKEN Scanner

MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIMERIILE STATULUI

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI, 1946

Scanned with OKEN Scanner